

**T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ
YÖNETİŞİM ANLAYIŞINA İLİŞKİN ALGILARI:
ANTAKYA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Müzeyyen GÜÇLÜ**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Veysel EREN**

Hatay-2013

**T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ
YÖNETİŞİM ANLAYIŞINA İLİŞKİN ALGILARI:
ANTAKYA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Müzeyyen GÜÇLÜ**

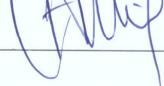
**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Veysel EREN**

Hatay-2013

ONAY

MÜZEYYEN GÜÇLÜ tarafından hazırlanan “SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ YÖNETİŞİM ANLAYIŞINA İLİŞKİN ALGILARI: ANTAKYA ÖRNEĞİ” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

01/07/2013

Jüri Üyeleri	İmza
Prof.Dr.Yakup BULUT	
Doç.Dr.Veysel EREN	
Doç.Dr.Hüseyin ALTAY	

Müzeyyen Güçlü Tarafından Hazırlanan “Sivil Toplum Kuruluşlarının Yönetişim Anlayışına İlişkin Algıları: Antakya Örneği” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunana jüri üyelerince kabul edildiğini onaylarım.

Enstitü Müdürü
Doç.Dr.Halil DEMİRER

ÖNSÖZ

Siyasal, toplumsal, kültürel ve ekonomik alandaki gelişmeler, bilgi teknolojilerinin getirdiği olanaklarla birleşerek, 1970'lerin son çeyreğinden itibaren geleneksel devlet anlayışına ve onun yürütme aygıtı olan kamu yönetimine yönelik ciddi eleştirileri ortaya çıkarmıştır. Bu eleştiriler bir yandan merkeziyetçilik, hiyerarşi ve otorite gibi yapısal özelliklere odaklanırken; diğer yandan da kalite, katılım, performans ve yöneten yönetilen ilişkileri gibi niteliksel alanlarda kendini göstermiştir. Yeni sağ düşünceye dayanan neo-liberal politikaların beslediği Yeni Kamu İşletmeciliği, başta İngiltere ve ABD olmak üzere tüm dünyada devlet ve kamu yönetiminin iç reformuna odaklanmış, ancak bunun yeterli olmadığı kısa zamanda anlaşılmalı ve dış reform olarak adlandırılabilir olan, devletin çevresiyle ilişkileri ve etkileşimi 1990'lı yıllardan itibaren önem kazanmaya başlamıştır.

Ülkelerin sahip oldukları potansiyeli, yine ülke sorunlarının çözümü için harekete geçirmeleri gerektiği düşüncesine dayanan bu yeni anlayış, aktif yurttaşlığa dayalı katılımı ve bu katılımın etkinliğinin yükseltilebilmesi için de örgütlülüğü referans noktası olarak almaya başlamıştır. Bu anlayış, devletin yapı ve görevlerinin yeniden tanımlanması gerektiğini, yapısal ve işlevsel dönüşümün de ancak iyi bir yönetim yapısının kurulması ile mümkün olabileceğini dile getirmektedir. Ayrıca küresel, yerel, ekonomik, yönetsel, siyasal ve kültürel boyutlarıyla yönetim anlayışı, hayatın her alanını kuşatan önemli bir değişimin aracı olarak değerlendirilebilir.

Kamusal sorunlarla ilgili karar alma yetkisini devlet, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliğine dayandıran yönetim anlayışı, özellikle sivil toplum kuruluşlarının örgütlenme ve etkin katılımıyla başarı şansı bulabilir. Bu tezde, yönetişimin üç aktöründen biri olan sivil toplum kuruluşlarının, örgütlenme ve katılım bakımından Antakya'daki durumları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, yönetişim anlayışının uygulanabilmesi ve işlerliği bakımından önemli bir yeri olan sivil toplum kuruluşlarının (STK) üyeleri ile görüşülmüştür. Ülkemizde çok kültürlülük denilince akla ilk gelen yerlerden biri olan Antakya'da STK üyelerinin konuyla ilgili algılarını ortaya çıkarmak amacıyla, onlara üyeliğin yeterli düzeyde olup olmadığı, farklı kesimlerce anlaşılma düzeyleri, karar mekanizmalarını etkileme konusundaki düşünceleri, yönetime katılma potansiyelleri, yurttaşların sivil toplum

kuruluşlarına yaklaşımı ve katılımının ne düzeyde olduğu ve yönetim ile ilgili düşünceleri sorulmuştur. Böylece Antakya'daki STK üyelerinin yönetim algıları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Bu vesileyle tez konumun belirlenmesinden kabul edilerek Enstitüye teslim edilmesine kadarki sürecin her aşamasında beni büyük bir hoşgörü içerisinde sabırla dinlediği, yönlendirdiği ve değerli görüşlerini benimle paylaştığı için tez danışmanım ve değerli hocam Doç. Dr. Veysel Eren'e çok teşekkür ederim. Yine tez savunması sürecinde titiz okumaları ve düzeltmeleriyle önemli katkılarından dolayı sayın Prof. Dr. Yakup Bulut hocama da teşekkür ederim. Ayrıca, tez süreci boyunca gösterdikleri fedakârlık ve manevi destekleri için aileme teşekkürü bir borç bilirim.

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ YÖNETİŞİM ANLAYIŞINA İLİŞKİN ALGILARI: ANTAKYA ÖRNEĞİ

Müzeyyen GÜÇLÜ

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2013

Danışman: Doç. Dr. Veysel Eren

ÖZET

Yönetişim anlayışı, kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının hepsini kapsayan sistemler bütünüdür. Yönetişim yaklaşımında bu kuruluşlar arasındaki ilişki, hepsinin ortaklaşa birtakım görev ve sorumlulukları yerine getirmesi zorunluluğundan doğmaktadır.

Yönetişim anlayışının klasik yönetim yapılarınca tek taraflı olarak belirlenen ilişkiler yerine çok aktörlü ve etkileşimli ilişkileri içeren ve birlikte yönetme, birlikte düzenlemeye dayalı bir yönetim süreci olması nedeniyle oldukça önemli olduğu söylenebilir. Ortak bir amacı gerçekleştirmek için merkezi, hiyerarşik ve işbölümüne dayalı olmak yerine çok aktörlü, adem-i merkeziyetçi, kendisinin yapmasından çok toplumdaki diğer aktörlere yetki veren, onları yönlendiren ve kaynakların yönlendirilmesini kolaylaştıran özellikleri nedeniyle yönetişim anlayışı oldukça gerekli ve önemlidir.

Yönetişim yaklaşımı, merkezi yönetimin yetki ve otoritesini sivil toplum örgütleriyle paylaşması, devlet otoritesi ve yaptırımlarına dayanmayan çoğulcu yönetim biçimlerinin ve aktörlerinin etkileşimiyle katılımcı bir kamu yönetimini öngörmektedir. Bu bakımdan, yönetişim anlayışı, “aktif katılımcı yurttaş” ve “örgütlü toplum” kavramları ile yakından ilişkilidir.

Yönetişim kavramında katılım ve bu katılıma imkan verecek demokrasi önem kazanmaktadır. Böylece yönetişim anlayışı içerisinde yer alan sivil toplum kuruluşları da demokrasinin etkinliğini ve işlevselliğini arttırması bakımından önemlidir. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarının karar alma ve denetleme süreçlerine dahil edilmesi yönetişimin uygulanabilirliği bakımından ele alınmaları oldukça önemli ve gereklidir.

Anket araştırmasına dayanan çalışma, yönetim anlayışının uygulanabilmesi ve işlerliği bakımından hayati rolü bulunan sivil toplum kuruluşlarının Antakya'daki durumlarına odaklanmıştır. Kozmopolit niteliği ve köklü tarihsel geleneğiyle, zinde ve yeniliklere açık toplumsal yapısıyla Antakya'nın, yönetim yaklaşımının uygulanabilmesi için önemli bir avantaja sahip olduğu varsayılmaktadır. Dinamik, farklı kültürel ve etnik kodlara sahip olan, ancak bununla birlikte yüzlerce yıldır birlikte yaşama becerisini sergileyen yöre halkının oluşturduğu sivil toplum kuruluşları, diğer yönetim aktörleri yanı sıra etkileyici ve kendine özgü bir takım avantajları içinde barındırmaktadır. Yönetim anlayışının uygulanabilirliği açısından bu durum göz ardı edilemeyecek bir öneme sahiptir.

ANAHTAR KELİMELER

Yönetim, Sivil Toplum Kuruluşları, Katılımcı Yönetim, Örgütlü Toplum, Demokrasi

**SENSE OF NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS' PERCEPTIONS
OF GOVERNANCE: THE CASE OF ANTIOCH**

**Master's Thesis, Müzeyyen GÜÇLÜ
Public Administration Department, 2013
Supervisor: Assoc. Doç. Dr. Veysel EREN**

ABSTRACT

Understanding of governance is a combination of all systems of public sector, private sector and non-governmental organizations. In the governance approach, the relationship between these institutions arise from the obligation to fulfill all the duties and responsibilities collectively.

Understanding of governance can be said to be quite important because it is a management process containing relationships which have many actors and interactive relations-rather than the relations determined unilaterally by the classical management structures, and (a management process) which is based on cooperative management and arrangement. Understanding of governance is quite essential and significant because, in order to realize a common aim, rather than being central, hierarchical and being based on division of labor, it has characteristics with multi actors, decentralized, giving authority to other actors in society instead of performing itself and directing them and making it easy for the sources to be directed.

Approach of governance, with the interaction of actors of its pluralistic forms of-governance, requires a participatory public administration which shares the power and authority of the central authority with non-governmental organizations, and which doesn't depend on governmental bodies and sanctions. In this regard, the concept of governance is closely related with the concepts of "active participatory citizens" and "organized community".

In the concept of governance, participation and democracy to give opportunity for this participation is important. Therefore, the non-governmental organizations in the understanding of governance are important in the sense that democracy enhances

its efficiency and functionality. Moreover, the inclusion of civil society organizations to the processes of decision making and monitoring is quite important and necessary in terms of applicability of governance.

The study which is based on survey focuses on the situations of civil society organizations in Antioch whose roles are of vitality in terms of implementation and functioning. With its cosmopolit nature and deep-rooted historical tradition, and with its active social structure open to novelties, Antioch is assumed to have an important advantage for the governance perception to be implemented. Civil society organizations, created by local people which is dynamic, having different cultural and ethnic codes, but which on the other hand has the ability to live together for hundreds of years, have certain advantages which are impressive and unique to itself-together with other governance actors. This situation, in terms of the-applicability of the concept of governance, is of great importance which cannot be ignored.

KEY WORDS

Governance, Civil Society Organizations, Participatory Governance, Organized Society, Democracy

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	I
ÖZET VE ANAHTAR KELİMELER	III
ABSTRACT AND KEYWORDS	V
TABLolar LİSTESİ	XI
ŞEKİLLER LİSTESİ	XII
GRAFİKLER LİSTESİ	XIII
KISALTMALAR	XIV

GİRİŞ	1
--------------	----------

BİRİNCİ BÖLÜM	
YÖNETİŞİM YAKLAŞIMININ KAVRAMSAL VE TEORİK	
ÇERÇEVESİ	
	4
1. Yönetişim Kavramı, Boyutları ve Süreci	4
1.1. Yönetişim Kavramı	4
1.2. Yönetişim Kavramına Yönelik Farklı Yaklaşımlar	5
2. Yönetişime İlişkin Süreç	6
3. Yönetişim Anlayışının İlkeleri ve Temel Özellikleri	8
4. Yönetişim Anlayışının Kapsamı ve Sınırları	11
5. Yönetişimin Boyutları	14
5.1. Küresel Yönetişim	14
5.2. Kamu Yönetişimi: Ulusal Boyut	15

5.3. Yerel Yönetişim	17
5.4. İyi Yönetişim	18
5.4.1. Şeffaflık	19
5.4.2. Hesap Verebilirlik	20
5.4.3. Katılım	20
5.4.4. Cevap Verebilirlik	21
5.4.5. Hukukun Üstünlüğü	22
5.4.6. Etkinlik	23
5.4.7. Eşitlik	24
5.4.8. Stratejik Vizyon	24
6. Yönetişime Yöneltilen Temel Eleştiriler	25

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNETİŞİMİN BİR AKTÖRÜ OLARAK

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

29

1. Sivil Toplum Kuruluşları	29
1.1. Kavramsal Çerçeve	29
1.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının Örgütsel ve Yapısal Özellikleri	30
1.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri	33
1.3.1. Siyasal İşlevler	33
1.3.1.1. Yasama Alanına Etkileri	34
1.3.1.2. Yürütme Alanına Etkileri	35
1.3.1.3. Siyasi Partileri Etkilemeleri	36
1.3.1.4. Kamuoyunu Etkilemeleri	37
1.3.2. Kültürel İşlevler	38
1.3.3. Bireysel İşlevler	39

2. Dünyada ve Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları	40
2.1. Dünyada Sivil Toplum Kuruluşları	40
2.1.1. Gelişmiş Ülkelerde STK	42
2.1.2. Gelişmekte Olan Ülkelerde STK	44
2.2. Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları	46
2.3. Türkiye’de Yönetimin Paydaşı Olarak Sivil Toplum Kuruluşları	48
3. Antakya’da Sivil Toplum Kuruluşları	53
3.1. Dernekler	53
3.2. Vakıflar	54
3.3. Sendikalar	55
4. Yönetişim Çerçevesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Değişen Rolü	56
4.1. Yönetişimden Sürdürülebilir Demokrasiye	56
4.2. Baskı unsuru Olma Rolünün Değişmesi	57
5. Yönetimin Paydaşı Olarak Sivil Toplum Kuruluşları	58
6. Yönetişimde Sivil Toplum Kuruluşlarının Yeri	59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ YÖNETİŞİM ANLAYIŞINA

İLİŞKİN ALGILARI: ANTAKYA ÖRNEĞİ 62

1. Araştırmanın Amacı	62
2. Araştırmanın Önemi	63
3. Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları	63
4. Araştırmanın Yöntemi	64
4.1. Araştırma Evreninin Niteliği ve Araştırma Evreni	64
4.1.1. Araştırma Evreninin Niteliği	64
4.1.2. Araştırma Evreni ve Örneklem	65

4.2. Veri Toplama Yöntemi	66
4.3. Veri Toplama Araçları	67
4.4. Verilerin İstatistiksel Analizi	70
5. Bulgular ve Yorumlar	71
5.1. Örneklem Grubunun Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular	71
5.2. Araştırmaya Katılan STK Üyelerinin “İşlev, Sorun ve İşleyiş” Ölçeklerindeki İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları	74
5.2.1. Araştırmaya Katılan STK Üyelerinin “ <i>STK’nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargular</i> ” İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları	74
5.2.2. Araştırmaya Katılan STK Üyelerinin “ <i>STK’nın sorunları</i> ” İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları	86
5.2.3. Araştırmaya Katılan STK Üyelerinin “ <i>Yönetişim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları</i> ” İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları	91
5.3. STK’ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Ortalamaları	97
5.4. STK’ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Demografik Özelliklere Göre Farklılaşması	98
5.5. STK’ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Aralarındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesi	108
SONUÇ VE ÖNERİLER	110
KAYNAKÇA	114
EK: Yönetişim Anlayışının Antakya’da Uygulanabilirliği Üzerine Yapılan Anket Formu	123

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1: Araştırmaya Katılan STK Üyelerinin Demografik Faktörlere Göre Dağılımı.....	72
Tablo 2: Araştırmaya Katılan STK Üyelerinin “ <i>STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar</i> ” İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları.....	74
Tablo 3: Araştırmaya Katılan STK Üyelerinin “ <i>STK'nın sorunları</i> ” İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları.....	86
Tablo 4: Araştırmaya Katılan STK Üyelerinin “ <i>Yönetişim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları</i> ” İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları.....	91
Tablo 5: STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Ortalamaları.....	97
Tablo 6: STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin STK Türleri Değişkenine Göre Farklılaşması.....	98
Tablo 7: STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin STK Faaliyet Yürütme Süreleri Değişkenine Göre Farklılaşması.....	99
Tablo 8: STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin STK üye sayıları Değişkenine Göre Farklılaşması.....	100
Tablo 9: STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre Farklılaşması.....	101
Tablo 10: STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Eğitim Düzeyleri Değişkenine Göre Farklılaşması.....	103
Tablo 11: STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Çalıştıkları Sektör Değişkenine Göre Farklılaşması.....	105
Tablo 12: STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşması.....	106
Tablo 13: STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Aralarındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesi.....	108

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1: STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Ortalamaları.....	98
---	----

GRAFİKLER LİSTESİ**Sayfa**

Grafik 1: STK Üyelerinin Devlet ve Diğer Aktörleri Etkileme Düzeyine İlişkin Düşünceleri.....	76
Grafik 2: STK'ların Diğer Aktörlerce Anlaşılma Düzeyi.....	80
Grafik 3: STK'ların Özellikleriyle İlgili Düşünceleri.....	82

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BM	Birleşmiş Milletler
DB	Dünya Bankası
IMF	International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
OECD	Organization of European Economic Cooperation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TODAİE	Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü

GİRİŞ

Devletin yapısı ve işlevselliği, toplumsal değişim ve dönüşüme paralel bir biçimde farklılaşan dinamik bir özelliğe sahiptir. Bu özellik mekan boyutlarında farklılıklar gösterse de, zaman boyutunda, göçebe, tarım, sanayi ve bilgi toplumları dönemlerinde belirgin biçimde birbirlerinden ayrılmaktadır. Bilgi toplumuna göre daha durağan ve mekanik özelliklerin öne çıktığı sanayi toplumunun örgütlenmesi, işletilmesi ve yönetilmesi için geliştirilen yaklaşımlar, günümüzün dinamik, karmaşık ve farklılaşmış toplumlarında yetersiz kalmaktadır. Bu yetersizliğin neden olduğu yeni arayışlar içinde yeni toplumsal özelliklere uygun yaklaşımlardan biri olarak yönetim anlayışı gündeme gelmiş ve bir dünya projesi olarak da farklı ülkelerde farklı boyutlarıyla uygulanmaya başlanmıştır.

1990'lı yıllarda Dünya Bankası, IMF ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası aktörlerin öncülüğü ve yönlendirmesiyle tüm dünyada yaygınlaşan yönetim yaklaşımı, kamu sektörünün, kamu hizmetleriyle ilgili artan toplumsal talepleri, toplumun beklentileriyle uyumlu, şeffaf, hukuka uygun, katılımcı, etkili bir biçimde sunmanın yolu olarak görülmüştür. Öncelik prosedürler ve bürokratik işlemlerden, toplumsal taleplere ve yurttaşların memnuniyet düzeyinin artırılmasına kaymaktadır. Bu önceliklere ulaşabilmenin yolu işbirliği, etkileşim, müzakere, esneklik, şeffaflık ve katılımcılık gibi araçların, yani iyi bir yönetim yapısının kurulmasına ve işletilmesine bağlanmaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarının yönetim anlayışına ilişkin algı düzeylerinin geliştirilebilmesi için bazı koşulların varlığı gereklidir. Bunlardan en önemlisi de yönetimin uygulamaya konacağı Antakya'da, demokrasi ve sivil toplum anlayışının yerleşmiş olmasıdır. Çünkü yönetim, farklı fikirlerin kendilerini ifade etmelerine olanak tanıyan ve seslerini duyurmak amacıyla örgütlenmelerine izin veren bir anlayışı içermektedir. Farklı fikirlerin kendilerini ifade edebilmeleri demokrasinin; örgütlenerek seslerini duyurabilmeleri ise aktif bir sivil toplum sayesinde mümkün olacaktır. Yönetimin öngördüğü katılım ve birlikte yönetim ilkeleri vatandaşların, yönetenler üzerinde baskı unsuru oluşturarak kendileriyle ilgili alınacak yönetsel kararları etkileyebilme gücüne sahip olmalarını ve gerektiğinde yönetenlerden hesap sorabilmelerini sağlayacaktır. Böyle bir toplumdan söz edebilmek için o toplumun

hem demokratik olması hem de aktif bir sivil toplum yapısına sahip olması gerekmektedir. Dolayısıyla yönetim, demokrasi ve sivil toplum kavramları birlikte ele alınması gereken, her biri bir diğerini işaret eden kavramlardır. Yönetişimin öngördüğü amaçlara ulaşabilmesinde ise sivil toplum kuruluşları önemli bir role sahiptir.

Kurumsal, küresel, yerel, siyasi boyutları bulunan yönetim yaklaşımı, aktörler düzeyinde yönetimi, sivil toplum, özel sektör, kamu kesimi arasında bir toplumsal sorumluluk olarak ele almakta ve bu sorumluluğun sosyal-politik ve toplumsal ağların karşılıklı etkileşimiyle üstlenileceğini öngörmektedir. Böylece kamusal sorunların çözümünde merkezi, hiyerarşik işbölümüne dayalı anlayışın yerine çok aktörlü, adem-i merkezîyetçi, kendisinin yapmasından çok toplumdaki diğer aktörlere yetki veren, onları yönlendiren ve kaynakların tahsisini kolaylaştıran özellikleriyle yönetim, günümüzün dinamik, farklılaşan ve karmaşık sosyo-politik sorunlarının çözümünde vazgeçilmez bir reçete gibi görülmektedir.

Yönetişim siyasi karar organlarının tek başlarına karar alma yetkisi bakımından sınırlandırılarak birlikte ve ortak yönetim anlayışının hayata geçirilmesini savunmaktadır. Bu birliktelik ve ortaklığın devlet dışındaki diğer paydaşlarının başında sivil toplum örgütleri ve özel sektör kuruluşları gelir. Böylelikle kamu hizmetinin sunumunda hizmetin muhatabı olan vatandaş da karar verme sürecine katılmış, yönetim halkla yakınlaşmış, halkla diyalog kurularak daha etkin, verimli ve yerinde hizmet sunulması mümkün hale gelmiş olur. Bu nedenle Antakya'da da mevcut yönetim yapısından kaynaklanan sorunların aşılması için katılım, ortaklık ve birlikte yönetim anlayışını benimseyen yönetim yaklaşımının uygulanması gerekmektedir.

Sivil toplum kuruluşları, kamuyu ilgilendiren hemen her alanda faaliyetleri ile yönlendirici ve yol gösterici olma sorumluluğunu üstlendikleri için iyi bir yönetim için oldukça etkili ve önemlidir. Diğer taraftan çoğulcu demokrasilerde siyasi kültür, özgürlükçü, barışçı ve eşitlikçi anlayışa sahip bireylerce sağlanacağı için, sivil toplum kuruluşlarının katkılarına daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının günümüzde önemli bir yere sahip olması, ülkenin demokratik rejimle yönetilmesine ve yönetim anlayışına bağlıdır. Sivil toplum kuruluşlarının

oluşturulması ve geliştirilmesi için, demokrasi ve buna bağlı olarak demokratik kurumlar oldukça önemli bir yere sahiptir. Ayrıca Antakya'daki sivil toplum kuruluşlarının geliştirilmesi, merkezden yere yetki devrinin sağlanması ve devletin gücünün toplumla, özel sektörle ve gönüllü kuruluşlar adı da verilen hükümet dışı örgütlenmeler ile paylaşımı ve kamusal karar alma süreçlerine bu aktörlerin daha aktif ve geniş katılımını sağlamaktadır.

Bu araştırmanın temel amacı, başarılı bir çokkültürlülük geçmişi bulunan Antakya'da sivil toplum kuruluşlarının yönetim anlayışını algılama düzeylerini tespit etmektir. Yönetişim anlayışının uygulanabilmesi özellikle “aktif katılımcı yurttaş” ve “örgütlü toplumun” varlığına bağlıdır. Bu nedenle Antakya'da STK'lar düzeyinde yönetişimin bu iki öğesinin durumu tespit edilmeye çalışılmaktadır. Bu amacı gerçekleştirebilmek için, hazırlanan anket formu Antakya'daki sivil toplum kuruluşlarında uygulanmıştır.

Bu çalışmada, öncelikle yönetişim kavramsal çerçeve içinde ele alınmaktadır. Çalışmada, ayrıca yönetişim kavramının değişik tanımlamalarına da yer verilmiştir. Daha sonra, yönetişimin tarihsel gelişim süreci, ilkeleri ve temel özellikleri ile kapsam ve sınırları, çeşitleri ele alınmış olup, yönetişime yöneltelen temel eleştirilere de yer verilmektedir. İkinci bölümde, sivil toplum kuruluşlarının kavramsal çerçevesi, örgütsel ve yapısal özellikleri ile işlevlerine yer verilmiş olup, Antakya'daki sivil toplum kuruluşları da ele alınmıştır. Ayrıca bu bölümde, yönetişim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki ilişki de irdelenmektedir. Üçüncü ve son bölümde ise, sivil toplum kuruluşlarının yönetişim anlayışına ilişkin algılamaları Antakya örneği üzerine yapılan bir alan araştırmasına yer verilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

YÖNETİŞİM YAKLAŞIMININ KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVESİ

1. Yönetişim Kavramı, Boyutları ve Süreci

1.1. Yönetişim Kavramı

Yönetişim kavramı; hem özel sektör, hem de kamu sektörü için, hem yerel hem de küresel düzenlemeler için kullanılmaktadır. Sağlıkta eğitime, çevreden uluslararası ilişkilere kadar pek çok disiplin “yönetişim” kavramını kullanmaktadır. Yönetişim kavramı kamu yönetiminde de yaygın bir şekilde kullanılmasına rağmen kavramın anlamı çok açık değildir.

Yönetişim kavramı devlet merkezli yönetim yapısını betimlerken, yönetişim kavramı yönetim kelimesinden daha kapsamlıdır ve bir dizi aktörler, süreçler ve merkezi yönetimin birincil olmaktan çıkıp diğer aktörlerle görece eşit olduğu bir durumu tanımlamaktadır (Coşkun, 2008: 67-82).

Yönetişim, bir toplumsal-politik sistemdeki ilgili bütün aktörlerin ortak çabalarıyla elde edilen sonuçların oluşturduğu yapı ya da düzen olarak tanımlanmaktadır. Ancak genel kabul gören tanımında yönetişim, ayrımı bulanık olan kamu kuruluşları ve özel sektör arasındaki sınırlarda gelişen yönetim tarzlarını göstermekte ve yönetimin daha iyi yönetebilmek amacıyla yeniden yapılandırılmasına vurgu yapmaktadır (Tortop vd., 2007: 546).

Yönetişim birbirine bağlı olan pozisyonların ve çatışan karşıt çıkarları olan aktörlerin oluşturduğu farklı ağsal yapıları koordine eden bir süreç olarak da görülmektedir. Çünkü yönetişim, toplumdaki aktörlere ortaklar olarak bakmakta ve toplumdaki ekonomik, siyasal ve toplumsal aktörlerin etkileşiminden doğan bir yönlendirme ve denetleme kalıbı olarak görülmektedir. Bu nedenle yönetişim değişik aktörlerin etkileşiminin ortaya çıkardığı bir süreçtir (Tortop vd., 2007: 546).

Yönetişim, yönetmeye dayalı ancak aynı zamanda onun çok ötesinde yer alan bir dizi aktörün ve kurumun varlığına işaret etmektedir. Bu bağlamda, yönetim kavramı devlet merkezli yönetim yapısını betimlemekteyken, yönetim kavramı daha kapsamlı bir içerikle merkezi yönetimin birincil olmaktan çıkıp diğer aktörlerle etkileşim içerisinde olduğu bir süreci tanımlamaktadır.

1.2. Yönetişim Kavramına Yönelik Farklı Yaklaşımlar

Yönetişim, hem küresel ve yerel boyutları, hem de ekonomik, yönetsel, siyasal ve kültürel boyutları olan çok boyutlu bir kavramdır.

TODAİE'nin Kamu Yönetimi Sözlüğü, yönetim kavramını etkileşim temeline dayalı ve katılmayı öne çıkaran bir kavram olarak değerlendirmekte ve şöyle tanımlamaktadır: Yönetişim, “Bir toplumsal-politik sistemdeki ilgili bütün aktörlerin ortak çabalarıyla elde edilen sonuçların oluşturduğu yapı ya da düzen”dir (TODAİE, 1998: 274). Buradaki “yapı ya da düzen”, siyasal-yönetsel sistemi anlatmaktadır.

Siyasal-yönetsel sistem, merkezi, tek aktörlü ve tek boyutlu, bütün yetkileri kendinde toplayan ve yararlı olanı kendisi belirleyen bir sistemi değil, “çok aktörlü, desantralize, ağsal (network) ilişkiler içinde, kendisi yapmaktan çok toplumdaki aktörleri yapabilir kılan, yönlendiren” ve toplumsal aktörlerle sağlıklı bir etkileşime dayanan bir yapıyı anlatmaktadır (Çukurçayır, 2003a: 259-275).

Yönetişim, daha net ve öngörülebilir nitelikteki formel alanla, sınırları belirsiz ve daha az öngörülebilir formel olmayan alanların etkileşimini ifade etmektedir. AB, yönetişimi hiyerarşik olmayan, formel kurumlar kadar formel olmayan kurumlar tarafından da yönlendirilen, kamusal ve özel aktörlerden oluşmuş ağların karar ve sorun çözme süreçlerine katılımını sağlayan bir yapı olarak algılamaktadır (Eliçin, 2011: 44-60).

OECD de yaklaşımın ekonomik ve sosyal yanlarını vurgulayarak, yönetişimi “Bir ülkenin sosyal ve ekonomik kaynaklarını kalkınma amaçlarına hizmet eder bir biçimde yönetme türü” olarak tanımlamaktadır. OECD ayrıca, özellikle ekonomik kalkınma alanında ortaklaşmacı yönetim yaklaşımına destek vererek, üye

devletlerin hükümetlerinin, ilgili uluslararası kuruluşların ve özel sektörün uyacağı standartlar ve ilkeler belirlemiştir. Bu yönetim anlayışı, özellikle firmaları, uluslararası pazarları ve finans akışını düzenlemeyi amaçlamaktadır (Çukurçayır, 2003a: 259-275).

Yönetişimin sistem boyutunda, devlet geleneksel karar alma süreçlerini değiştirmekte, bu süreçlere yeni aktörler dahil etmektedir. Siyasal boyutta, yurttaşın mümkün olan her alanda yönetime katılması sağlanarak meşruiyet sorununun çözümlenmesi amaçlanmaktadır. Yönetimsel boyutta ise, saydam ve denetime açık bir kamu hizmeti sunma mekanizmasının kurulması beklenmektedir (Çukurçayır, 2003a: 259-275). Görüldüğü gibi yönetim sistem, siyaset ve yönetim üçlüsünden oluşmaktadır.

Saydam ve denetime açık bir yönetim sistemi söz konusu olunca, bu noktada öne çıkan siyasal ve yargısal denetimin dışında, sürekli denetimi olanaklı kılan bir mekanizmadır. Bu bağlamda, yönetim, piyasa ve devlet arasında bir üçüncü sektörü gerektirmektedir ki, bu üçüncü sektör sivil toplumdur. Bu sektörün karar alma süreçlerinin yeni aktörü oluşu kabul edilmektedir. Bu tezi savunanlar, bir toplumsal işbölümünün zorunlu olduğunu belirterek, kendi gereksinimlerinin farkında olan, bağımsız karar alabilen ve diğerleriyle amaç ve yöntem birliği sağlayabilen sivil toplum kuruluşlarının devlet kurumlarıyla birlikte hareket etmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar (Yıldırım, 2004: 197).

2. Yönetişime İlişkin Sürec

Yönetişim kavramının tarihsel gelişim sürecine bakıldığında, yönetim ilk kez Kuzey Avrupa'da ardından da bütün dünyada kullanılmaya başlanmıştır. Terimin kökeni 16. yüzyıla kadar götürülebilmektedir. Özellikle 17. Yüzyılda Fransa'da hükümeti sivil toplumla uzlaştırmaya ya da kombine etmeye çalışan bir yaklaşımdan esinlendiği belirtilmektedir (Çukurçayır, Eroğlu ve Uğuz, 2010: 16).

Yönetişim kavramının olgunlaşması İngiltere'de olmuştur. Ülkede ilk olarak yönetim İngiliz modelinde klasik Westminster modeline meydan okuma şeklinde doğmuştur. Bu modelde, parlamento üstünlüğü, güçlü kabine hükümeti sistemi ve seçimler aracılığıyla sağlanan sorumluluk sistemi söz konusudur. Hakim unsur

bakanlık sorumluluğu çerçevesinde üniter devletin yönetilmesidir. Yönetişim ise bu klasik yapılanmaya karşı çıkmakta ve mevcut sorunları bu yapının olumsuzluklarına bağlamaktadır (Tortop vd., 2007: 546).

Yönetişim kavramı şu anda tartışılan içeriğiyle ilk kez Dünya Bankası tarafından “iyi yönetişim” olarak kullanılmıştır. Dünya Bankası kavramdan bir ülkenin kaynaklarının etkin bir şekilde kullanımı için hesap verebilirlik, saydamlık, sivil toplumun kamu politikalarına etkin katılımı, hukuk devleti bağımsız yargı sistemi gibi iyi yönetişim ilkelerini anlamaktadır (Coşkun, 2008: 67-82).

Bugün iyi yönetişim ve ilkeleri yerel yönetimden, uluslararası ve uluslar üstü (Avrupa Birliği gibi) düzeylere kadar geniş bir yelpazede tartışılmakta ve kullanılmaktadır.

Kavramın ortaya çıkışı, Dünya Bankası'nın politikalarındaki değişimle ilgilidir. Kavram ilk olarak 1989 yılında, Dünya Bankası'nın bir Afrika araştırmasında kullanılmıştır. İlk kullanımı governance olan kavramla, “uluslararası ilişkilerde siyasal boyutun kullanılması” öne çıkmaya başlamıştır. Ancak, daha sonra kavrama olumlu bir sıfat eklenerek “iyi yönetişim” anlamına gelen good governance kavramı kullanılmaya başlanmıştır (Çukurçayır, 2003a: 259-275). Bu raporda yönetişim, “ülke meselelerinin yönetiminde politik gücün kullanımı” olarak tanımlanmıştır. “Çok aktörlü yönetim” şeklinde de kullanılmakla birlikte, Türkçe’de kavramın karşılığı yönetişim olarak yaygınlaşmıştır. Çünkü yönetişim, yönetme tarzını anlatan bir kavramdır. Oysa iyi yönetişim ise, iyi yönetme ya da doğru ve açık yönetim anlamlarını karşılayan bir kavramdır.

OECD, yönetişim kavramını “bir ülkenin ekonomik ve sosyal kaynaklarının yönetiminde sahip olunan güç ve yetkilerinin kullanımı” olarak tanımlanmaktadır. Dünya Bankası uzmanlarından Kaufmann, Kraay ve Zoido-Labaton, yönetişimi, “bir ülkede güç ve yetkinin kullanılmasını belirleyen gelenekler ve kurumsal mekanizmalar” olarak tanımlanmaktadır (Parlak ve Sobacı, 2006: 200). Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere yönetişim, bir ülkedeki yönetme kapasitesini artırmayı amaçlamaktadır.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ise, yönetişimi ülke meselelerinin yönetiminde politik, ekonomik ve yönetsel otoritenin kullanımı olarak tanımlamakta ve bunun kompleks mekanizmaları, süreçleri, ilişkileri ve kurumları gerektirdiğini belirtmektedir. Nitekim bu kurum ve süreçler aracılığıyla vatandaşlar ve toplumsal gruplar çıkarlarını korumakta ve yasal haklarını kullanmaktadırlar. Ayrıca, bu kurum ve süreçler vatandaş ve gruplar arasındaki farklılıkları uzlaştırmaktadır (Parlak ve Sobacı, 2006: 200).

3. Yönetişim Anlayışının İlkeleri ve Temel Özellikleri

Günümüzde artık yaygın bir şekilde kullanılan yönetim, ülkelerin kaynaklarının ekonomik ve toplumsal gelişme için nasıl kullanılacağını belirleyen gelenekler ve kurumsal yapılar olarak görülmeye başlanmıştır. Yönetişim kavramının başlıca iki amacı bulunmaktadır:

Birincisi, kamu yönetimi sistemindeki değişimleri ve eğilimleri açıklamaya çalışmak, *ikincisi* de toplum daha etkin ve demokratik olarak nasıl yönetilir sorusuna cevap bulmaktır (Tortop vd., 2007: 548).

İyi yönetim toplumların yerel, ulusal ve uluslararası ve uluslar üstü düzeyde daha etkin ve demokratik yönetilmesi için ilkeleri ortaya koymaya ve uygulamaya çalışmaktadır. Bu ilkeler genel olarak sivil toplumun politika süreçlerine etkin katılımı, açık, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim, hukuk devleti, basın ve ifade özgürlüğü gibi ilkeler olarak kabul edilmektedir (Kesim ve Petek, 2005: 39-58).

Yönetişimin temel özellikleri katılım, hukuk devleti, şeffaflık, duyarlık, oydaşmacılık, eşitlik, etkinlik ve verimlilik, sorumluluk ve stratejik vizyon gibi unsurları, kavram ve ilkeleri bünyesinde barındırmaktadır.

Yönetişimin temel özelliklerini şu şekilde belirtmek mümkündür:

1) Ekonomik, sosyal ve politik öncelikler: Yönetişim katılımçılık, saydamlık ve hesap verebilirlik ilkeleri üçgeni içinde korunmakta, bu üçgen sayesinde, ekonomik kalkınmada, ekonomik, sosyal ve politik öncelikler üzerinde bir konsensüs sonucunda ortaya çıkabilmektedir. Klasik süreçler artık yeni süreçlerle yer değiştirmiştir. Bu süreçte en etkili olan öncelikler tüketici tercihi ve sorumluluk

teorisidir. Bu teoriler genel olarak, kamu hizmetlerini kalite ve miktar açısından politik kararlara göre değil de piyasa taleplerine göre belirlemektir (Tortop vd., 2007: 551).

2) Seçilmiş görevlilerin değişen rolleri: Yönetişimde seçilmiş görevlilere her idari birime, yerel ve bölgesel otoriteye olabildiğince dengeli bir şekilde yetki yüklemesi yapılmalı ve bunu kullanabileceği olanaklar sağlanmalıdır. Her idari birim yüklendiği sorumluluk ve yetki ile kullanabileceği olanakları, oluşturacağı geniş perspektifli stratejik vizyon çerçevesinde kamunun hizmetine sunmalıdır (Çoker, 2005: 20-24).

3) Katılımcılık: Yönetişimin önceliklerinden biri olan farklı çıkarların farklı bakış açılarından ifade edilebilmesi ve yönetim sürecine katılması, bunların demokratik katılım ortamlarında müzakere edilmesiyle, sorunlara daha işlevsel, kalıcı ve daha geniş kesimler için tatmin edici çözümler bulunabilir. Bu açıdan bakıldığında, yönetişimin katılımcı demokratik bir yapılanmadan ayrı düşünülmemeyeceği görülecektir. Bu nedenlerle, yurttaşların ve sivil toplumun katılımını zorunlu görmekte, elde edilecek yönetsel sonuçların tüm aktörlerin birlikte ulaştığı bir sonuç olacağını ifade ederek katılımın açık bir gereklilik olduğu vurgulanmaktadır (Kooiman, 1993: 258).

4) Bürokratik şartlar: Yönetişim çerçevesinin bürokratik şartlar temelinde gerçekleşebileceği, bunun hem siyasal hem de yönetsel alanlarda benimsenmesiyle, devletin karar ve eylemlerinin öngörülebilir olacağı, sonuç olarak ise toplumun her kesimi için güvenilir bir ortamın oluşacağı ileri sürülmektedir. Bürokratik şartların gerçekleştirilmesi, güvenliğin sağlanması, sosyal, siyasal ve ekonomik işlerde belirlilik yönetişimi hem sağlayan hem de koruyan öğelerden olarak öne çıkmaktadır (Gündoğan, 2007: 99).

5) Saydamlık: Yönetişimde, kamu kesiminin eylem ve işlemlerinin olabildiğince açıklık içinde yapılması temel bir esastır. Çünkü, kamu yönetiminde bulunanlar bakımından, öncelikle yönetimdeki diğer ortaklara karşı, onların katılımını anlamlı kılmak üzere bir açıklığa ihtiyaç vardır. Ayrıca, yönetişim, katılım kanallarının açıklığını ve kamusal işlerin şeffaf ortamlarda yürütülmesini önceler (Eken, 2005: 58).

6) Yeni liderlik anlayışı: Yönetişimin bir unsuru olarak, yetki ve kaynakların merkezi idareden yerel yönetime transferi yani yerindenlik, merkezle yerel arasında bir hiyerarşi öngörmemesi açısından yerel düzeyde de benzer bir yönetim modeline ve çoklu aktör modeline geçilmesi bakımından önemlidir. Ayrıca, yönetişimde kamu hizmetleri, ister merkezi ister yerel olarak yürütülsün, yönetimin iyileştirilmesinde halkın ilgi ve katılımı çok önemli bir faktördür (Ökmen ve Baştan, 2004: 209).

7) Demokratik sorumluluk: Genel olarak demokratik sorumluluğun sağlanabilmesi için farklı çıkarların farklı bakış açılarından ifade edilebilmesi ve yönetim sürecine katılması, bunların demokratik katılım ortamlarında müzakere edilmesiyle, sorunlara daha işlevsel, kalıcı ve daha geniş kesimler için tatmin edici çözümler bulunabilir. Bu açıdan bakıldığında, yönetişimin katılımcı demokratik bir yapılanmadan ayrı düşünülemeyeceği görülecektir (Aktan ve Dileyici, 2005: 40).

Sonuç olarak, yönetim kavramının bu özelliklerine bakıldığında yönetim yaklaşımının belki de en belirgin özelliği devletin-merkezi yönetimin kamu politikalarını uygulamadaki rolüne vurgu yapılmasıdır. Yönetişim yaklaşımı yönetim-devlet sisteminin kurumsal-anayasal bakış açısına itiraz etmektedir. Yönetişim yaklaşımına göre geleneksel kurumsal yaklaşım yönetimin karmaşık işleyiş sürecini göz ardı eder. Bu yüzden bu bakış açısı eksik ve sınırlıdır. Geleneksel anlayış sadece tek bir merkezi iktidar odağının var olduğunu ima eder. Gerçekte ise yerel, bölgesel, ulusal ve uluslar üstü olmak üzere pek çok iktidar odağı vardır (Günlü, 2011: 71-91).

Bu anlamda yönetim tek yönlü ve merkezli, merkezi yönetimin belirleyici olduğu yönetim anlayışından çok yönlü ve merkezli yönetim anlayışına geçişi ifade etmektedir. Diğer bir deyişle, kamu politikalarına ilişkin kararların alınmasında ve uygulanmasında merkezi yönetim egemen, belirleyici güç değildir. Ulus devlet iktidarını uluslar üstü, yerel ve bölgesel güçlerle paylaşmak durumundadır. Ayrıca, yönetim yaklaşımı özel ve gönüllü kuruluşların hizmet sağlamadaki ve stratejik karar alma süreçlerindeki artan rolüne de dikkat çekmektedir (Tortop vd., 2007: 554).

Yönetişim kamu yönetiminin kamu gücünü doğrudan kullanmadan iş yaptırma kapasitesine vurgu yapar. Diğer bir deyişle devlet doğrudan kontrol yerine

süreçleri etkileme kapasitesine sahip olmaktadır. Devletin bu rolü muktedir devlet, katalizör devlet, değerlendirici devlet olarak ifade edilmektedir (Batal, 2010: 15-35).

Devletin toplumsal ve ekonomik alanda belirleyici rolünün azalması doğal olarak devlet ve sivil toplum arasındaki sorumlulukların yeniden tanımlanmasını ve paylaşılmasını gerektirmektedir. Bu anlamda yönetim, yönetim sistemindeki artan karmaşık duruma değil aynı zamanda devletle vatandaşlar, özel ve gönüllü kuruluşlar arasındaki sorumluluğun paylaşımındaki değişime de işaret eder. Bu da görevlerin ve sorumlulukların yalnızca kamu ya da özel sektör tarafından değil birlikte yapılması anlamına gelir (Güzelsarı, 2004: 81-137).

Yönetişimin diğer bir özelliği de kollektif eylemde bulunan aktör ve kurumların karşılıklı güç ve kaynak bağımlılığıdır. Bu bağımlılık birkaç şekilde ortaya çıkar. Ortak amaçlarına ulaşmak için yönetim ağı içinde bulunan kişiler ve kuruluşlar kaynak değişimi yapmak ve ortak amaçların üzerinde pazarlık yapmak zorundadırlar. Bunun için işbirliği şarttır. Bu anlamda yönetim interaktif bir süreçtir. Bu nedenle bazı ortaklıklar geliştirmek durumundadır (Özer, 2005: 92).

4. Yönetişim Anlayışının Kapsamı ve Sınırları

Ekonomik, teknolojik, sosyolojik ve kültürel değişimlerin yoğun bir biçimde yaşandığı günümüz dünyasında, kamu yönetimi ve yurttaş arasındaki ilişkiler önemli farklılaşmalar göstermektedir. Bu farklılaşma, kamu yönetimi ve yurttaş arasındaki ilişkilerin artmasına, yurttaşın yönetimden beklentilerinin artmasına, yönetim ve yurttaşın sorumluluk alması gibi kavramların sık sık kullanılmaya başlanmasına neden olmuştur (Eren, 2003: 61-62).

Yönetişim; sistem, siyaset ve yönetim üçlüsünden oluşmaktadır. Sistem boyutunda, devlet geleneksel karar alma süreçlerini değiştirmekte, bu süreçlere yeni aktörler dahil etmektedir. Siyasal boyutta, yurttaşın mümkün olan her alanda yönetime katılması sağlanarak meşruiyet sorununun çözümlenmesi amaçlanmaktadır. Yönetimsel boyutta ise, saydam ve denetime açık bir kamu hizmeti sunma mekanizmasının kurulması beklenmektedir (Çukurçayır, 2003a: 259-275).

Yönetişimin aktörler bazındaki üç boyutu ise, devlet, özel sektör ve sivil

toplum olarak belirtilmekte ve her birinin kendine özgü rolleri olduğu söylenmektedir. Bunlardan *devlet*, siyasi kuruluşlarla kamu sektörü kuruluşlarını içermekte ve bu süreçte kendi vatandaşlarına nasıl daha etkin şekilde hizmet verebileceği üzerinde odaklanmaktadır. Hukukun üstünlüğünü koruyarak sosyo-ekonomik şartları düzenleyerek, sosyal ve fiziki alt yapıları geliştirerek ve sosyal güvenlik ağları sağlayarak, kalkınma için çerçeve oluşturmakta ve eşitliğin, barışın, adaletin temelini kurmaktadır. İkinci aktör olarak *özel sektör*, çeşitli sektörlerdeki özel işletmeleri kapsamaktadır. Bu kuruluşlar istihdam ve gelir kaynağı oluşturarak üretimi, ticareti ve insan kaynaklarını geliştirerek ve hizmet sağlama ve kurumsal standartlar aracılığıyla ekonomik kalkınmayı ve büyümeyi sağlamaktadırlar. Yönetişim kapsamında yer alan üçüncü aktör olarak kar amacı gütmeyen *üçüncü sektör kuruluşları* ise; birey ile devlet arasında yer alarak toplulukları organize etmek, eğitmek, toplum içindeki grupların ekonomik ve sosyal hayata katılımını sağlamak, siyasi ve sosyal etkileşimi kolaylaştırmak, dayanışmayı arttırmak ve kültürleri beslemek yoluyla özgürlük, eşitlik ve sorumluluk temellerini oluşturmaya çalışmaktadırlar (Tortop vd., 2007: 554).

Türkiye’de yönetim yaklaşımının önemli temsilcilerinden biri olan İlhan Tekeli’ye göre yönetim, toplumu yönlendirmekte sorumluluk dengesinin devletten topluma doğru kaymasına işaret etmektedir. Yönetişim bir yandan yönlendirme gücüne sahip hükümet dışı aktörleri de içeren bir yapılaşmayı kastederken, diğer yandan demokratiklik, açıklık, hesap verme, çoğulculuk, kararın ilgililere en yakın yerde üretilmesi (yerindenlik, subsidiarity) gibi ilkelere de atıfta bulunmaktadır. Konuyla ilgili olarak, günümüzde temsili demokrasinin kısıtlılıklarının aşılabilmesi için yöneten- yönetilen ikiliğini aşan katılımcı pratiklere gereksinim olduğu bunun da yönetimle sağlanabileceği ileri sürülmektedir (Tekeli, 2003: 5-15).

Yönetişim, devlet ve toplum arasındaki ilişkiyi eşitler arası ve karşılıklı bağımlı bir ilişki olarak görmektedir (Bayramoğlu, 2005: 268). Yönetişimin öngördüğü yönetim modeli, klasik, bürokratik ve hiyerarşik yönetim anlayışının yerine gelişmelere açık, kendini yenileyebilen, katılımcılığı ve birlikte yönetimi ön plana çıkararak etkin, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışı getirmektedir.

Günümüzde yönetim, kamu yönetimini, özel sektör ve sivil toplum

kuruluşlarını içine alan kompleks bir sistemi ve bunların kendi aralarındaki ilişkiler ağını ve karşılıklı etkileşimlerini ifade eden bu süreçte merkezi yönetim ve yerel yönetim kuruluşlarından başka, sivil toplum örgütlerini, özel girişimcileri ve kar amacı gütmeyen kuruluşları kapsayan geniş bir aktörler yelpazesinin varlığı ve bunların yönetim sistemine dahil edilmesi gündeme gelmektedir (Eryılmaz, 2005: 28). Bu bağlamda yönetim, temelde, karar alma sürecine ve kamusal hizmetlerin sunumuna kamu kurumlarının yanı sıra diğer toplumsal örgütlerin de dahil olmasıdır.

Yönetişim, asıl olarak özel bir bağlama işaret etmektedir. Bu özel kullanımda yönetim, yönetimde değişime yol açan gelişmelerin bir sonucu olarak yönetsel, ekonomik ve toplumsal aktörlerin etkileşimi, ortaklığı veya koordinasyonu süreciyle ilgilidir. Diğer taraftan yönetim, yönetimin önceki dönemden tek başına yapmaya çalıştığı şeyin, farklı aktörlerin de sürece dahil olmasıyla kolektif bir tarza bürünmesiyle ilgilenmektedir. Şüphesiz bu da yönetimdeki değişimle ilişkili olmakla beraber, burada yönetim, sadece yönetimdeki bir değişime odaklanmamakta, devlet-toplum-piyasa arası ilişkiler ve bu üçlü içinde devletin rolü gibi konulara daha geniş bir perspektiften yaklaşmaktadır (Okçu, 2007: 299-312).

Yönetişim; bireyleri, sivil toplum kuruluşlarını ve genel anlamda toplumu yönetimle bir araya getirmeyi, kamusal politikaların belirlenmesinden uygulanmasına kadar toplumun yönetsel süreçlere katılımını sağlamayı, böylelikle demokratik değerleri güçlendirmeyi ve yönetime duyulan güveni artırmayı amaçlamaktadır (Kar, 2006: 40). Yönetişimin bu amaçları gerçekleştirebilmesi için sahip olması gereken ilkeler, farklı yönetim tanımlamalarında birbirinden farklılıklar gösterebilmektedir.

Yönetişim, ayrıca yönetime katılma kavramına bir seçenek olarak da ortaya konulmaktadır. Bu şekilde demokratikleşmeyi sağlaması düşünülen katılmalı yönetimle, yönetilen temsilcilerin karar sürecinde yer almaları hedeflenmektedir. Bunun sonucunda yöneten ve yönetilenlerin durumlarını durağanlaştıran bir yönetim anlayışı oluşacaktır. Oysa, yönetim kavramı dışarıdan bir baskı olmadan aralarında etkileşimin olduğu aktörlerin etkilendiği bir yapıyı ya da düzeni belirtmektedir (Özer, 2006: 59-89).

Yönetişim, açıklık, katılımcılık, hesap verebilirlik, etkinlik ve (ekonomik ve sosyal) uyum olmak üzere beş temel ilkeye dayandırılmaktadır. Bu ilkeler doğrultusunda, tüm kurumların daha açık biçimde işlemesi, kamusal politikaların hazırlıktan uygulamaya kadar tüm süreçlerine vatandaşların katılımının sağlanması, kurumların açık ve net görev tanımlarıyla hesap verebilir hale getirilmeleri, politikaların etkin ve zamanında yerine getirilmesi ve bunun için de politikalarla uygulamalarının uyum içinde olması amaçlanmaktadır. Bu ilkelerin amacına ulaşabilmesi için ayrıca orantılılık ve hizmette yerellik (subsidiarity) ilkelerinin de uygulamaya konması öngörülmektedir. Orantılılık ile politika hedeflerine ulaşmak için kullanılan araçların hedeflerle uyumlu olması, hizmette yerellik ilkesi ile de hedefe ulaşmak için hangi uygulamaların araç olarak seçilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Toksöz, 2008: 129).

5. Yönetişimin Boyutları

Yönetişim literatüründe genellikle yönetişimin küresel, ulusal ve yerel türlerinden söz edilmektedir. Ayrıca iyi yönetişime de yer verilmektedir.

5.1. Küresel Yönetişim

1990'lı yıllarla birlikte küresel sorunlara küresel çözümler arama çabaları yoğunlaşmış, dünya toplumları ve devletleri daha fazla bir araya gelerek küresel tanışıklığın ve işbirliğinin temellerini atmış, bugünkü küresel yönetişimin yapı taşlarını oluşturmuş ve bütün devletler için küresel aktörlerin dahil olduğu bir ortaklaşmacı yönetim anlayışına kavuşmuşlardır. Başka bir deyişle, küresel yönetişim, küresel sorunlar için politik ya da demokratik düzenleme aracı olarak kabul edilmektedir. Bu araçla devletlerin, insan hakları, çevre, barınma, işsizlik gibi konularda “ortak sahiplenme” anlayışını benimsemesi ve evrensel insanlık beklentilerinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunabilmesi umut edilmektedir (Parlak ve Sobacı, 2006: 203).

Uluslararası kuruluşlar arasında küresel yönetişimin gelişimine en önemli katkıyı Birleşmiş Milletler (BM) sağlamaktadır. Teşkilat kalkınma programlarında yasama ve yürütme organları, kamu ve özel sektör yönetimleri, ademi merkeziyetçilik, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları alanlarında yönetişimin

gelişimi için birçok ülkeye katkı sağlamaktadır. Küresel yönetim konusunda Dünya Bankası da önemli çalışmalarda bulunmaktadır (Özer, 2005: 53).

Banka 1997 yılında yayınladığı kalkınma raporunda, yönetimi devletlerin rollerinin değişimi sürecinde bir basamak olarak nitelendirilmiştir. OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) ise yönetimi, sosyal ve ekonomik gelişme açısından ülke kaynaklarının yönetimiyle ilişkili olarak, toplumsal yapı içinde politik otoritenin etkin kullanımının sağlanması olarak değerlendirilmektedir. Diğer bir uluslararası kuruluş olan IMF (Uluslararası Para Fonu) de etkin olduğu ülkelere, yönetim mekanizmalarının yaygınlık kazanabilmesi için, hukukun üstünlüğünü sağlamak, kamu sektöründe etkinliği ve hesap verebilirliği geliştirmek ve yolsuzlukla mücadele etmek gibi önemli ekonomik katkılar sağlamaktadır (Tortop vd., 2007: 563).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Dünya Bankası'nın küresel yönetim konusunda geliştirmiş olduğu stratejilere önemli destekler sağlamaktadır. Destek verilen konular, ekonomi, hukuk, siyaset, insan hakları ve teknolojiye kadar çok geniş bir yelpazeden oluşmaktadır.

Gerek Birleşmiş Milletler ve Dünya Bankası ve gerekse OECD gibi ulus üstü örgütler, küresel sorunların karmaşasının üstesinden ancak, uluslararası ekonomi ve finans dünyasını, sivil toplumu, medyayı bir araya getirerek ve bir işbirliği ve etkileşim formunda birleştirerek aşma amacı taşımaktadırlar. Çünkü ulusal ve uluslararası aktörlerin birlikteliği küresel yönetim için en önemli koşuldur (Gündoğan, 2007: 155).

Küresel yönetim içinde uluslararası sivil toplum oluşumlarının üstlendikleri müdahale hakkı, uluslararası izleme, karar süreçlerinin tartışılması ve şikayetlerin iletilmesi, uluslararası karar alma süreçlerine veri sağlamak gibi işlevler, onları küresel yönetim arayışlarının ayrılmaz parçası haline getirmiştir (Shleifer and Vishny, 2007: 737-783).

5.2. Kamu Yönetimi: Ulusal Boyut

Çağdaş toplumlarda kamu yönetimi, toplumun dışsal yönetsel denetimini

değil, süreçte yer alan aktörlerin tümünden kaynaklanan etkileşimsel bir yönetimi öngörmektedir. Uygulamada etkileşim süreklidir.

Kamu yönetişimi, ulusal, bölgesel, yerel, siyasal, sosyal gruplardan, baskı ve çıkar gruplarından, sosyal kuruluşlardan özel ve ticari organizasyonlardan oluşan ağların yönetimini içermektedir. Kamu yönetişimi kamusal politikalar ağında sosyal süreçlerin birbirlerinden doğrudan etkilenmesini öngörmekte ancak bu aktörlerin farklı ve çoğu zaman çatışan amaç ve çıkarlar taşıyabildiğini de kabul etmektedir (Aydın, 2004: 112-115).

Kamu yönetişiminde, literatürde oldukça önemli görülen üç unsur dikkat çekmektedir. Bunlardan birincisi, koşullar ve çevresel şartlar, ikincisi, karmaşıklık yani sistem unsurlarının sayısı, farklılığı ve unsurlar arasındaki ilişkiler, üçüncü ise, doğrudan etkileşimdir. Kamu sektörü yüksek oranda karmaşıklık taşır. Birçok farklı aktörün ağsal ilişkiler içinde olması söz konusudur. Bu karmaşıklık ne merkezi ne de alt seviyede olan farklı bir yönetim formu ortaya kaymaktadır (Tortop vd., 2007: 562).

Yönetişim kavramının ulusal boyuttaki etkileri oldukça tartışmalıdır. Ulusal boyutta yönetişime eleştirel gözle bakanlara göre, küresel yönetişimle birlikte ulusal yönetim düzeylerinde küresel aktörlerin belirleyici olduğu bir evreye girilmiş ve devletin rolü sadece düzenlemeye indirgenmiştir. Buna göre, yönetişim yaklaşımıyla “piyasa dostu” bir devlet oluşturulmaya çalışılmaktadır. Yönetişim kavramının ulusal boyuttaki etkilerini olumlu değerlendiren görüşler de söz konusudur. Buna göre, yönetişimin “devletin küçültülmesi” olarak algılanması yanlıştır ve tam tersine yönetişim kavramı ulus devletin sorun çözme yeteneğini arttırmakta ve toplumsal işbirliğini harekete geçirerek ulus devlete çok önemli katkılar sağlamaktadır (Parlak ve Sobacı, 2006: 204).

Küreselleşmenin amaçlarına ulaşılabilmesi için özellikle de insanların ortak beklentilerinin ve evrensel değerlerin gerçekleşmesinde ulusal yönetimlerin önemli katkısı olacaktır. Ulus devletlerin insanlığın ortak değerlerinin gerçekleşmesinde takınacağı tavır, küreselleşmenin olumlu yanlarının ulusal, sosyal, ekonomik ve siyasal getirilere dönüşmesinde belirleyici olmaktadır. Ulus devletlerin rolü, özellikle sivil toplumun yaşam alanı bulmasında ve yerel yönetimlerin güçlenmesinde önem

kazanmaktadır (Çukurçayır, 2003b: 66). Dolayısıyla merkezi yönetimlerin küresel değerlerin yaygınlaşmasını isteyip istememelerinde yerel yönetimlere ve sivil topluma karşı belirledikleri tutumlar önemli olmaktadır.

5.3. Yerel Yönetişim

Yerel yönetişim, yönetişim sürecinin yerel yönetimlerle karşılıklı etkileşim içinde gerçekleştirilmesini ifade etmektedir. Bu kavram çerçevesinde, yerel nitelikteki politikaların oluşum süreçlerinde ve yerel kamusal hizmetlerin üretimi ve sunumunda yerel yönetimlerden ziyade özel sektör ve sivil toplumun etkinlik kazanması tartışılmaktadır (Bıçkıcı ve Sobacı, 2011: 215-233). Diğer yandan, yerel yönetişim, yerel aktörlerin bir ortaklık ilişkisi içinde yapabilir kılınmasını gerektirmektedir.

Küreselleşme kadar önemli olan yerelleşme, genel olarak devletin otoritesinin ve kaynaklarının büyük ölçüde yerel yönetimlere devredilmesi suretiyle yerel yönetimlerin güçlendirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Ancak, zamanla yerelleşmenin mahiyetinin değişmiş ve genişlemiş olduğu görülmektedir.

Artık yerelleşme eğilimi, yerel yönetimlerin güçlendirilmesinin yanı sıra, yerel sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerinin artırılması, yerel medyanın desteklenmesi, yerel girişimcilerin önünün açılması, yerel halkın yönetime daha geniş ve daha etkin katılımının sağlanması, yerel düzeydeki merkezi idarenin taşra birimlerinden yerel yönetimlere yetki aktarılması ve yerel yönetim birliklerinin güçlendirilip yaygınlaştırılmasını da kapsamaktadır (Parlak ve Sobacı, 2006: 204).

Özellikle 1990'larda yaygınlık kazanan kentsel yenilenme çabalarında yerel nitelikteki kamusal, özel ve gönüllü sektörler arasındaki işbirliği ve ortaklaşa çalışma ortamı yerel yönetişim olarak adlandırılmaktadır. Yerel yönetişim üç aktörlü bir modele dayanmaktadır. Bu üç aktör, yerel devlet ile yerel düzeyde etkinlik gösteren sermaye ve sivil toplum kuruluşlarıdır. Devletin bu süreçteki rolü ise, düzenleyicilik ve çoklu aktörlerin birbirlerini bastırmalarını engelleyerek etkileşimli bir ilişki içerisinde bulunmalarını sağlamaktır. Çünkü yönetişim merkez ile yerel arasında herhangi bir hiyerarşi öngörmemektedir (Parlak ve Sobacı, 2006: 205).

Türkiye’de yerel yönetim konusundaki somut adımların Habitat 2-İstanbul toplantısıyla atıldığı kabul edilmektedir. Bu toplantıya sunulan Eylem Planı’nda sürdürülebilirlik, yaşanabilirlik, hakçalık ve eşitlik, kentdaşlık bilinci ve yapılabirlik kavramlarının yanında yönetim kavramına da yer verilmiştir. Yine bu doğrultuda, toplumu yönlendirmede devletin yanına bir ortak yönlendirici olarak sivil toplumun getirilmesi de aynı Eylem Planı’nda yer almıştır. Bu planda, sorumluluk anlayışını, yerel, ulusal ve uluslararası alanla bağdaştırarak küresel bir bilinç oluşturmayı amaçlamıştır (Çukurçayır, 2003b: 50).

Yerel yönetim kavramının kapsamına giren diğer bir konu da yerel alanda alternatif hizmet sunma yöntemlerinin uygulanabilmesidir. Yönetim gereği toplumsal işbölümünün başarılması yeni aktör ve araçların yönetsel süreçlere katılması ve alternatif denetleme araçlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Yerel alanda özelleştirme ya da kamu-özel sektör işbirliği kadar çevre sorunları alanında da yerel yönetim düzeylerinde önemli ortaklıklar gerçekleştirilebilir (Çukurçayır, 2003a: 259-275). Bu çeşitli ve önemli uluslararası toplantılardan birisi de Yerel Gündem 21 uygulamalarıdır. Gündem 21 programları ve uygulamaları yönetim anlayışının önemli parçalarıdır. Burada alınan kararlarla devlet merkezli değil toplum merkezli bir kentsel ve yerel kalkınma öngörülmüş, çok aktörlü bir yapı benimsenerek, yerel yönetime önemli katkılar sağlanmıştır.

5.4. İyi Yönetişim

İyi yönetim kavramı ilk olarak Dünya Bankası’nca istikrarlı, oturmuş, devlet yapılarının olmadığı Afrika gibi ülkelerdeki iktidar ve yönetim sorunları çerçevesinde dile getirilmeye başlanmıştır. İyi yönetim siyasi ve sosyo-ekonomik ilişkileri katılımcı, şeffaf ve sorumlu biçimde yönlendiren süreç ve yapılar olarak değerlendirilmeye başlanmıştır.

İyi yönetim, vatandaşların güvenliğinin sağlandığı, hukukun üstünlüğünün gerçekleştiği ve yargı bağımsızlığının var olduğu hukuk devletini, kamu harcamalarının adil ve doğru bir şekilde yöneten kamu kuruluşlarını, siyasal liderlerin eylemlerinden dolayı halka hesap verebildiği veya halkın onlardan hesap sorabildiği, bütün vatandaşların gerekli bilgiye kolayca ulaşabildiği saydam yönetimi

ve insan haklarının asgari gereklerini içermektedir (Mishra, 2010: 45-60).

Yönetişim gelişmiş ülkelerde kullanılan bir kavramsallaştırmadır, iyi yönetim ise gelişmekte olan ülkelerdeki ekonomik ve siyasal gelişmeyle iç içe geçmiştir; iyi yönetim, temelde yönetime benzer temaları içermekle birlikte ilave nitelikleri de öngörmektedir. Yönetişim gelişmiş ülkelerde yönetimin piyasa ve toplum karşısında değişen konumuyla birlikte bu yeni durumu anlamaya yönelik kavramsal bir araçtır. İyi yönetim ise, gelişmekte olan ülkelerde, dış desteklerin ya da uluslar arası kuruluşların da katkısıyla devlet, piyasa ve toplumun 'iyi yönetim' ekseninde yeniden kurgulanmasıyla ilişkilidir (Arıkboğa, 2004: 80).

Literatürde iyi yönetişimin birbirini tamamlayan başlıca sekiz unsuru bulunduğu belirtilmektedir. Bu ilkeler şunlardır:

5.4.1. Şeffaflık

Yönetişimde açıklık veya şeffaflık; hizmet yürütülenlere karşı gösterilen duyarlılığı, onlara karşı bilgi, belge ve diğer verilerin açıklanmasını ifade etmek için kullanılmaktadır. Serbest bilgi akışının sağlanması ile mümkün olabilen şeffaflık, usullerin, kurumların ve bilgilerin ihtiyacı olanlar için kolaylıkla erişilebilir olması ile gerçekleşecektir (Bulut ve Kahraman, 2010: 345-346). Yönetişimin denetlenebilirlik veya hesap sorulabilirlik ilkelerinin de ön şartı olan şeffaflık; verimliliği düşüren, güvenirliliği azaltan ve kamu yönetiminin eşitlik ilkesini de ortadan kaldıran rüşvet ve yolsuzluğun da panzehiri hükmündedir. (Haktankaçmaz, 2004: 45-66). Bu bağlamda, bilgi edinme hak ve özgürlüğü şeffaflığın hukuki alt yapısını oluştururken, elektronik devlet uygulamaları yönetimde kapalılığı aşmada araçsal imkan olarak görülmektedir. Böylece, demokrasinin gereği olan şeffaflık yönetimde etkinlik ve verimliliğin artırılmasını sağlayacaktır.

Şeffaflık, kararları alanların ve icra edenlerin kurallara ve düzenlemelere uyması gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca şeffaflık işlem ve kararlardan etkilenenlerin ilgili bilgilere kolayca ulaşmasını da ifade etmektedir. Aynı zamanda yeterli bilginin kolayca, anlaşılır bir biçimde ve medya ile sağlanması yönetişimin aradığı yöntemlerden birisidir (Eken, 2005: 39). Böylece daha çok insan doğru bilgiye ulaşmak için yönetişimin özü olan katılım için gerekli ortamı sağlamış

olacaktır.

Toplumsal aktörlerden biri olan sivil toplum kuruluşları doğrudan doğruya karar alma sürecine girmek, yönetimin eylem, işlem ve kararlarını etkilemek gibi yönetime katılmayı arttırıcı faaliyetler şeffaflığı sağlamanın vazgeçilmez koşulu olarak görülmektedir. Ayrıca şeffaflığı benimseyen sivil toplum kuruluşları, alacağı kararlardan etkilenmesi muhtemel toplum kesimleriyle önceden görüşerek yönetim sürecine katılmalarını sağlamak durumundadır.

5.4.2. Hesap Verebilirlik

Yönetişimin temel ilkelerinden olup yalnız idari kuruluşların değil, aynı zamanda özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının da halka ve ilgili kurumlara karşı hesap verebilir olmasını da içermektedir (Palabıyık, 2004: 72). Görevlilerin yetki ve sorumluluklarının kullanılmasında, hizmet kullananlara karşı cevap verebilir olmasını, eleştiri ve talepleri dikkate alarak hareket etmelerini, başarısızlık durumunda sorumluluk alma gerekliliğini ortaya koymaktadır (Özer, 2005: 331). Yönetimde şeffaflığın ve katılımın sağlanması hesap verilebilir bir yönetim anlayışının gerçekleşmesi açısından son derece önemlidir.

Kamu çalışanlarının ve yetkileri kullananların yaptıkları işin sonuçlarından sorumlu tutulmaları hesap verebilirlik kavramıyla açıklanmaktadır. Yani kamu örgütleri, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarındaki karar alıcılar, kamuoyuna ve kurumsal paydaşlarına karşı hesap verebilmelidirler.

Kamu yönetiminde hesap verebilirliğinin benimsenmesi, kamu kaynaklarının hukuka ve kamusal değerlere uygun kullanımını güvence altına almayı ve kamusal yetkilerin yanlış ve keyfi kullanımını engellemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, bilgi vermenin zorunlu kılınması da hesap verebilirlik ilkesinin içinde yer almaktadır (Eken, 2005: 39).

5.4.3. Katılımcılık

Yönetişimde katılım, karar verme süreçlerine doğrudan katılım veya halkın çıkarlarını temsil eden sivil toplum kurumları aracılığıyla vatandaşların isteklerini duyurabilmeleri anlamına gelmektedir. Katılım haberdar edilmeyi ve örgütlenmiş

olmayı gerektirir. Bunun için; örgütlenme, ifade özgürlüğü ve örgütlü sivil toplum lüzumludur. Vatandaşlık bilinci ve örgütlenme kültürünün yerleşmemiş olması, katılımın niteliğini zayıflatmaktadır (Köse, 2004: 1-40).

Yönetişimde katılım, karar süreçlerine doğrudan katılım veya halkın çıkarlarını temsil eden sivil toplum kurumları aracılığıyla vatandaşların isteklerinin karar alıcılara duyurulabilmesidir (Uçkan, 2003: 82). Sivil toplumun, halkın karar alma süreçlerinin başlangıcından uygulanmasına ve uygulama sonrasına kadar her aşamasında etkin şekilde yer alması, kararların halkın taleplerine uygun biçimde yerinde alınmasını ve yerinde uygulanmasını sağlar.

Katılımı önemli kılan diğer bir neden, modern toplumlarda katılımcı demokrasi ve insan haklarının kabul görmesi; demokratik kitle örgütlerinin demokrasinin vazgeçilmez aktörleri olmasıdır. Çünkü modern toplumda kamu hizmetinin sürekli olarak genişlemesi, katılım yönünde gelen talepleri de artırmaktadır. Bu durum, bir yandan kalkınma, sanayileşme ve üretim sorunları ile insan hakları, çevre, demokrasi sorunlarını; diğer yandan bireylerin yönetime katılma isteklerini artırmaktadır (Eren, Kılıç ve Özel, 2009: 6).

Ulusal, yerel veya çalışma yaşamı gibi farklı alan ve düzeylerde katılma uygulamaları bulunmaktadır. Katılmanın amacı, yapısı ve katılmanın sağlandığı toplumun sosyo-ekonomik koşulları katılımın işlevselliğini ve düzeyini belirleyen etmenlerdir. Vatandaşlık bilinci ve örgütlenme kültürünün yerleşmeye başlamış olması, toplumun geniş kesimlerinin katılım konusunda bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır.

5.4.4. Cevap Verebilirlik

Kurumların ve usullerin tüm vatandaşlara hizmet etme gayreti içinde olması gerekmektedir. Bu ilke, vatandaşların yönetimde/hükümette bulunanlarca dinleneceklerini bilmeleri anlamına gelmektedir. Duyarlı yöneticinin, cevap vermeye hazır, sempatik, sorunlara duyarlı aynı zamanda halkın ihtiyaç ve isteklerini anlayabilen ve uygulayabilen bir yapıda olması gerekmektedir (Tortop vd., 2007: 564).

İyi yönetişimin en önemli ilkelerinden biri de yönetimde bulunanların cevap verebilecek durumda olmasıdır.

Her idari birim yüklendiği sorumluluk ve yetki ile kullanabileceği olanakları, oluşturacağı geniş perspektifli cevap verebilirlik çerçevesinde kamunun hizmetine sunulmalıdır. Günübirlik ve imaj oluşturucu kamu hizmetlerinden, daha köklü çözüm üreten ve gerçek ihtiyaçları gidermeye odaklı kamu hizmetleri anlayışına bu şekilde ulaşılabilir (Şengül, 2002: 25-36). Halbuki cevap verebilir bir vizyon üretmek ve sorumluluk alabilmek, her birimin kendi görev ve hizmet alanı ile ilgili düşünce üretmesi ve yeni icatlar yapması ile mümkün olabilmektedir.

Sorumluluk yüklenen bireylere toplum yaratıcı güçlerini harekete geçirecek ortamlar hazırlamakla yükümlüdür. Sorumluluklar yüklenen bireyler de yaratıcılıklarını kullanarak, sorumluluk yüklenmeyen bireylere göre daha yüksek başarı göstereceklerinden kuşku duyulmamalıdır. Kamusal bir eylemde resmi ya da gönüllü olarak konumlanan her kişi/kurum üstlendiği yetki kadar sorumluluk yüklenmiş olur ve bunun hesabını vermeye hazır olmalıdır.

5.4.5. Hukukun Üstünlüğü

İlke, kurumların adil olarak oluşturulan yasal çerçeveler içinde hareket etmelerini ve kişilerin de kendi davranışlarına kanunların uygulanabileceğini kabul etmelerini öngörmektedir.

Yasallık, çok genel olarak, bir eylemin ya da durumun yasalara uygunluğu olarak ifade edilebilir. Yasallıkla, hem yurttaş davranışları, hem de kamu yönetimi ve onun karar verme usulü için temel davranış prensiplerinin hukuk devleti anlayışı doğrultusundaki biçimselliği anlatılmaktadır (Eren, 2003: 57).

İyi yönetişim çerçevesinin, hukukun üstünlüğüne saygı temelinde gerçekleşebileceği, bunun hem siyasal hem de yönetsel alanlarda benimsenmesiyle, devletin karar ve eylemlerinin öngörülebilir olacağı, sonuç olarak ise toplumun her kesimi için güvenilir bir ortamın oluşacağı ileri sürülmektedir. Hukuk devletinin gerçekleştirilmesi, güvenliğin sağlanması, sosyal, siyasal ve ekonomik işlerde

belirlilik, iyi yönetimi hem sağlayan hem de koruyan öğeler olarak öne çıkmaktadır (Uçkan, 2003: 78).

Bir devletin demokratik ve sosyal olabilmesinin temelinde, hukuk devleti olma zorunluluğu yatmaktadır. Hukuk devleti olmak ise, devlet bünyesinde yer alan hukuk idaresinin hukuk kurallarına sıkı sıkıya bağlı olması ile mümkündür. Bu bağlamda, bağımsız yargı organları tarafından gerçekleştirilen yargısal denetim hukuk devletinin en temel unsurudur.

Hukuk devletinin varlığı ve eksiksiz olarak işleyebilmesi için, sadece yargı denetiminin olması, tek başına yeterli bir güvence oluşturmamaktadır. Hukuk devletinden söz edebilmek için, “etkin, etkili, bağımsız ve tarafsız bir yargı denetiminin” var olması zorunludur (Coşkun, 2008: 67-82). Yönetişimin en önemli ilkelerinden biri olan hukukun üstünlüğünün sağlanabilmesi için, devletin hukukla, hukuk kuralları ile bağlı olması gerekmektedir.

5.4.6. Etkinlik

Yönetişim, amaçlarına ulaşmak için kaynakların verimli kullanılmasını sağlayacak sonuçların üretilmesi gerekmektedir. Bu anlamda etkin yönetişim, küreselleşme ve sürdürülebilir kalkınmanın gerektirdiği değişime ayak uydurmak için devlet, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının yönetimde birlikte rol almalarını öngören geniş bir bakış açısını temsil etmektedir (Özer, 2005: 332). Bu bağlamda, sivil toplumun, halkın karar alma süreçlerinin başlangıcından uygulanmasına ve uygulama sonrasına kadar her aşamasında etkin şekilde yer alması, kararların halkın taleplerine uygun biçimde yerinde alınmasını ve yerinde uygulanmasını sağlar.

Yönetişim, toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için tüm süreç ve kurumların kaynakları toplumun emrinde en iyi biçimde kullanarak istenen sonuçları elde etmesini amaçladığından etkili ve yeterli sonuçlara ulaşma zorunluluğunu taşımaktadır. Yönetişimin şatlarından biri olan etkinlik kavramı, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve çevrenin korunmasını da içermektedir. Toplum yararına birtakım yararlı faaliyetlerde bulunabilmek için etkin bir katılımın sağlanması ancak yönetişimle mümkün olabilecektir. Bunun için iyi bir yönetişimde; katılımı

destekleyen geleneklerin varlığı kadar, katılımı karar vermeyi kolaylaştıran teknolojilerin kullanım ve yaygınlaştırılması da hatırlanması gereken ön şartlardandır (Coşkun, 2008: 67-82).

5.4.7. Eşitlik

Karmaşık, farklılaşmış, dinamik kurum ve yapıları amaçlarına ulaştırmada kullanılan bir süreç olan yönetim ancak devlet-piyasa, devlet-toplum, toplum-birey gibi karşılık ifade eden kavramlar arasında karşılığın ötesinde birlikteliğin, bağımlılığın vurgulanması ve bunların temsil ettikleri çıkarlar arasındaki farklılığın giderilmesi ve neticesinde uyum ve koordinasyonun sağlanması ile gerçekleşmektedir (Palabıyık, 2003: 235).

Bu ilkeler çerçevesinden bakıldığında devletin kendi içinde de kademeleri arasında, devletle sivil toplumu oluşturan kesimler açısından da yeni bir toplumsal işbölümü öngörülmektedir. Böylelikle eşitler arası bir ilişki çerçevesinde, emir verme ve itaat etme biçiminde değil işbirliği içerisinde, birlikte plânlama, birlikte projelendirme ve birlikte uygulamanın gerçekleşeceği öngörülmektedir. Kararların tek başına alınıp tek başına uygulandığı bir durum değil, diğer paydaşlarla birlikte alınıp uygulandığı bir durumdur. Özünde devlet ve bireyin yeni bir ilişki türünün olduğu yönetim, toplumdaki bireylere ve katılımcı bireylere, toplumun önünde bulunan sivil toplum kuruluşlarına sorumluluk üstlenmesi gerekli kılan bir kavramdır (Göymen, 2010: 7).

Eşitlik ve adaletin yoksunluğu sosyal, siyasal ve ekonomik sorunlara kaynaklık etmek ve yönetimi engellemek gibi problemlere yol açmaktadır.

5.4.8. Stratejik Vizyon

Günümüzde sorumlulukların merkezin dışındaki yönetim birimleriyle olduğu gibi, özel sektör ve sivil toplum örgütleriyle paylaşılması gereği, ortak bir stratejik vizyon geliştirilmesi için yoğun iletişim ve işbirliğini azami ölçüde zorunlu kılıyor. Kurum ve kuruluşların stratejileri ve politikaları, kurum içi ve dışı, ilgili tüm tarafları kapsayacak bir yaklaşım içinde iyi yönetim ilkeleri doğrultusunda oluşturulmaktadır (Şengül, 2002: 25-36). Bu bağlamda, toplumun şimdiki sorunları

ve ihtiyaçları kadar gelecekteki muhtemel sorunları ve ihtiyaçları da dikkate alınarak yönetsel faaliyetler yürütülmelidir.

Sürdürülebilir bir stratejik vizyonunun, ancak toplumun tüm kesimlerini içeren katılımcı bir süreç dahilinde oluşturulması ile ortaya çıkmaktadır. Bu katılımcı süreçte oluşan verimli müzakere ortamlarında alternatif stratejik seçeneklerin göz önüne alınması ve değerlendirilmesi ile kamu yönetiminde, yeni sorunlar ve ihtiyaçlar karşısında uzun dönemli stratejiler geliştirilmesi, çözümler ve alternatif hizmet üretme yollarının ortaya konulması söz konusu olabilmektedir (Köse, 2004: 1-40). Bu bağlamda yönetim, tüm toplumun yararına olan şeyin belirlenmesinde ve onu nasıl başarabilecekleri hakkındaki yolların seçiminde farklı çıkarların arabuluculuğunu yaparak geniş bir stratejik vizyon sağlamayı amaçlamaktadır.

Stratejik vizyon, toplumsal paydaşların toplumsal ihtiyaçlara cevap verebilme kapasitesini artırmaları sonucunu doğurmaktadır. İyi bir yönetişimde stratejik vizyon her düzeyde ve her zaman sağlanması gereken temel bir ilke olmaktadır.

İyi yönetişim, tüm ilkelerin gereği gibi yerine getirilmesini öngörmektedir. Bunları birbirinden ayrı düşünmek de mümkün değildir. Yönetim karşısında yönetişimin başarılı olabilmesi, tüm ilkelerin mümkün olduğunca yüksek başarı oranları ile uygulanabilmelerine bağlıdır.

6. Yönetişime Yöneltilen Temel Eleştiriler

Yönetişim kavramının çok çeşitli avantajları olmasına rağmen, bu avantajlarının yanında bazı sorunları da içermektedir. Bunların başlıcaları, temsil ve hesap verebilirlik sorunudur. Bu sorun, hem yerel hem de ulusal düzeyde kamuya değil özel çıkarlara hizmet etmesine, eşgüdümün zor olması nedeniyle kararların gecikmesine, verimsizliğe, maliyetlerin artmasına ve eylemsizliğe neden olmaktadır (Çukurçayır ve Sipahi, 2003: 35-66).

Yönetişim modelinin temel sorunu, kamu yönetiminin temel değerlerinden olan hesap verebilirlik ve temsile ilişkindir. Yönetişim perspektifinde seçilmişlerin rolü ve önemi azalmaktadır. Seçilmişlerin rolü politik girişimcilikle sınırlıdır. Onlara yüklenen rol yönetişim süreçlerinin geliştirilmesi ve kamu-özel sektörün

kaynaklarının bir araya getirilmesi ile sınırlanmıştır. Hesap verebilirlik sorununun diğer bir nedeni de kamu politikalarının karar alma ve uygulama süreçlerinde çok sayıda kurumun ve aktörün yer almasıdır. Buradaki temel sorun yönetim süreçlerine katılan çok sayıda kamu-özel-gönüllü kuruluşlardan kimin neden, ne ölçüde sorumlu olacağıdır (Çukurçayır vd., 2010: 210). Dolayısıyla yönetim, geleneksel temsili demokrasinin işletilmesini olumsuz yönde etkilemekte ve buna bağlı biçimde politikacıların kararlarından, işlemlerinden dolayı halka hesap vermeleri hususunu da belirsizleştirmektedir.

Yönetişim modelinde ortaya çıkan diğer önemli bir sorun temsile ilişkindir. Temsil sorunu iki boyutta ortaya çıkar. Birincisi, yönetim süreçlerinin ve yönetim modelinin hizmetlerin sunumunda başlıca ögesi olan bağımsız yönetim ağlarının içindekiler, ikincisi ağların dışında kalanlarla ilgilidir. Yönetişim ağlarının içinde olan gruplardan bazıları ortaya çıkan düzenlemelerden ve sonuçlardan rahatsız olabilirler fakat ağların güçlü yapısından dolayı liderlerinin vermiş olduğu kararlara ilişkin itirazlarını açıklamakta daha da önemlisi buna karşı tavır almakta zorlanabilirler. Yönetişim ağının dışındakilerle ilgili soruna gelince, ağlarının içindeki bütün taraflar sonuçtan memnun olsalar bile yönetim ağının dışında kalanlar için yönetim dışlayıcı bir özelliğe sahiptir. Bu durum, alınan kararlar kamu yararı için değil de sadece özel çıkarlara hizmet ediyorsa daha ciddi bir sorun oluşturmaktadır (Bıçkı ve Sobacı, 2011: 215-233).

Yönetişim yaklaşımı kamu, özel ve gönüllü kuruluşlardan çok sayıda aktörün bir araya gelmesi ve ortak amaçlar için çalışmalar yapmasını öngörür. Tarafların birbirlerinin değerlerini ve önceliklerini benimsemeler bile anlamları beklenir. Bu durum bazı sorunlara yol açabilir. Bu sorunlardan birisi “yönetişim başarısızlığıdır”. Yönetişim ağı içindeki liderlik sorunları, kaynak yetersizliği, katılımcılar arasındaki zaman ve vizyon farklılıkları tatmin edici bir çözümden daha çok zıtlık ve gecikme üretir. Diğer bir sorunda yönetim modelinde öngörülen işbirliği ve ortaklıkların güven gerektirmesi, bunun zaman alması ve maliyetlerin artmasına neden olmasıdır (Coşkun, 2008: 67-82).

Yönetişimle birlikte, ortaya çıkması muhtemel önemli sorun alanlarından birisi, kamu yönetiminin temel değerlerinden olan, halk egemenliği, yasallık, hesap

verebilirlik ve temsile ilişkin olarak görülmektedir. Aktörlerin sayıca çokluğu, bir karışıklık ve hareketsizlik durumu oluşturduğu gibi, hesap verebilirlik ve temsil konusunda asılması zor engeller oluşturacaktır (Güler, 2003: 115). Bununla birlikte, işbirliği ve ortaklıklar için gereken güven ortamının oluşturulamaması da ciddi bir ihtimal olarak belirlemekte, zaman ve kaynak israfına yol açılabilmektedir. Bu durum, iyi yönetişimin unsurları olarak ileri sürülen hukuk devleti, demokratik katılım, hesap verebilirlik, demokratik yapılanma, şeffaflık gibi hususların varlığını olumsuz yönde etkilemektedir.

Katılımın nasıl olacağı sorunu ve katılımcı konumundaki sivil toplum yapılanmasının temsil niteliğinin, süreci demokratik ve kamu yararına cereyan eden bir yapıdan çıkaracağı endişesi dillendirilmektedir. Ne var ki, buradaki sorun yönetim kavramından kaynaklanan bir sorun değil, sivil toplumun yapılanmasındaki muhtemel olumsuzluklardan ve demokratik katılım mekanizmalarının eksik ya da yanlış kurulmasından kaynaklanan bir sorun gibi görünmektedir (Karaman, 2004: 19-28). Devlet ve sivil toplum ilişkilerinde sivil toplum örgütlerini devletin önüne koymak ya da sivil toplum örgütlerini daha arka plana atmak doğru bir tutum değildir. Sivil toplum örgütlerinin toplum yararına çalışabilmelerinin ön koşulu, bağımsız kaynaklara sahip olmaları gereğidir. Bu olmadıkça, sivil toplum kuruluşlarının bağımsızlığından kuşku duymak haklılık kazanır ve bu örgütler işlevlerini yerine getiremez olurlar. Yönetişimde ilgili bütün tarafların yönetme sürecine katılması esastır. Yönetişimde katılım fırsatlarının her kümeyle, her kişiye, her kuruma eşit olarak tanınmasıdır.

Kamu yönetiminin yeni kamu işletmeciliği yaklaşımının etkisinde kalarak, yönetim adı altında piyasalaşması da yönetişimde karşılaşılan sorunlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durumda, piyasa kurallarına göre hareket eden devletin, eylem ve işlemlerinde en temel amaç, artık kamu yararının gerçekleştirilmesi olmaktan çıkacak; halka, topluluğa ve genele ait olma anlamları erozyona uğrayacaktır (Güzelsarı, 2004: 85-137). Başka bir görüşe göre ise, yeni kamu yönetiminde, piyasa modeli içinde merkeziyetçilikten uzaklaşmaya vurgu yapılırken, piyasa anlayışı üzerine inşa edilen yeni anlayışta kaynak kullanımında verimlilik esas alınmış ve temel meşruiyet unsuru haline gelmiştir. Bu nedenle de kamu yönetiminden kamu işletmeciliğine doğru gerçekleşen bu dönüşümde

performans anahtar kavramlardan birisi olmuştur. (Eren, 2006: 132). Ayrıca, özelleştirme ile demokratik değerler ve kamu yararı arasında zıtlık ortaya çıkmakta olduğu; kamu girişimciliğinde işletme yönetimi tekniklerinin, adalet, eşitlik, temsil ve katılım gibi demokratik değerleri olumsuz yönde etkilediği ileri sürülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNETİŞİMİN BİR AKTÖRÜ OLARAK

ANTAKYA'DA SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

1. Sivil Toplum Kuruluşları

1.1. Sivil Toplum Kuruluşlarının Kavramsal Çerçevesi

Sivil toplum ve sivil toplum kuruluşları kavramlarının değişik yönlerine vurgu yapan pek çok tanım yapılmaktadır.

Sivil toplum, özerk alanların çoğulculuğu ile bu alanlar içinde faaliyet gösteren kurum ve bireylerin özerkliği konusunda odaklanmaktadır. Sivil toplum kavramının içerdiği üç önemli boyut bulunmaktadır. Sivil toplum, özel hukuk, sivil-siyasal-toplumsal eşitlik ve haklara dayanması nedeniyle yasallık, özerk, kendi kendini oluşturan gönüllü birlikleri kapsamı nedeniyle çoğulculuk, iletişim alanları kadar katılımı, siyasal iradenin ve toplumsal normların doğuşunu, çatışmasını ve bunlara ilişkin düşüncelerin ifade edilmesini içerdiği için de kamusal ile eş anlamlı olarak değerlendirilir (Tosun, 2006: 41). Sivil toplum, devlet denetimi ve baskısının ulaşamadığı, belirleyici olamadığı alanlarda bireylerin/grupların devletten izin almaksızın, rahatlıkla iletişim kurabildikleri, devletin doğrudan denetimi altında tuttuğu alanların dışında kalan ve gönüllülük ilkesi ön planda olan kurum veya etkinlikler olarak değerlendirilmektedir (Bulut ve Kahraman, 2008: 735-741).

Bulut'a göre (2003: 221) sivil toplum özel kişilerden, sınıflardan, gruplardan ve faaliyetleri uygar hukuk tarafından düzenlenen ve bu nitelikleri nedeniyle de siyasal devletin kendisine doğrudan bağlı olmayan kurumlardan oluşan bir mozaiktir. Bugün sivil toplumu oluşturmada en önemli unsurun, devleti kendi alanına çekmesi olduğu belirtilmektedir. Bu açıdan kavram günümüzde siyasi iktidarın otoritesinden kurtularak kendi kurumlarını oluşturabilmiş bir toplumu ifade etmek için kullanılmaktadır (Bulut, 2003: 220).

Sivil toplum kuruluşları ise, toplum yararına çalışan bu yönde kamuoyu oluşturan, kar amacı gütmeyen, sorunların çözümüne katkı sağlayarak çoğulculuk ve

katılımcılık kültürünü geliştiren, demokratik işleyişe sahip, bürokratik donanımdan yoksun ve gönüllü olarak bir araya gelen bireylerden oluşan örgütlenmelerdir (Aslan ve Kaya, 2004: 213-223).

Genel olarak sivil toplum kuruluşları, devlet ile toplum arasında aracı kurumlar olarak örgütlenme özgürlüğü çerçevesinde oluşturulmuş oldukça geniş bir yelpazeye dağılmış olan dini veya etnik örgütlenmelerden ideoloji, statü, çıkar, toplumsal yarar ve toplumsal iktidar peşindeki toplumsal hareketlere kadar uzanan gönüllü örgütler, kuruluşlar olarak adlandırılmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının temel niteliği, yurttaşların farklı siyasal, toplumsal, insani, kültürel gibi ihtiyaç ve çıkarlarını gerçekleştirmek üzere gönüllü olarak bir araya gelerek kurdukları örgütler olmalarıdır (Küçükömer, 2009: 86).

Avrupa Birliği perspektifinden sivil toplum örgütleri “örgütlenmiş yurttaşların, yaşadıkları ülkenin toplumsal ve ekonomik kalkınmaya, sivil toplum düzenine doğrudan katkıda bulunarak, katılımcı demokrasinin oluşturulması ve sürdürülmesi açısından” yaşamsal öneme sahiptir (Bayramoğlu, 2005: 265). Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi “toplum yararı doğrultusunda sorumluluk üstlenen, resmi makamlar ile yurttaşlar arasında aracı işlevi gören bütün örgütsel yapılanmaları sivil toplum kuruluşları olarak” kabul etmektedir (Ateş ve Uysal, 2006: 63-86).

1.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının Örgütsel ve Yapısal Özellikleri

Sivil toplumun içinde yer alan ve onu biçimlendiren unsurlar olarak sivil toplum kuruluşları bireyler, kurumlar ve örgütler arasındaki ilişkilerden oluşmaktadır. Sivil toplum bireyler, kurumlar ve örgütlerin birlikte faaliyet gösterdiği ortak bir alana gereksinim duyar.

Sivil toplumun unsurları içinde yer alan bireyler, sivil toplum örgütlerini kuran, örgütlerin yasal çerçevesini biçimlendiren ve sivil toplumun kurucu değerlerini oluşturan insani faktördür. Sivil toplumun ikinci unsuru olan kurumlar, sivil toplum içindeki örgütleri ve bireysel davranış örüntülerini biçimlendirir. Geniş anlamda bu kavramsal çerçeve içine sivil toplumun normatif nitelikteki kurucu değerlerini de dahil edebiliriz. Sivil toplumun üçüncü ve son unsuru olarak örgütler ise kurumların dışında oluşur, bireysel davranışları aracılık eder (Tosun, 2006: 44).

Görüldüğü üzere sivil toplumun unsurları bireyler, kurumlar ve örgütler arasındaki ilişkilerden oluşmaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarının özelliklerinden bahsedecek olursak beş önemli özellikten bahsedebiliriz. Bir ideali ya da inançları savunmak ya da maddi çıkar gütmeyen bir amacı gerçekleştirmek üzere özgür bireylerin meydana getirdiği bir *örgüt*, ulusal hukuka göre dernek ya da kar amacı gütmeyen örgüt ifadesinin sembolü olan özel *hukuksal bir biçim*, kamusal ve özel güçlerle, ulusal ve uluslararası düzlemde ilişki kurulması. Ancak bu ilişkinin devletle, uluslararası örgütlerle, şirketlerle, kilise ve dinsel hareketlerle, tarikatlarla ve suç örgütleriyle *karşılıklı bağımlılık yaratacak bir ilişki olmaması*, bireyin özgür iradesiyle kabullendiği değerlere dayanması ve örgüt etkinliklerinin iç işleyiş, eylem ya da siyaset ilişkisi bağlamında, sivil toplumlarla birleşmiş demokratik bir çerçevede içindeki yurttaşlık alanı içine dahil edilmesi ve son olarak devlet aşırı bir karaktere sahip olmasıdır. Son özellik, daha çok global sivil toplum örgütlerine ilişkin gibi görünmekle birlikte, günümüzün küreselleşmiş dünyasında yerel ölçekte çalışan sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerinin bile kimi zaman devlet aşırı karakter kazandığı veya yerel ölçekte yürüttükleri etkinliklerin uluslararası ölçekte ses getirebildiği gözlenmektedir. Bu nedenle ilk dört özelliğin ayırıcı niteliği daha yüksektir. Sonuncu özellik ise, örgütün kurumsallaşma ölçeğine, kuruluş amaçlarına veya etkinlik türlerine bağlı olarak değişkenlik gösterebilir (Ryfman, 2006: 40). Yani sivil toplum kuruluşlarını karakterize eden beş özellik, örgüt yapısı, hukuksal biçimi, kamusal ve özel sektörlerle ilişki kurulması, bireysel değerlere dayanması ve son olarak etkinliklerini hem ulusal hem de uluslararası boyutta gerçekleştirmesidir.

Sivil toplum kuruluşlarının örgütsel yapısı ise, sivil toplum kuruluşları denince akla ilk olarak, dernek, vakıf, sendika ve yurttaşların inisiyatifi/girişimi gibi gönüllü ve ara örgütlenmeler gelir. Sivil toplum kuruluşlarının örgütlenme biçimleri ve etkinlik alanları farklılık gösterebilmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının yerel/bölgesel boyutta örgütlenebilecekleri gibi ulusal ve uluslararası bir örgütsel yapılanmaya da gidebilirler. Sivil toplum kuruluşlarının etkinlik alanları eğitim, çevre, kentsel-kırsal kalkınma, sağlık, sosyal hizmetler, teknik yardım ve danışmanlık, barışın sağlanması ve insan haklarının korunması gibi geniş bir yelpazeye yayılır (Keyman, 2004: 1-21).

Yapılan sivil toplum kuruluşları tanımları içinde dini gruplardan sosyal amaçlı gruplara, ulusal veya bölgesel olarak örgütlenmiş gruplardan üyelik temelli kulüplere, gıda dağıtımı veya aile planlamasıyla ilgilenen belirli bir konuda uzmanlaşmış gruplardan uluslararası kalkınmanın sağlanması veya insan haklarının yaygınlaştırılması için çalışan gruplara oldukça geniş bir yelpazede faaliyet gösteren gruplar girmektedir.

Farklı özelliklerine göre sivil toplum örgütleri, yönelimlerine-amaçlarına göre sivil toplum kuruluşları ve etki-uygulama alanına göre sivil toplum kuruluşları olarak ayrılmaktadır. Yönelimlerine-amaçlarına göre sivil toplum kuruluşları ise, yardım/hayırseverlik yönelimli, hizmet yönelimli, katılıma yönelik, toplumu güçlendirmeye yönelik sivil toplum kuruluşları olmak üzere ayrılmaktadır. Etki-uygulama alanına göre sivil toplum kuruluşları ise, cemaat temelli ve kent çapındaki örgütler ile ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları olmak üzere ayrılır (Tosun, 2006: 51).

Bu çalışma açısından ilgisi olan sivil toplum kuruluşları ise uluslararası sivil toplum kuruluşları kategorisine girmektedir. Çünkü uluslararası sivil toplum kuruluşları oldukça geniş bir alanda örgütlenmiş olup, insan hakları, çocuk hakları gibi seküler amaçlardan dini amaçlara yönelik olanlarına kadar çeşitlilik gösterir. Ana faaliyetleri yerel sivil toplum kuruluşları, kurumları ve projeleri desteklemektir.

Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili olarak yapılan bir araştırmada on beş farklı kuruluş amacı belirlenmiştir. Kuruluş amaçlarına göre sivil toplum kuruluşları, kültür kuruluşları, sanat kuruluşları, dini kuruluşlar, politika kuruluşları, sağlık kuruluşları, sosyal hizmet kuruluşları, çevre kuruluşları, eğitim kuruluşları, ekonomi kuruluşları, dayanışma kuruluşları, bilim kuruluşları, spor ve hobi kuruluşları, kadın ve çocuk kuruluşları, konut kuruluşları, iletişim kuruluşları şeklinde bir ayrıma tabi tutulmuştur. Toplumsal yaşam dünyası içindeki alanlar çeşitlendikçe sivil toplum kuruluşlarının da çeşitlenmesi kaçınılmazdır. Ancak 21. Yüzyılın eşiğinde sivil toplum kuruluşlarının bu kadar gündemde olmasının asıl nedeni demokratik teorinin bu kuruluşlara (örgütlere, hareketlere) atfettiği önemle yakından ilişkilidir (Tosun, 2006: 52-53).

1.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri

Sivil toplum kuruluşları, devlet ile toplum arasında iletişim aracı olarak çevrenin istemlerinin hükümete aktarılması ve toplum çıkarlarının temsil edilmesi amacı ile demokratik hesap verme sürecini güçlendirmektedir. Sivil toplumun çoğulcu ve katılımcı bir toplum halini alması ile sivil toplum kuruluşları daha geniş bir siyasal alanda farklı menfaatlerin savunulmasını sağlayacaktır (Doğan, 2002: 240). Sivil toplum kuruluşlarının siyasal, kültürel ve bireysel birtakım işlevleri yönetişimin aktörleri arasındaki ilişkileri güçlendirmesinin yanı sıra, bu işlevler çoğulcu toplum yapısının oluşmasına da katkıda bulunmaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarının, topluma hangi alanda, nasıl hizmet edeceği ve hangi politikalara öncelik vereceğinin saptanması, ancak yurttaşların yönetime katılımıyla belirlenebilir. Demokrasi niteliği gereği, öncelikle yurttaşın ilgili kararlara katılımını gerekli kılmaktadır. Demokrasi kavramının temel unsurları olarak kabul edilen yurttaş katılımı, çoğunluk ilkesi, yerel önderlerin yurttaşla yakın ilişkisi, yurttaşın hesap verme sorumluluğu yerel ölçekte de benimsenen değerler olarak kabul edilmeli ve işler hale getirilmelidir (Eren vd., 2009: 4-5).

1.3.1. Siyasal İşlevler

Günümüzde sivil toplum kuruluşları, gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde demokratik siyasal yaşam için kaçınılmaz bir öneme kavuşmuşlardır.

Sivil toplum kuruluşlarının bir başka işlevi de katılımcıların düşüncelerini, eylemlerini ve değerlerini demokratik yönden biçimlendirmeleri ve buna bağlı olarak sivil toplumun temel öznesi olan “aktif yurttaş” ile siyasal partilerin demokratikleşmesinden yönetimin şeffaflaşmasına, insan haklarından yasal reformların takipçiliğine kadar pek çok konuda doğrudan etkinlik göstermeleridir (Tosun, 2000: 54). Sivil toplum kuruluşları bunu yaparken, doğrudan görüşme, rapor sunma, kulis yapma, imza toplama, bildiri yayınlama, toplantılar düzenleme ve kitle iletişim araçlarıyla tanıtım yapma gibi ikna, oy vermeyeceklerini bildirmek gibi korkutma, miting ve gösteri düzenlemek gibi diğer yöntemleri kullanarak siyasal iktidarı etkilemeye çalışırlar (Anbarlı, 2004: 285-287).

Katılım, üretim ve geliştirme platformları olan dernek, vakıf ve enstitü gibi sivil toplum kuruluşları, araştırma, teori ve projeleri siyasi platforma ileterek bilgiye dayalı siyasete hizmet etmektedirler. İhtiyaç duyulduğunda siyasi uygulamaları dolaylı denetime tabi tutarak toplumun istemediği uygulamalar konusunda kamuoyu oluşturup baskı unsuru haline de gelebilmektedirler (Yıldırım, 2004: 76). Katılımcılık ve çoğulculuğun sivil toplum kuruluşlarının temel fonksiyonları arasında olması, vatandaşların kamu görevlerine gönüllü katılmalarını sağlamaktadır. Değişik düşünceleri dile getirme fonksiyonundan dolayı sivil toplum kuruluşları, siyasal duyarlılığı ve katılımı arttırıp, sağlıklı bir siyasi ortamın oluşmasını sağlayacak istikrarlı bir ortamın oluşmasına katkıda bulunacaktır.

Sivil toplum kuruluşları üyelerinin çıkarlarını, isteklerini ve tercihlerini; kamuoyuna ve ilgili kamu kurumlarına duyurmak ve benimsetmek gibi bir işlevi de yerine getirmektedirler. Yönetimler, bazı konularda açıklamalar yapmak ve bunları ilgililere duyurmayı doğrudan yapmak istemedikleri zamanlar, sivil toplum kuruluşlarını sözcü olarak seçerler. Çeşitli sağlık ve tasarruf alanındaki derneklerin faaliyetlerinde sözcülük işlevine daha sık rastlanması, halkın bu hizmetlere ilgisinin daha büyük olmasından kaynaklanmaktadır.

1.3.1.1. Yasama Alanına Etkileri

Sivil toplum kuruluşlarının siyasal işlevleri arasında yasama alanını etkilemeleri çok önemli bir yere sahiptir. Sivil toplum kuruluşlarının yasama alanına yönelik ilgileri kendilerine dönük çalışmaların yapıldığı dönemlerde ortaya çıkmaktadır. Ayrıca yasama organının diğer yasama çalışmaları sırasında da sivil toplum kuruluşları açıklamalar yaparak, milletvekilleriyle veya bakanlarla görüşerek, basın toplantısı yaparak, bilimsel toplantılarla, basın yayın organlarını kullanarak kamu politikalarının oluşması sürecine dahil olurlar.

Sivil toplum kuruluşlarının yasama alanını etkilemeye çalıştıkları en yaygın yöntem milletvekilleri aracılığı ile gerçekleşendir. Bu durum sivil toplum kuruluşlarının sürekli yasama alanda etki faaliyetleri gösterdikleri anlamına gelmemektedir. Sivil toplum kuruluşları yasama alanına olan ilgileri daha çok kendilerini doğrudan veya dolaylı olarak etkileyecek konularda çalışmaların yapıldığı dönemlerde ortaya çıkmaktadır (Koç, 2005: 81). Başka bir ifade ile sivil

toplum kuruluşları yasama alanına etkilerini sadece milletvekilleri aracılığı ile yapmamaktadırlar. Bunun yanında kendi taleplerini bireylerin ihtiyaçları haline getirerek toplum üzerinden milletvekillerini etkilemektedirler. İstek ve taleplerin her ne kadar topluma ait olduğu görüntüsü verilse de bu sivil toplum kuruluşlarının arzuları da olabilir. Bu durum göstermektedir ki sivil toplum kuruluşlarının yasama alanına etkileri, sadece milletvekilleri ile doğrudan kurulun temas aracılığıyla gerçekleşmemektedir.

Ülkemizde ve diğer ülkelerde de örneklerine çok rastlandığı gibi özel durumlarla ilgili olan kanun tasarılarını hazırlayan, destekleyen veya karşı çıkan parlamento dışından yasama işleriyle ilgili uzmanlar çalıştıran sivil toplum kuruluşları da bulunmaktadır.

Sivil toplum kuruluşları kendilerini ilgilendiren konularda sürekli bilgi topladıkları, araştırma yaptıkları, yayın çalışmalarında buldukları için kendilerini ilgilendiren yasa tasarılarının hazırlanmasında ve teknik bilgi sağlamada güçlü katkıları olmaktadır. Aksi durumunda yasanın ilanı, geri çekilmesi aşamalarında da çalışmalardan geri kalmazlar. Genellikle parti disiplininin zayıf olduğu sistemlerde bu tür sivil toplum kuruluşlarının yasama üzerindeki etkisi daha fazladır (Yıldırım, 2004: 82).

1.3.1.2. Yürütme Alanına Etkileri

Sivil toplum kuruluşları kamuoyunu harekete geçirerek, yönetim üzerinde daha genel bir denetim işlevini gerçekleştirirler. Bazen de bir çıkar grubunun kendi isteklerini yerine getirebilmek için yürütme alanını etkilemeye çalışmaktadırlar. Bu bağlamda kamu politikalarına egemen olmaması konusunda yürütmeyi bilgilendirir ve etkilerler. Hükümet de çeşitli sivil toplum kuruluşlarına kendi politikalarını meşrulaştırmaya ve desteklemeye çalışmaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarının bu alandaki işlevleri yasama alanındaki işlevlerine benzemektedir. Ancak bu alandaki işlevlerini yerine getirirken sadece milletvekilleri ile değil hükümet erkânıyla da temas halinde bulunmaktadır. Kanunların uygulamasında ve hükümet politikalarının gerçekleşmesinde sivil toplum kuruluşları bir ara yüzey olma işlevini görmektedirler. Hükümet politikaları veya kanunların

uygulanması aşamasında sivil toplum kuruluşlarından destek alınması, bu uygulamaların toplum tarafından daha kolay benimsenmesini sağlayacaktır. Ancak tam tersi durumda ise bu politikalar veya uygulamalar sivil toplum kuruluşlarının muhalefeti sonucu uygulamadan kaldırılabilir (Usta, 2011: 201-219). Ayrıca sivil toplum kuruluşları, kamu politikalarını etkilemek veya kendi amaçları doğrultusunda yönlendirmek için devlet bürokrasisini etkiler ve bunu sağlamak için idarenin çeşitli komisyonlarına temsilci gönderirler.

Bazı durumlarda yürütme, sivil toplum kuruluşlarının işlevlerini yerine getirmesi için esnek davranmaktadır. Özellikle, kamu adına ve genel refahı amaçlayan sağlık, hukuk ve eğitim gibi faaliyetlerde sivil toplum kuruluşları için bu esnekliğin sağlandığı görülmektedir. Böylece, yürütme ve sivil toplum kuruluşları arasında karşılıklı işbirliği sağlanmaktadır.

1.3.1.3. Siyasi Partileri Etkilemeleri

Siyasi partiler, modern topluma hitap eden siyasal hayatın vazgeçilmez unsurlarından birisini oluşturmaktadır. Demokrasinin yapıtaşlarını oluşturan siyasi partiler, toplumla diyalog halinde bulduklarından dolayı sivil toplum kuruluşları ile de etkileşim veya iletişim halindedirler.

Demokratik rejimlerde iktidarı etkilemenin en hızlı, en etkili ve demokratik mekanizması siyasi partilerdir. Siyasi partilerden uzak kalmaya çalışan sivil toplum kuruluşu az değildir. Fakat siyasi talepleri olan sivil toplum kuruluşlarının böyle bir mekanizmadan uzak kalamazlar. Sivil toplum kuruluşları doğrudan politikayla ilgilenmeyi amaçladıkları için devletin ekonomik ve sosyal görevler üstlenmeleri nedeniyle politik alanla ilişkilerini göz ardı edemezler.

Sivil toplum kuruluşlarının siyasal işlevlerini demokratik yoldan yerine getireceği hızlı ve en etkili yolu siyasal partilerdir. Siyasal alanda hesapları olan sivil toplum kuruluşlarının böylesi bir yapıdan uzak durmaları söz konusu değildir. Sivil toplum kuruluşlarının siyasal zeminde yapacağı birtakım çalışmalar ile kendi programları doğrultusunda siyasi partileri yönlendirmeye ve etkilemeye çalışmaktadırlar (Tosun, 2006: 54).

Sivil toplum kuruluşlarının siyasi partileri etkilemelerini, parti içi disiplinin seviyesine bağlamaktadır. Ona göre parti içi disiplinin çok zayıf olduğu ülkelerde siyasi amaçlı sivil toplum kuruluşları seçim kampanyalarında ve siyasi parti faaliyetlerinde etkili olmaktadır. Ayrıca, mutlak çoğunluk sistemine dayanan seçim sistemlerinin bulunduğu ülkelerde sivil toplum kuruluşlarının partiler üzerinde etkisi sınırlı iken, nispi temsil sisteminin geçerli olduğu ülkelerde baskı grubu haline gelen sivil toplum kuruluşları ayrı siyasi parti kurabilecekleri gibi, mevcut partilere etki edebilme gücüne de sahip olurlar (Akay, 2012: 42).

Sonuç olarak, sivil toplumun siyasal toplum üzerindeki etkisini, siyasal toplumun yerini almak değil, onu bilgilendirmek, gözetlemek, denetlemek ve baskı yapmak etkisi olarak değerlendirir. Bunun sonucu ise, sivil toplum kuruluşlarının kesinlikle siyasi parti tipinde ve siyasi parti amaçları ve programına uygun tarzda örgütlenemeyeceği, bu yönüyle bir siyasi parti ile bir sivil toplum kuruluşu arasında kesin ayırt edici kriterlerin bulunduğudur (Canıklioğlu, 2007: 46).

1.3.1.4. Kamuoyunu Etkilemeleri

Sivil toplum kuruluşları, faaliyetlerini sürdürürken, kamuoyunda yararlanmayı ve onu etkilemeyi ihmal etmezler. Sivil toplum kuruluşları kamuoyu oluşturmak için geniş toplumsal yapıdaki bireylerin taleplerinin dile getirilmesine ve dikkate alınmasına katkı sağlarlar. Genellikle kamuoyunu aydınlatmak için yeni bilgiler sunmak, elverişli ortamlar oluşturmak gibi belirli faaliyetleri gerçekleştirmeyi amaçlayan sivil toplum kuruluşları çeşitli araçlar kullanırlar.

Sivil toplum kuruluşları kamuoyu oluşturma suretiyle bireylerin taleplerinin dile getirilmesine ve dikkate alınmasına yardımcı olurlar. Sivil toplum kuruluşları kamuoyunu sürekli olarak aktif durumda tutarak, kamuoyuna sosyo-ekonomik süreç hakkında sürekli bilgi vermek, belirli konularda uyarmak işlevini yerine getirirler (Aslan ve Kaya, 2004: 218). Kamuoyunu bilgilendirmenin veya etkilemenin çeşitli yolları bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşları kamuoyunu bilgilendirmek için de broşür, dergi, kitap, televizyon, internet gibi kitle iletişim araçlarını kullanırlar.

Sivil toplum kuruluşları arasında kamuoyunu etkilemek için sosyal faaliyetlerde ve sosyal yardımda bulunan, fakirlere çeşitli yollarla yardım eden, kurs,

seminer, konferans düzenleyen, propaganda ve tanıtım gezileri düzenleyen kuruluşların sayısı oldukça yüksektir.

Sivil toplum kuruluşlarının kamuoyunu etkilemeleri demokratik yönetimin bir gereği olarak uzlaşmayı, özgür tartışmayı, gönüllü kuruluşlarla ve halkla işbirliği yapmayı ve görüş alış-verişinde bulunmayı ön plana çıkararak katılımcılıktan en iyi bir şekilde yararlanmayı hedefleyen yerel temsilci aynı zamanda temsilcilikten öte "asıl"ı da sağlamış olmakta ve güven kazanmaktadır (Bulut, 2000: 53).

Demokrasinin tabana yayılmasında sivil toplum kuruluşlarının sisteme yerleştirilmesi gerekir. Toplumun örgütlü olması bir demokrasi gereğidir. Katılımcılık ancak örgütlü toplum aracılığıyla yaşama geçirilebilir.

Hükümet dışı sivil toplum kuruluşlarının görüşlerine ihtiyaç duyulmakta ve bunların çeşitli platformlarda kendini temsil etme gücü ve baskıları bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının kendilerini çok iyi ifade edebilmeleri ve çok iyi anlatarak bir baskı grubu haline gelmeleri demokratik denetim araçlarını etkin kılacaktır (Yıldırım, 2004: 86).

1.3.2. Kültürel İşlevler

Son derece hızlı bir değişim içinde olan günümüz dünyasında, toplumları değişime zorlayan kendi iç dinamiklerinin yanında dış dinamikler de yer almaktadır. Uluslararası rekabet, mal ve hizmet dolaşımı, uluslararası hukukun gerekleri, teknolojik gelişmeler kültürel yapıdaki gelişimi kaçınılmaz kılmaktadır. Bu nedenle sivil toplum kuruluşlarının kültürel işlevine her dönemden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.

Çoğulcu bir toplumsal yapının oluşmasında ve çoğulculuk kültürünün toplumsal dokuya nüfuz etmesinde demokratik sivil toplum kuruluşlarının işleyiş ve örgütsel yapılarının, ayrıca diğer örgütlerle uyumlu çalışmalarının çok olumlu katkılar sağlayacakları bilinmektedir (Caniklioğlu, 2007: 46).

Sivil toplum kuruluşları bünyesinde bir araya gelen bireyler karşılıklı olarak sürekli bir iletişim halinde bulunmaları ile birbirilerini etkilemekte ve bu iletişim bir süre sonra ilerleyerek samimi bir ilişki haline dönüşmektedir. Yaşanan ilişkiler

sonucunda bireyler karşılıklı olarak bir takım davranışlar edinerek kültürel yönden ilerleme kaydetmektedirler (Avcı, 2007: 31). Bu bağlamda, kültürel ve demokratik hafızanın canlı tutulmasında sivil toplum kuruluşlarının büyük etkisi vardır. Bu tür kuruluşlar bünyesinde tartışma deneyimleri canlı tutularak, bireylerin perspektifleri genişleyebilmektedir.

Sivil toplum kuruluşları demokratikleşme konusunda toplumsal bir kültürün meydana gelmesinde önemli roller üstlenmektedir. Çoğulcu bir toplumsal yapının oluşmasında ve çoğulculuk kültürünün toplumsal dokuya nüfuz etmesinde demokratik sivil toplum kuruluşlarının işleyiş ve örgütsel yapılarının, ayrıca diğer örgütlerle uyumlu çalışmaları çok olumlu katkılar sağlamaktadır (Talas, 2011: 388-389).

Modern toplumlarda sivil toplum kuruluşları insanları birbirinden bağımsız hareket edebilir olmaktan çıkararak gruplar içinde toplamakta, bireysel ve toplumsal yaşama anlam kazandırmaktadır. Böylece çağa özgü yeni ilişki biçimleri geliştiren sivil toplum kuruluşları yeni kültürel yapıların oluşmasına da katkı sağlamaktadır.

1.3.3. Bireysel İşlevler

Birçok alanda hizmet veren sivil toplum kuruluşuna üye olan ve faaliyetlerinde üyelik gereklerine yerine getiren bireyler, bireysel yaşamlarını çok boyutlu bir hale getirme fırsatını da elde etmiş olurlar.

Bireysel ilişkilerin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesinde sivil toplum kuruluşlarının önemli bir rol üstlenmiştir. Birey ilişkilerini korudukça sivil toplum kuruluşunun kendisine sunduğu grup ortamına dâhil olacaktır. Birey, grup içinde kendini ve çıkarlarını topluma karşı daha rahat ve güvenle korur. Yıldırım (2004: 90)'a göre yalnız başına toplumsal sorunlarla ilgilenmede kendine güvenmeyen birey, sivil toplum kuruluşlarının sağladığı enerjik ve verimli bir ortamda sorun çözme konusunda yüksek bir motivasyona kavuşmaktadır. Bu durum da sivil toplum kuruluşlarının birey üzerindeki işlevinin olumlu yönde olduğunun göstergesidir.

Bireysel iletişimin sağlıklı gerçekleşmesinde sivil toplum kuruluşlarının ayrı bir rolü bulunmaktadır. Üyelerin tek başlarına elde edemeyecekleri bilgileri grup

aracılığı ile elde ederek; gerçeklere ulaşmaları, güven ve etkin olma duygularını beslemekte, elde ettikleri bilgilerle, kendi değer, algı ve duygularını kıyaslama ve doğruluğunu test etme imkanı elde edebilmektedirler. Yalnız başına toplumsal sorunlarla baş edemeyen birey, sivil toplum kuruluşlarının sağladığı daha verimli ve yaratıcı bir ortamla sorun çözme konusunda yüksek bir başarıya kavuşmaktadır (Caniklioğlu, 2007: 28). Böylece, sivil toplum kuruluşlarının siyasal toplumun dışında bireylerin önünü açarak; sorumluluk ve yaratıcılık bilincinin tekelleşmesini engelleyen ortamların en başında geldiği görülmektedir.

Görüldüğü üzere, sivil toplum kuruluşlarının demokrasi içindeki çoğulculuk işlevi aynı zamanda bireysel bir işlevi de yerine getirmektedir. Böylece, bireylerin sivil toplum kuruluşlarına üye olması yeni fikirler geliştirmelerine ve kendilerini ifade edecek sosyal ortamların oluşmasına imkan sağlamaktadır.

2. Dünyada ve Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları

2.1. Dünya’da Sivil Toplum Kuruluşları

Son çeyrek yüzyılda sivil toplum kuruluşları uluslararası alanda da oldukça yaygın ve etkin hale gelmiş bulunmaktadır. Bu kuruluşlardan bazıları Birleşmiş Milletler ve diğer resmi kuruluşlarla işbirliği içinde onların sağladığı imkanları kullanmaktadırlar. Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF) ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği sayesinde çalışmalarını devam ettirmektedirler (Eliçin, 2011: 44-60).

Sivil toplum kuruluşlarının bir kısmı küresel hedeflere yönelmektedirler. Uluslararası kuruluşlarla işbirliği yaparak insanlık ve çevre konularında çalışan, olağan üstü durumlara hazırlık yapan ve kriz dönemlerini aşmak için kaynakları harekete geçirmeyi amaç edinen sivil toplum kuruluşlarının sayısı gün geçtikçe artmaktadır (Meray, 2007: 184). Uluslararası sivil toplum kuruluşları içinde en önemli kategoriye insan haklarını amaç edinen sivil toplum kuruluşları oluşturmaktadır.

Son 25 yılda sivil toplum kuruluşları ulusal ve uluslararası sorunları küresel alana kaydırmaya başlamıştır. Çünkü fakirliğin azaltılması, cinsiyet ayrımına karşı

çıkma, basın, insan hakları, sürdürülebilir kalkınma gibi ulusal sorunların ancak küresel yönetimle çözümlenebilecek sorunlar olduğunun farkına varılmıştır (Göymen, 2010: 92).

Artık sivil toplum kuruluşları yalnız değil, diğer kuruluşların sınırlarını ötesi kaynak ve enformasyon desteğiyle ortak çalışmalara başlamışlardır. Onların amacı insanların maruz kaldığı acıları azaltmak ve fakir ülkelerde gelişmeye katkıda bulunmaktır (Günlü, 2011: 71-91).

Uluslararası sivil toplum kuruluşları belki de en iyi yardım faaliyetleri ile tanınmaktadırlar. Kıtliklar, mülteciler, doğal veya insan yapımı felaketler bu sivil toplum kuruluşlarını harekete geçirir. Onlar, halka dönük eğitim ve lobcilik faaliyetleri açısından da iyi tanınmaktadırlar. Bu kuruluşlar gelişmiş ülkelerde halkın ve hükümetin dikkatini fakir ülkelerin ihtiyaçlarına çekerler ve daha ileri düzeyde bir Kuzey-Güney işbirliğini teşvik ederken, geri kalmış ülkelerde sık sık insan haklarını ve kadınların güçlenmesini savunurlar (Meray, 2007: 175).

Birleşmiş Milletler teşkilatının kurulması ve bu teşkilatla kurulan ilişkiler sivil toplum kuruluşlarının uluslararası alanda boy göstermesi bakımından önemli bir aşama kabul edilmektedir (Yıldırım, 2004: 204). Bu durum Birleşmiş Milletler ile sivil toplum kuruluşları arasındaki resmi ilişkinin temelini oluşturması, sivil toplum kuruluşlarının uluslararası siyasetin aktörleri olarak tanınması sonucunu doğurması ve küresel yönetime ihtiyaç olduğunu belirtmesi açısından oldukça önemlidir.

Demokratik toplumlarda gitgide daha çok etkin olmaya başlayan sivil toplum kuruluşları, yaptırım güçlerini ve saygınlıklarını da artırmaktadırlar. Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler Teşkilatı gibi devletlerarası kuruluşlar, bir kısım ilişkilerini ve devlet kanalıyla yürütülemeyen bazı projelerini sivil toplum kuruluşları aracılığıyla yürütebilmektedir (Eliçin, 2011: 44-60). Ayrıca Birleşmiş Milletler, insanı, toplumu, çevresel kaynakları hesaba katan, küresel yarar ve rekabet avantajlarından yararlanan, insan için küresel işler sağlayacak küresel yönetime ihtiyaç olduğunu da belirtmektedir.

2.1.1. Gelişmiş Ülkelerde STK

Çağımız kalkınmış toplumları; toplumsal ihtiyaç ve faaliyetlerini kamu, özel ve üçüncü sektöre dayandırırken; yönetişimin resmi paydaşlarına ilaveten sivil paydaşları da belirlemede, onlara uygun alanlar açmada ve işlevler yüklemeye gecikmemektedirler. Gelişmiş ülkelerde üçüncü sektör ve araçları olan sivil toplum kuruluşları, örgütlü sivil paydaşlar olarak, diğer iki sektörün giremediği boş alanları doldurma konusunda başarılarını tescillemiş bulunmaktadır (Caspary, 2012: 171-184).

Küresel ekseninde demokratik ülkelerin; hukuka bağlılık, barış ve güvenlik, ulusal istikrar, yatırım yapmaya elverişli bir ortam, insan haklarına saygı, çok taraflı ticaret sistemine ülkelerin eşit katılımı, taahhütler ile birlikte kalkınma hakkı, cinsiyet eşitliği, özgürlük gibi karşılıklı güçlendirici etki yapan bir kısım temel değer ve hedefleri esas aldıkları işbirliğine ihtiyaç duydukları bilinmektedir (Renshaw, 2012: 299-316). Ancak, böyle bir durumun uygulamaya geçirilebilmesi; toplumun devlet dışı sivil kesimlerinde, etkin bir girişim ve güçlü bir dayanışmanın varlığı şartına bağlıdır.

STK'lar, gelişmiş toplumlarda yaşanan siyasal, ve sosyal ilişki ve gelişmelerin kaçınılmaz sonucudurlar denilebilir. Bütün çağdaş dünya toplumlarında sivil toplum kuruluşları mevcuttur ve mevcudiyetinin ötesinde toplumsal hayattaki ağırlıklarını günden güne daha fazla hissettirmektedirler. Bir başka ifadeyle, çağdaş toplum olmanın göstergelerinden biri olan STK'lar çok önemli kuruluşlardır. Genellikle, ileri düzeyde sanayileşmiş ve gelişmiş toplumlarda karşılaşılan bu oluşumlar, demokrasinin egemen olup olmaması ile doğrudan bağlantılıdır (Talas, 2011: 387-401). Yani, demokrasi egemenliği arttıkça sivil inisiyatif grupları, kurum ve kuruluşlarının etkisi artmaktadır. Bu durumun sebebi, halk katılımının sağlanması ile her büyük işin üstesinden gelinebileceği gerçeğine dayanmaktadır.

Gelişmiş toplumlarda sivil örgütlenmenin daha etkin ve yaygın bir biçimde olmasının bir baka sebebi, sivil toplumun çoğunlukla şehirleşmenin olduğu, şehirli insanların, şehirli kimliklerin ortaya çıktığı ve serbest pazarın olduğu bir ortamda meydana geliyor olmasıdır. Bunun haricinde, toplumu oluşturan insanların birey olmayı başarıp başaramaması sivil inisiyatifin ortaya konulmasında etkili

olabilmektedir (Keyman, 2004: 1-21).

Avrupa Birliği ülkelerindeki sivil toplum kuruluşlarına bakıldığında, sivil toplum örgütlenmelerinin Avrupa kıtasında özellikle de Kuzey Avrupa’da köklü bir geçmişe ve zengin bir deneyim birikimine sahip kurumlar olarak, siyasete ağırlıklarını koydukları bilinmektedir (Ferguson, 2012: 383-386). Avrupa Birliği ülkelerindeki sivil toplum kuruluşlarını kurmak kolay, ucuz ve bu kuruluşların çalışmaya başlaması karmaşık süreçler gerektirmemektedir. Ayrıca, sivil toplum kuruluşlarının kuruluşunu izne bağlı olmaktan çıkarmaktadır. AB üyesi tüm ülkelerde sivil toplum kuruluşları vergiden muafır, zira bu kuruluşlar toplum yararına işler yapan yerler olarak kabul görürler ve yasal düzenlemeler bu doğrultuda yapılmaktadır (Grindle, 2012: 1-54). Avrupa Birliğinde sivil toplum kuruluşlarının örgütlenme hak ve özgürlükleri hukuki düzenlemelerle güvence altına alınmıştır.

AB üyesi ülkelerde, sivil toplum kuruluşlarının kapatılması çok seyrek karşılaşılan bir olaydır. Ayrıca, sivil toplum kuruluşlarının ülke dışı fonlardan kaynak almasına AB’nin yaklaşımı “neden olmasın” şeklinde olup, temel olarak dış kaynaklı mali destek toplum için bir tehdit unsuru olarak görülmemektedir. Devletin sivil toplum kuruluşları üzerinde de yoğun bir denetimi bulunmamaktadır (Ferguson, 2012: 383-386). Sonuç olarak sivil toplum kuruluşları ve devlet arasındaki işbirliği arzu edilir ve mümkündür.

İngiltere’deki sivil toplum kuruluşları ise, yerel hesap verilebilirliğin güçlendirilmesi, yerel hizmetlerin kullanıcılara ulaşması ve tertip/düzen açısından başarıya ulaşılması için anahtar bir konum teşkil etmektedir. Yerel yönetimler buldukları yerde daha iyi hizmet verip gerekenleri yapabilmeleri için sivil toplum kuruluşlarının uzmanlık alanlarından ve girişimlerinden faydalanmaktadırlar (Okutan, 2008: 91-108). Öte yandan sivil toplum kuruluşlarının yerel alanlarda yönetime katılımını sağlamak için en yakın fırsat odakları olarak yerel yönetimler görülmektedirler. STK’lara faaliyetlerini gerçekleştirirken, üyelerine ve katılımcılarına daha iyi hizmet verebilmeleri ve gelişebilmeleri için yerel yönetimlerce gerekli destek bu sayede sağlanmaktadır.

Amerika Birleşik Devletlerinde, üçüncü sektör denilen sektördeki kar amacı gütmeyen kuruluşların iş hayatı ve devletin dışında yer alarak sürekli büyüme ve

binlerce kurumdan oluşan yapısıyla gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin hepsinden farklılığını ve yaygınlığını ortaya koymaktadır. Bu kurumlar vergilerle değil, bağışlar ve üyelik aidatlarıyla yaşamakta ve kendi gönüllü ve bağımsız yönetim kurulları tarafından yönetilerek toplumsal işlevler görmekle etkili yurttaşlar topluluğunu meydana getirmektedirler (Renshaw, 2012: 299-316). ABD'deki sivil toplum kuruluşları devlet programında da çok önemli bir yere sahiptir, çünkü çeşitli konularda, devletin yerine getirmediği hizmetleri yapmak isterler ve bir anlamda devletin yapması gerekenleri üstlenirler.

Amerika'da sivil toplum kuruluşlarının yasaları değiştirme düzeyinde bile yetkileri ve gücü vardır. İki yılda bir hükümet yetkilileriyle ilgili yasaların çıkması öncesinde bir araya gelir, sivil toplum kuruluşlarının fikir ve önerilerini dinler, yapılan işler ve projeler tanıtılır ve düzenli diyalog sürdürülür (Caspary, 2012: 171-184). Amerika'daki sivil toplum kuruluşlarını üç gruba ayırmak mümkündür. Bunlar belirli bir hizmet veren sivil toplum kuruluşları, baskı grubu olarak hizmet veren sivil toplum kuruluşları ve kaynak geliştirici sivil toplum kuruluşlarıdır. (Keyman, 2004: 1-21). Ayrıca, sivil toplum kuruluşlarının birçoğu devletten mali destek alır.

Amerika Birleşik Devletleri gibi gelişmiş ülkelerde sivil toplum kuruluşlarının meselelerini çok yakından izleyen basın kuruluşlarının varlığı bir dış denetim aracı görevini yerine getirmektedir (Cashore, 2002: 503-529).

2.1.2. Gelişmekte Olan Ülkelerde STK

Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, gelişmekte olan ülkelerde de sivil toplum kuruluşları, geniş işbirliği alanları açarak, ekonomik açıdan da önemli ölçüde katma değer üreten işlevleri ile ekonomik gelişimin araçları haline getirilmeye çalışılmaktadır.

Gelişmiş ülkelerle küresel yönetimi güçlendirme konusunda önemli mesafeler kat eden gelişmekte olan ülkeler; ulusal öncelikler de dahil olmak üzere ülke içi şartlarını değiştirmek ve kapasitelerini farklılaştırmak için yoğun çaba harcamaktadırlar. Bu kapsamda, gelişmekte olan ülkeler, ulusal düzeyde yönetimin güçlendirilmesi, uluslararası topluluk tarafından kapasite geliştirme, mali destek, teknoloji transferi ve fırsatlar yaratan bir ortamın teşvik edilmesi yoluyla destek

beklenmektedir (Yıldırım, 2004: 285).

Gelişmekte olan ülkelerde genellikle, söz konusu kuruluş ve üyeler üzerinde devlet baskısı nedeniyle toplumda yeterince sivil toplum kuruluşu oluşmamakta ve katılım sınırlı kalmaktadır. Demokrasinin katılım ve denetim aracı olarak görülmesi gereken bu kuruluşların sözü edilen işlevleri ancak uygulamadaki demokratik ve etkin faaliyetleri ile sağlanabilir (Ateş ve Uysal, 2006: 63-86).

Gelişmekte olan ülkelerde karşılaşılan başlıca sorunlar arasında, vatandaşına güvenmeme, vatandaşlık bilincine sahip olamama, hak arama konusundaki yetersizlik, her şeyi devletten bekleme gibi siyasal ve yönetsel kültür sorunlarının aşılmadığı; alışkanlıkların sivil toplum kuruluşlarının yaygınlaşmasına engel teşkil ettiği bir toplumsal ortam; yönetişimin etkin bir paydaşını bulamaması gösterilebilir (Grindle, 2012: 1-54). Bu sorunların üstesinden gelebilme, bilinçli çaba istemekte ve bu tür ortamların değişmesini gerekli kılmaktadır.

Kalkınmakta olan ülkelerin, birtakım sorunları gidermek için izleyeceği yöntem farklılığı sosyo-ekonomik yapılarından kaynaklanmaktadır. Bu ülkelerin, önce üçüncü sektör kuruluşlarını geliştirmeleri, sonra da sistemdeki yerini siyasal, ekonomik ve kültürel bazda zenginleştirme çabalarını geciktirmemeleri kaçınılmaz bir amaç haline gelmiştir (Bıçkı ve Sobacı, 2011: 215-233). Bu amaç, üçüncü sektör kuruluşlarının çağdaş kalkınma araçları haline gelmesinden kaynaklanmaktadır.

Dünya ölçeğinde gelişmiş bölgeler ile az gelişmiş bölgeler arasındaki gelir dağılımının gittikçe bozulmakta olduğu dikkate alındığında, STK'ların rol ve işlevleri daha çok gündeme gelmektedir. Çünkü küresel bazda kalkınma ve gelir dağılımı adaletsizliği devam etmektedir. Merkez-dışı ülkelerde liberal-demokratik değerlerin henüz tam olarak yerleşmemiş olması nedeniyle bu tür girişimler doğal olarak dış desteklere dayanmak zorunda kalmaktadır. Ayrıca, liberal-demokratik merkez ülkelerde sivil girişimlerin üstelenebilecekleri rol ve işlevler daha belirgin iken, merkez-dışı ülkelerde böyle bir belirginlik durumu söz konusu değildir. Böyle bir belirsizlik ortamında, az gelişmiş ülkelerdeki sivil girişimler doğal olarak küresel kapitalizm ve dünyanın güçlü ülkelerinin çıkarları doğrultusunda etkiye ve telkine açık olabilirler (Ateş ve Uysal, 2006: 63-86).

Merkez-dışı ülkelerin çoğunluğu hala liberal değerleri özümsemiş ve demokratikleşmeyi tam anlamıyla sağlamış değildir. Bu yüzden, merkez-dışı ülkelerdeki sivil girişimlerin hem gündemleri daha yoğun hem de amaçları daha karmaşık bir yapı arz etmektedir. Aynı anda hem liberalleşme, hem demokratikleşme hem de küresel sorunlarla ilgilenme maliyetinin yüksekliği ve yerel kaynakların yetersizliği kaçınılmaz olarak merkez-dışı ülkelerdeki sivil girişimleri gelişmiş ülkelerden destek almaya itmektedir (Grindle, 2012: 1-54).

Gelişmiş Batı toplumlarından mali ve bazen de siyasi destek bulma zorunluluğu dolayısıyla merkez-dışı ülkelerdeki sivil girişimlerin konumu zamanla dış kaynağa bağımlı olmakta, bu durum onları dış etkilere ve dış kontrole daha açık hale getirmektedir.

Gelişmekte olan merkez-dışı ülkelerde sorun alanlarının çok olması nedeniyle bazı sivil oluşumların işbirliği yapabilecekleri ve destek alabilecekleri uluslararası kuruluş bulma imkanlarının olması dolayısıyla, merkez ülkelere yönelik bir art niyet kuşkusu doğmaktadır. Örneğin, ulus ötesi örgütlenmiş sivil oluşumların özellikle bazı alanlarda (örneğin, çevre, kadın konularında) faaliyet gösterenlere, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Avrupa Birliği gibi resmi uluslararası kurumlar destek vermektedirler (Cashore, 2002: 503-529). Bu durum, merkez-dışı ülkelerdeki sivil girişimlerin Batılı ülkelerin kontrol araçları olarak görülmesine yol açabilmektedir. Merkez ülkelerin dış politika aracı olmaları ve onlardan gelen mali kaynakları kullanmaları nedeniyle merkez-dışı ülkelerdeki STK'ların önemli açmazlarının olduğu görülmektedir.

2.2. Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplum kuruluşları dünyada önem kazanırken Türkiye'nin bu gelişmelerden etkilenmemesi mümkün değildir. Bu sebeple Türkiye’de de sivil toplum kuruluşları her geçen gün artan bir şekilde önem kazanmaktadır.

Türk idari yapısının temel özelliği merkeziyetçi yönetim anlayışıyla yönetilmesidir. Batıdaki gelişmelerin tersine Türkiye’de sivil toplum alanı yeterince gelişmiş değildir. Bu yüzden, iktidarı sınırlayan girişimler toplumsal gelişmelerin bir sonucu olarak değil, daha çok iktidarın kendi kendini sınırlaması şeklinde ortaya

çıkıştır (Bedük, Usta ve Kocaoğlu, 2006: 52-64). Bu yüzden, Türkiye’de sivil toplumun ve sivil toplum kuruluşlarının gelişiminin tarihi çok eskilere dayanmamaktadır.

Türkiye’de sivil toplum, tarihsel çerçevede vakıf gibi bir geçmişe sahip olsa da, Batılı anlamda sivil toplum olgusu, henüz yeni sayılabilecek durumdadır.

Türkiye’de, STK ile ilgili olarak, devlet dışı ve gönüllü örgütlenme anlamında eski uygulamalar ve geleneklerin var oluşu doğaldır. Ancak bugünkü fonksiyonu ile Türkiye’de sivil toplum olgusu yeni ve az gelişmiştir (Talas, 2011: 387-401).

Osmanlı Devleti de dikkate alınarak Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının gelişimi incelendiğinde; Osmanlı’da siyasal iktidarın bürokratik-merkezi örgütlenmesi ve siyasal kültür, sivil toplumun gelişmesine imkan verecek şekilde, devletin dışında özerk kurumların oluşmasına izin vermemiştir. Osmanlı toplum yapısında, sivil toplum unsurları niteliğinde olan şehir, lonca, dini kurum ve yerel eşraf gibi aracı kurumlar sivil topluma bir potansiyel oluşturmuşlardır (Avcı, 2007: 40). Bu bağlamda bu aracı kurumlar sivil toplum unsuru olarak kabul edilebilir.

Türk toplumsal yapısının temel özelliği olan bürokratik yönetim geleneği Cumhuriyete geçişte de varlığını sürdürmüştür. Cumhuriyet sonrası dönemde Türkiye’de sivil toplumu inceleyecek olursak, 1980 öncesi dönemde, tek parti döneminin siyasal, ekonomik ve toplumsal alana ilişkin politikaları ve örgütlenme tarzı, devletten bağımsız bir sivil toplum alanının oluşumunu mümkün kılmamıştır (Bedük vd., 2006: 52-64). Bu dönemi özetleyecek olursak, devletin egemen olduğu, büyük ölçüde devlet otoritesi tarafından her şeyin belirlendiği bir siyasal toplumun var olduğunu, toplum ve devlet arasında katmanlar ve aracı kurumların olmadığını söyleyebiliriz.

1950 yılında başlayan çok partili dönem tek parti dönemindeki yasaklanmış durumda olan sivil toplum unsurlarının tekrar sahneye çıktığı görülmektedir. Gün yüzüne çıkan sivil toplum unsurlarının basında dini gruplar, işveren kesimi işçi sendikaları, köylü gruplar, farklılaşan medya gibi unsurlar gelmekteydi. Bu dönemde meydana gelen üç askeri darbeye rağmen sivil toplum etkinlikleri kesintilerle devam

etmiştir (Avcı, 2007: 41). Ayrıca bu dönemde muhalefet odaklarının sesleri yükselmeye başlamış ve çeşitli şekillerde olan siyasal partiler, basın kuruluşları, dernekler ve sendikalar gibi örgütlenmelere imkan sağlanmıştır.

1980'den sonraki dönemde ise, 1982 Anayasasının kabulü ile birlikte, Siyasi Partiler, Sendikalar, Dernekler Kanunu gibi kanunlar çıkarılmıştır. Bu dönemde basın özgürlüğü ve dernek kurma özgürlüklerine getirilen sınırlamalar göze çarpmaktadır. 1985 sonrası dönem ise, Batılı anlamda sivil toplumun gelişiminin hızlandığı dönemdir. Bu dönemde, çevre sorunları, kadın sorunları, insan hakları gibi alanlarda STK' lar etkinliklerini artırmış, kendi alanlarında devlet politikalarını etkilemeye başlamıştır (Bedük vd., 2006: 52-64).

Sivil toplumun gelişiminde en önemli etmen olarak siyasal partiler, sendikalar, dernekler, vakıflar, meslek odaları ve kooperatifler gibi sivil toplum kuruluşları arasında organik ilişkileri ve işbirliğini yasaklayan Anayasa maddelerinin 1995 yılında kaldırılması gösterilebilir (Cashore, 2002: 503-529).

Son yıllarda, Türkiye' de demokrasinin yeniden tesisi sivil toplumun inşa edilmesiyle özdeş tutulmuş ve bu söylem, bütün ana politik akımlarca savunulmaya başlanmıştır (Doğan, 2002: 281). İşte bu bağlamda bakıldığı zaman, Türkiye' de sivil toplumun gelişmesi, demokratikleşmenin sağlanması gibi konularda sivil toplum kuruluşlarına büyük roller yüklenmiştir.

Günümüz Türkiye'sinde artık demokratik bir toplumun sivil örgütlenmeden ayrı düşünülmemeyeceği ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte sivil örgütlenmelerin demokratik sistemle uyumlu hale gelmesi, sivil toplumdan beklenenin elde edilmesi için hayati öneme sahiptir. Bu konuda özellikle düşünce özgürlüğünün sivil örgütlenmenin gelişmesi ve demokrasinin kurumsallaşması için zorunlu olduğu ifade edilmelidir.

2.3. Türkiye'de Yönetimin Paydaşı Olarak Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplum kuruluşlarının örgüt yapısını o ülkenin yasal çerçevesi belirlemektedir. Buna paralel olarak yasal çerçevenin farklılığını da o ülkenin rejimi belirlemektedir. Baskıcı otoriter rejimlerin, demokratik rejimlere göre sivil toplum

kuruluşlarına daha olumsuz yaklaştığı görülmektedir. Sivil toplum örgütleri çok değişik örgütlenme biçimleriyle demokratik toplumlardaki yerini almaktadır. Türkiye’de en yaygın formel örgütlenme biçimleri, dernekler, vakıflar ve sendikalar şeklindedir.

Günümüz karmaşık örgütlü toplumunda iç içe girmiş çok sayıdaki toplumsal aktörün ortaya çıkardığı olumlu ve olumsuz değişiklikler olmaktadır. Etkin birer sosyal aktör olan sivil toplum kuruluşları bunların arasında yer almaktadır. Halkın idari taleplerinin karşılayamayan klasik demokrasinin çoğulcu demokrasiye dönüşümünde sivil toplum kuruluşlarının olumlu katkıları önemli bir toplumsal beklenti haline gelmiş bulunmaktadır. Artık yönetimin aktörleri gibi gösterilen sosyal yapı ve kuruluşlar, yönetişimin paydaşları olarak algılanmaya başlanmıştır. Küreselleşmenin doğurduğu yeni paradigma arayışları, yönetim olgusunu yerel ve ulusal düzlemin dışına taşıırken, sivil örgütlü paydaş olarak sivil toplum kuruluşlarının sosyal, ekonomik ve siyasal işlevleri kendilerinin sosyal görevleri haline gelmiştir (Caniklioğlu, 2007: 112).

Türk siyasal hayatında sivil toplum kuruluşlarına karşı bakış açısında bir tutarlılık izlenmeye başlanıldığı, ekonomik ve siyasal gelişmeler, hatta büyük değişimlerle birlikte sivil örgütlenmelere yaklaşıldığı gözlenmektedir. Özel girişimin ekonomideki ağırlığı arttıkça; hem devletin hem de halkın, sivil toplum kuruluşlarına karşı bakış açısında değişmelerin daha olumlu yöne doğru gittiği görülmektedir (Özer, 2006: 59-89).

Türkiye’de sivil toplum kuruluşları henüz gelişim sürecini yaşamaktadır. Sürekli finans kaynağını sağlamayı başarmış, sağlıklı örgütlenme yapısına sahip, konu bazında çalışan, halkın nazarında toplumsal sorumluluğu üstlenmiş olarak tanınan sivil toplum kuruluşları için yapılması gereken ödevler toplum kesimlerine düştüğü kadar devlete de düşmektedir (Kesim ve Petek, 2005: 39-58).

Son dönemlerde ülkemizde de ne devlete ne de özel sektöre alternatif bir yapılanma olarak algılanmayan ve onların tamamlayıcısı olarak görülen sivil toplum kuruluşlarının oluşturduğu üçüncü sektör, gönüllü olarak vatandaşların dinamizmini, etkinliğini, parasını ve malını kar amacı beklemeden kamu hizmetlerine sunmakla birlikte, kamu hizmetleri üzerindeki denetimi yaygınlaştırarak artırmış ve siyasal

katılımcılığa, ekonomik ve sosyal katılımı ekleyerek çoğulculuğun altyapısını oluşturmada sanayi ötesi toplumun önemli bir aktörü haline gelmiş bulunmaktadır (Zengin ve Öztaş, 2008: 85-91).

Yerel yönetimde reform çalışmaları çerçevesinde çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanununun 76. maddesiyle kurulması zorunlu olan kent konseyleri, kentte yaşam koşullarının iyileştirilmesi, çevreye duyarlılığın artırılması, dezavantajlı grupların rollerinin güçlendirilmesi, kentin tarihi dokusunun korunmasına ilişkin olarak kentte ortak akıl ve bilinçle şekillenen bir vizyon oluşturan, saydam, katılımcı, hesap verebilir ve yurttaş odaklı bir yönetim anlayışını benimsemiş demokratik platformlardır (Eroğlu, 2010: 44-55). Bu bağlamda kent konseyleri yerel kalkınmanın sağlanmasında da başlıca aktörlerden biridir.

Kent Konseyinin ana amacının, yerel düzeyde katılım ve demokrasinin hayata geçirilmesini, sivil toplumun karar mekanizmalarında aktif rol almasını ve yerel faaliyetlerin belirleyicilerinden olmasını temin ederek yerel yönetimi etkin hale getirmek olduğu söylenebilir. Ayrıca kent konseyleri yerel kalkınmanın gerçekleştirilmesinde merkezi yönetim, yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları ve yerel halk arasında kurulacak işbirliği çerçevesinde yerel yönetime dayalı bir kalkınma politikası oluşturmayı hedeflemektedir (Özdemir, 2011: 31-56). Kent Konseyinin genel işlevinin ise, kentteki tüm toplum kesimlerini bir araya getirerek, sosyal yardımlaşma ve dayanışma anlayışı içinde, çevreye duyarlı bir bakış açısı ile ve katılım ruhu içinde tüm kenti ve kentlileri kucaklayarak, birlikten güç almak olduğu söylenebilir.

Kent konseyinin; merkezi yönetimi, yerel yönetimi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını ve sivil toplumu ortaklık anlayışı ile buluşturmak üzere kurulacağı yönetmelikte vurgulanmıştır. Türkiye’de kent konseyinin sivil toplum kuruluşlarıyla olan ilişkilerine bakıldığında ise, sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak, yönetmelikte kent konseyinin görevleri arasında sayılmıştır. Ayrıca yönetmelikte kent konseyi üyelerinin ve konsey bünyesinde oluşturulacak olan farklı çalışma grupları ve meclislerde sivil toplum kuruluşlarından temsilcilerinin de bulunması gerektiğinin öngörülmesi, sivil toplum kuruluşları ve kent konseyi arasında ilişkinin öneminin bir göstergesi olarak değer-

lendirilebilir (Usta, 2011: 201-219). Kent Konseylerinin sivil toplum kuruluşları ile ortaklaşa gerçekleştireceği organizasyonlar ve projeler bu iki sivil oluşumun işlevselliğini ve etkililiğini artırmaktadır. Ayrıca, katılımcı demokrasinin uygulama araçları olarak kabul edilen kent konseylerinin sivil toplum kuruluşları gibi devlet ile vatandaş arasında aracı işlevi de görmektedir.

Kent konseylerinin varlığı, yerel demokratik yönetim mekanizması işlevini yerine getirmeleri bakımından büyük önem taşır. Kent konseyleri, farklı sivil toplum kuruluşlarının bir bütünlük içinde çalışmasını sağlayan sınırlı oluşumlardan birisi olması bakımından önemlidir. Kent konseylerine bu açıdan bakıldığında, özellikle sivil toplum kuruluşlarının katılımı vasıtasıyla ortak akıl ve uzlaşmacı kültürün oluşturulmasının sağlandığı, bu suretle de kentte sivil toplumun gelişmesinin ve kurumsallaşmasının temin edildiği görülmektedir (Özdemir, 2011: 31-56).

Türkiye’de yönetimin paydaşlarından bir diğeri olan kalkınma ajansları, bir ülkenin belli bir coğrafi bölgesi içerisindeki özel ve kamusal tüm şirketler, yerel otoriteler ile sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği sağlayarak, o bölgenin ekonomik kalkınmasını hedefleyen ve yasal bir hükme dayanarak kurulan yapılardır (Koçberber, 2006: 37-55). Yönetişim olarak adlandırabileceğimiz bu modelle merkezden planlama uygulamasından farklı olarak oluşturulan bölgeler, kendi belirleyeceği programlarla bölgesel ekonomik gelişme sağlamaya çalışmaktadır. Bölgesel kalkınma ajanslarının en belirgin amacı ise, bölgelerin potansiyelini ve sorunlarını göz önüne alarak geliştirdikleri politikalarla bölgedeki ekonomiyi canlandırmak ve bölge halkının gelişmeye katılımını sağlayarak, gelişmeden yarar sağlamaktır (Hasanoğlu ve Aliyev, 2006: 81-103).

Kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak, yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma plânı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak amacıyla kalkınma ajansları kurulmuştur (Yılmaz, 2010: 175-195).

Kalkınma ajansları olarak oluşturulan bu kurumlar, üst kurul olarak bilinen düzenleme ve denetleme kurumları benzeri kamu karar gücünü kamu organlarından

alıp, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarından oluşan tüzelkişilere paylaştıran yönetişimci kuruluşlardır (Oskay ve Kubar, 2007: 204-214). Ayrıca bölgesel kalkınma ajansları, bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmektedir. Bu bağlamda, kalkınma ajansları, yönetim modelinin bölgesel düzeydeki kurumsal yansıması olarak görülmektedir. Bu doğrultuda kalkınma ajanslarını Türkiye’de yönetim anlayışının bir aracı olarak değerlendirmek mümkündür.

Türkiye’de yönetimin paydaşlarından biri olan üst kurullar, piyasalara ilişkin düzenleyici ve denetleyici görev yapan, kamu tüzel kişiliği ile idari ve mali özerkliği haiz, özel kanunla kurulan olarak nitelendirilmektedir (Karasu, 2003: 55-66). 1980 süreci ile beraber Türkiye’de ekonomide devletin piyasaya olan müdahalesini en aza indirmeyi amaçlayan hızlı bir reform hareketi başlatılmış, 24 Ocak 1980 kararları ile bu sürece uygun politikaların önü açılmıştır (Karasu, 2003: 55-66).

Söz konusu kurullar da bu sürece denk gelen ve aslında bu süreçten beslenen yeniden yapılanmanın sonucunda gelişen kurumlardır. Bu kurumların ortaya çıkıp gelişimi ile özelleştirme uygulamalarıyla “devlet düzenlemelerinin azalması” hareketinin boş bıraktığı alanların düzenleyici ve denetleyici kurumlar tarafından doldurulabileceği kabul edilmektedir (Özkayalar, 2007: 104). Ayrıca, söz konusu kurulların danışma ve öneri sunma, düzenleyici ve denetleyici işlem yapma, idari cezalar uygulama gibi icrai nitelikte yetkileri vardır.

Türkiye’deki oluşturulma süreci değerlendirildiğinde bu kurulların AB ile olan ilişkiler, IMF ile yapılan Stand-By, DB ile yapılan anlaşmalar gereği ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı’nın (OECD) talepleri doğrultusunda kuruldukları görülmektedir (Bayramoğlu, 2005: 264-273). Bunların kurulmasında uluslararası ilişkiler etkili olmuştur.

Üst kurullar bürokrasi, özel sektör, sivil toplum kurumları temsilcileri bileşiminden oluşan bir yapıya sahiptir. Böylece üst kurullarda üç ortaklı katılımcı yönetim mekanizması geçerli olmaktadır (Bayramoğlu, 2005: 264-273). Bu bağlamda, yönetim, bir yandan devletin değişen rolü ve biçimini anlatırken, bir yandan da bu değişimi sağlayacak mekanizmalar olan üst kurulları ve yeni kurullar

bütünü göstermektedir. Ayrıca, üst kurullar aracılığıyla, yönetim süreçlerine piyasa ve sivil toplum aktörleri ile devlet temsilcileri arasındaki işbirliğinin sağlanması, sivil toplumun daha çok özel sektörün ve piyasa mekanizmalarının geliştirilmesi yoluyla güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

3. Antakya’da Sivil Toplum Kuruluşları

Çağdaş sivil toplum anlayışının bugünkü yasal zeminde yansıtılabilen üç ana kategori olarak dernekleri, vakıfları ve sendikaları ele almak günümüz sivil toplumunu değerlendirmenin bir ölçütü olarak sivil toplum kuruluşlarını tanımak açısından önemli ölçüde yeterli olacaktır. Çünkü sivil toplum kuruluşları içerisindeki dernekler, vakıflar ve sendikalar hem yapısal hem de işlevsel yönden önemli bir yere sahiptir.

3.1. Dernekler

Dernek, kazanç paylaşma dışında belirli bir ortak gayeyi gerçekleştirmek üzere oluşturulan demokratik sivil toplum kuruluşudur. Modern sivil görünümünde dernek ortak bir amaç, fikir veya çıkar etrafında resmi olarak örgütlenmiş insan topluluğudur. İlkesel olarak dernekler ekonomik derneklerden siyasi partilere kadar her şeyi kapsayabilir. Buna karşılık modern ve resmi tanımıyla dernek, siyasi partileri, devletin kurduğu üyeliği gönüllülüğe dayanmayan kuruluşları ve başlıca amacı kar etmek olan örgütleri dışında bırakır (Özalp, 2008). Dernekler bir kültür, hayır ve dayanışma örgütleridir.

Dernekler, bireylerin tek başına gerçekleştiremeyecekleri amaçları uzun vadeli bir süreçte gerçekleştirmek için örgütlenme ihtiyacı hissetmelerinin bir sonucudur. Bilimsel, siyasal, yardımlaşma, estetik ve sosyal amaçlar bu kapsama girmektedir (Yıldırım, 2004: 125). Dernekler, amaçlarını gerçekleştirmek üzere, tüzüklerinde belirtilen çalışma konuları ve biçimleri doğrultusunda faaliyette bulunurlar.

Türkiye’de, Dernekler Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle devletin derneklere yaklaşımı tamamen değişmiş, çok daha özgür düzenlemelerle Türkiye’de dernekleşme anlamında sivil toplumun önünü açmıştır. Devletin, sivil toplumun en

önemli ögesi olan dernekleri güvenlik sorunu olarak algılamaktan vazgeçtiği görülmektedir. Böylelikle derneklerin sayısı hızla çoğalmış ve derneklerin etkinliği önemli ölçüde artmıştır. Ayrıca yapılan değişikliklerle derneklerin hem yurtiçinde hem de yurt dışındaki faaliyetlerini kolaylaştırıcı hükümler getirilmiştir.

Türkiye’de sivil toplum hızla gelişmekte ancak yaygınlık ve derinlik açısından sınırlı kalmaktadır. Ülkemizde sivil toplum kuruluşları ağırlıklı olarak dernek veya vakıf olarak tüzel kişilik kazanmakta ve az sayıdaki bu kurumlara katılım da çok düşüktür.

Antakya İl Dernekler Müdürlüğü’nden alınan bilgiye göre, Antakya merkezde 353 tane dernek bulunmaktadır. Antakya’daki dernekler sayı olarak çok gibi görünse de, hem katılım hem de işlevsellik yönünden oldukça yetersizdir. Ayrıca bu derneklerin üye sayılarının da yeterli olmadığı görülmektedir. Bu durum, toplum içinde derneklere katılım olgusunun yerleşmediğini göstermektedir.

3.2. Vakıflar

Vakıflar, kendi parasal kaynağı olan ve bunu kendi ihtiyacına göre kendi kararı ile kamu yararına projeler veya faaliyetler için harcayan kuruluşlardır. Bunlar, hükümetten ve diğer kamu kurumlarından tamamıyla bağımsız olup bağımsız mütevellî heyetleri tarafından yönetilirler (Özalp, 2008). Bu durum ülkemizde de böyledir.

Vakıflar, başlangıçta tamamen gönüllülük esasına dayanan bir hizmet anlayışını benimsemiş bir özel hukuk kurumudur. Bunlara katılım için herhangi bir zorlama olmadığı gibi aidiyet bakımından kamu kurum ve kamu mallarıyla ilgileri de yoktur. Kamusal yönetimin vakıflar üzerinde sadece kontrol yetkisi vardır.

Vakıflar, sosyal adaletin gerçekleşmesi için son derece önemli kurumlardır. Bu önem günümüzde vakıfların hayır kurumu görüntüsünden çok insan hakları, demokrasi, özgürlük gibi önemli ve evrensel normlara ve haklara ilişkin konuların takipçisi ve izleyicisi olmaları ile ortaya çıkmaktadır.

Günümüz vakıfları klasik vakıflardan oldukça farklı bir görünüm arz etmektedir. Bugün için vakıflar ekonomik hayatın içinde onu etkileyen ve

gerektiğinde yön veren bir rol oynamaktadır. Eskiden sadece gayrimenkul gelirleri ile varlıklarını devam ettiren statik vakıflar, günümüzde piyasa ekonomisi ve rekabet şartlarına uygun üretim yapan, hatta şirketlerle ortaklıkları olan dinamik kuruluşlara dönüşmüştür.

Antakya Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nden edilen bilgiye göre Antakya merkezde 25 tane vakıf bulunmaktadır. Genellikle bu vakıflar sosyal dayanışma ve yardımlaşma için kurulmuş vakıflardır. Antakya'daki vakıfların sayıca yetersiz olmasının nedeni, kuruluş şartlarının derneklere göre daha zor olmasıdır. Az sayıdaki bu vakıflara katılım da çok düşüktür.

3.3. Sendikalar

Sendikalar, çalışma haklarını işverenlere ve devlete karşı korumak ve geliştirmek üzere oluşturdukları örgütlerdir. Sendikalar, sanayi devrimi sonrası ortaya çıkan çalışanlarla işverenler arasındaki güç eşitsizliğini ortadan kaldırmak için oluşturulmaya başlanmıştır. Önceleri belirli niteliğe sahip çalışanların oluşturduğu ve meslek sendikaları olarak tanımlanan bir yapıdan, sonraları niteliksiz işçilerinde yer aldığı genel sendikalara doğru evrim geçirmiştir (Özalp, 2008). Örgütlü hak arama sendikaların oluşmasına neden olmuştur.

Sendikalar, Türkiye'de çalışma ilişkilerinde ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerin korunması ve geliştirilmesi için işçi ve işverenler tarafından oluştururlar. Bu durum sendikaların demokratik bir oluşum olduğunu göstermektedir. Demokrasinin var olması ve gelişimi sendikalardan bağlantısız değildir.

Türkiye'de sendikalar tam anlamıyla sivil toplum kuruluşları olarak işlev görememektedir. Sendikaların kendi üyelerinin çıkar ve menfaatlerinin yanında, üyelerinin dışındaki kesimle çok fazla ilişkili olamamaktadır. Çünkü demokratik ülkelerdeki sendikal hareketlerin temel güdüsünü bu sendikaların temsil ettikleri kitlelerin çıkarı oluşturmaktadır. Sendikalara katılımın bireysel olduğu, dolayısıyla herkese eşit davranılmadığı gibi bir anlayış ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak, dinamik bir yapıya sahip toplumlarda sendikaların sadece

ekonomik çıkarları değil, toplumsal iyilik için de çeşitli alanlarda yer almaya başlaması gerekmektedir. Sendikalar, yalnız çalışan üyeleri değil tüm nüfusun ve her kesimin refahını en üst düzeye çıkarmayı amaçlaması gerekmektedir. Sendikaların sosyal, siyasal ve ekonomik çevresi ile etkileşimi sorumluluğun bir gereğidir.

Antakya'daki sendikalar ülkemizde yer alan çeşitli sendikaların temsilciliklerinden oluşmaktadır. Antakya'da yer alan sendikaların yaklaşık olarak 20 tane olduğu belirtilmektedir. Ancak, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerin korunması ve geliştirilmesi için oluşturulan sendikalar demokrasinin gelişimi için çok gerekli bir yere sahiptir.

4. Yönetişim Çerçevesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Değişen Rolü

4.1. Yönetişimden Sürdürülebilir Demokrasiye

Yönetişimin olmazsa olmaz denebilecek birçok temel unsuru bulunmaktadır. Bunlar; katılım, hukukun üstünlüğü, şeffaflık, sorumluluk, uzlaşma, eşitlik ve adalet, etkinlik ve verimlilik ve sorgulanabilirliktir.

Toplumun şimdiki ve gelecekteki ihtiyaçlarına cevap vermeyi amaçlayan yönetim, yozlaşmanın azaltılması, her kesimin görüşlerinin hesaba katılmasını, toplumda en fazla ezilmişlerin karar aşamasında seslerinin duyurulmasını temin eden bir yönetim anlayışıdır. Toplumun her kesiminde yönetim anlayışı üretilmediği takdirde başarılı olunması mümkün değildir (Çukurçayır ve Sipahi, 2003: 35-66).

Yönetişim anlayışına kolay ve kısa sürede geçilmesi beklenmemelidir. Uzun bir toplumsal öğrenme sürecine ihtiyaç bulunmaktadır. Karşılıklı öğrenme süreci harekete geçirilmeli ve toplumun örgütlenmesinde sosyal öğrenmeye elverişli yapıların oluşması sağlanmalıdır (Güzelsarı, 2004: 85-137).

Şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık, cevap verebilirlik, hukukun üstünlüğü, etkinlik, eşitlik ve stratejik vizyon gibi yönetim ilkeleri ile sürdürülebilir demokrasi yollar açılmakta ve zemin hazırlanmaktadır.

Sürdürülebilir demokrasi üslubunda; devletin yeni konumu ve rolü, katılımcıların niteliği ve beklenen vatandaş anlayışı, sivil toplum kuruluşlarının işlevi

gibi etkin ve zengin bakış açılarıyla kök salmış bir demokrasi düşüncesinin eksiklikleri giderilmeye ve demokrasiden demokrasi üretilemeye devam edilmektedir (Yıldırım, 2004: 93).

Demokratik yönetim biçimlerinin temel amacı, korunmak kaydıyla ihtiyaçlara göre yeni unsur ve üslubu üretmektedir. Genel çerçevesiyle; partisiz, seçimsiz, özgürlüksüz, sivil toplumsuz, katılımsız demokrasi düşünülmemektedir. Bunun için demokratik taleplerin ve demokrasi üslubunun yenilenmesi, sürdürülebilir demokrasiyi güçlendirmektedir (Parlak ve Sobacı, 2006: 202). Sivil toplum kuruluşlarının sürdürülebilir bir demokraside çok önemli paya sahip oldukları kalkınmış ülkelerde rahatlıkla görülmektedir.

Artık çoğulcu demokrasilerde yer alan ve katkı sağlayan birey ve kurumlara, demokrasinin aktörleri değil, demokrasinin paydaşları gözüyle bakılmaktadır. Senaryosu yazılan ve aktörlerine rol verilen bir demokrasi değil, etkileşim ve değişime açık, yetki ve sorumlulukların paylaşıldığı bir demokrasi anlayışında ancak sürdürülebilirlik sağlanmaktadır (Yıldırım, 2004: 94).

4.2. Baskı Unsuru Olma Rolünün Değişmesi

Ülkemizde sivil toplum bir baskı grubu olarak algılanmaktadır. Baskı gruplarının ve katılımın çokluğunu arayan demokrasi modeli, sivil toplum kuruluşlarının katkısını da günümüzde daha çok arar olmuştur. Sivil birlikler, yasaların veya siyasi kararların genel çıkarlar açısından haklılığını sorgularlar ve kendi çıkarlarını genelleştirerek kamuoyunda haklılaştırma girişiminde bulunurlar (Tortop vd., 2007: 569).

Sivil toplumun görünen boyutu, baskı grubu oluşturarak siyasi kararlar üzerinde etki yapmak imkanı bulamamış bireylere bu imkanı veren örgütlenmiş ya da örgütlenmemiş olabilen sivil birliklerdir. Baskı grupları önceden belirlenmiş amaçlarını, sahip oldukları güçle, öncelikle hükümeti etkileyerek gerçekleştirmeye çalışırken, sivil toplum amaçlarını akılcı tartışmalar aracılığı ile haklılaştırıp kamuoyu baskısıyla parlamentoyu etkilemeye çalışır. Sivil toplum kuruluşlarının amaçlarını gerçekleştirebilmeleri için, kendi başlarındaki ekonomik ve siyasi güçlerden bağımsız hareket etmeleri beklenmektedir (Yıldırım, 2004: 116).

Sivil toplum kuruluşları baskı gruplarından farklı biçimde grup çıkarlarından ziyade yasaların veya siyasi kararların genel çıkarlar açısından farklılığını sorgulamaktadır (Güzelsarı, 2004: 85-137). Böylece sivil toplum kuruluşları kendi ortak çıkarlarını genelleştirip kamuoyunda haklılaştırma girişiminde bulunmaktadır.

Görüldüğü üzere, sivil toplum kuruluşları baskı gruplarından birçok yönden farklılık göstermektedir. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarının siyasal iktidar üzerinde de baskı unsuru olma özelliğinin ortadan kalktığı görülmektedir.

Çoğulcu bir yapıya sahip demokratik sistemlerde birleştirici, aracılık yapıcı, iletici özelliğe sahip sivil toplum kuruluşları, toplum çıkarlarını temsil ederek, dağınık ve belirsiz talepleri birleştirip, belirginleştirerek etkin bir biçimde siyasal iktidara ulaştırmada başarı sağlamaktadırlar (Coşkun, 2008: 67-82). Halkın taleplerini siyasal iktidara ileten gönüllü kuruluşlar olan bu sivil toplum kuruluşları zamanla birer baskı aracı olmaktan çıkarak demokratik denetim işlevini de yerine getirmektedirler.

5. Yönetimin Paydaşı Olarak Sivil Toplum Kuruluşları

Çoğulcu demokrasiler ancak halkın katılımı ile gerçekleştirilebilir. Katılımın sağlanmadığı yönetimler demokrasi açısından olumsuz bir örnek teşkil etmektedir. Katılımcılığın sağlanmasında dernekler, vakıflar, sendikalar gibi gönüllülük esasına dayalı sivil toplum kuruluşları çok gerekli bir yere sahiptir.

Demokrasi ve sivil toplum kuruluşları biri diğerinin göstergesi durumundadır. Eğer bir ülkede demokrasi gelişmişse örgütlenme özgürlüğü de gelişmiş ve sivil toplum kuruluşları da toplumda yaygınlaşmış durumdadır. Sivil toplum kuruluşları gelişmiş ve ülke demokrasisi için ağırlığını koymuşsa, demokrasi de en güçlü dayanaklarından birini bulmuş demektir (Yıldırım, 2004: 113).

Yönetimin karar alma süreçlerine yönetilenlerin katılımını sağlaması demokrasinin üstünlüğünü artırmıştır. Sivil toplum kuruluşlarının da doğrudan demokrasideki gibi katılımı sağlıyor görünmesi kendilerine verilen önemi artırmıştır.

Çoğulcu yönetim sistemlerinin gelişmesi oranında toplumdaki iktidar ilişkileri, tek yönlü baskı aracı olmaktan çıkıp birçok kurum arasında etkileşimli bir

paylaşım ile dinamik bir süreç haline gelmektedir. Artık yönetenler de yönetilenler kadar etkilenmektedirler. Çünkü devlet iktidarı kullanan tek kurum değildir. Demokratik sistemler düzenli ve kalabalık kurumlara birer paydaş gözüyle bakabilmekte ve gereken saygınlığı göstermektedirler (Çukurçayır, 2003b: 145).

Yönetişim anlayışında sivil toplum kuruluşları bu çabalara katkı sağlayacak paydaşlar olarak algılanmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının yönetimin bir paydası olarak görülmesi hem demokrasi hem de etkin bir yönetimin gerçekleştirilmesi açısından oldukça önemli bir yere sahiptir.

Post modern toplum düşüncesinde, hiyerarşik olmayan, daha çok informel, dayanışmalı, göreceli olarak esnek ve süreksiz ve hükümet dışı yapılarla yönetişimin alt yapısı oluşturularak hem toplumsal gelişimin sürekliliğinin sağlanması hem de yönetimin gelişmesi açısından önemlidir (Coşkun, 2008: 67-82).

6. Yönetişimde Sivil Toplum Kuruluşlarının Yeri

Yönetişim, vatandaşların kendilerini etkileyecek karar süreçlerine katılabilmesini, danışma ve denetim kanallarının açık olmasını sağlamaktadır. Bu hakkın kullanılmasında en önemli araçlardan birisi de sivil toplum kuruluşları olmaktadır.

Yönetişimde aktif olan vatandaş, devletin keyfi davranış eğilimlerini önleyen mekanizmalara sivil toplum kuruluşlarıyla ulaşabilmekte ve çoğulcu demokrasinin inşasındaki rolünü yerine getirebilmektedir. Bunun için çağdaş demokrasileri amaçlayan devletlerin sivil toplum kuruluşları aracılığıyla sürdürülebilir bir kalkınmayı gerçekleştirdikleri görülmektedir (Çukurçayır vd., 2010: 145).

Son yıllarda yaygın bir uygulama alanı bulan yönetim kavramı, siyasal iktidarın sadece bir üst ilişkisi içermediği, kamu politikalarının tespitinde ve uygulamasında, vatandaşların kendi sözlerini de kabul ettirmek için bir kısım kurum ve süreçlere ihtiyaç duyulduğu görüşünden hareketle hükümet ile toplumu karşılıklı etkileşime davet etmektedir (Çukurçayır, 2003a: 259-275). Yönetişim çağdaş bir yönetim üslubu olarak katılımcı demokrasinin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Günümüzde temsili demokrasinin daha fazla talep edilen katılıma yeterince

cevap verememesi sonucunda ortaya çıkan temsil ve katılım sorunu ortaklaşa yönetim anlamına gelen yönetim ile bir anlamda meşruiyet, rıza ve itaat sorununu da hafifletmiş olacaktır (Batal, 2010: 15-35).

Hükümetle toplumun karşılıklı etkileşimini bir kısım alt yapıların izlemesi yönetimin tesisini kolaylaştırmaktadır. Bilgi toplumunun ve çoğulcu demokrasinin gereklerinin başında olan bu alt yapıların ilki, etkin bir bilgi ve haber akışının mevcudiyetidir. İkincisi, saygın bir hukuk sisteminin ve bağımsız yargı kurumunun işleyişidir. Üçüncü olarak, herkesin eşit fırsat bularak yararlanabileceği kamu hizmetlerinin ve refahın adil sunumudur. Dördüncüsü ise, saydam ve hesap veren bir hükümet yapısı ile yönetimin alt yapısının oluşturulmasıdır (Yıldırım, 2004: 235).

Çok sayıda sivil toplum kuruluşunu içinde barındıran canlı bir sivil toplum, faal bir vatandaş topluluğu olarak, kamu politikalarının gerçekleştirilmesini sağlayacak projelerin uygulanmasında gereken işbölümü, uyum, bütünlük ve yerindenliği (subsidiarity) yönetimin temel unsurları haline getirecektir. Bu canlı sivil toplumda sivil toplum kuruluşlarının hükümet ve vatandaş ile yerel, ulusal ve uluslararası düzleme taşıdıkları yönetimde ortaklaşa karar alma, uygulama ve denetleme biçimlerini farklılaştıracakları kaçınılmaz görülmektedir (Çukurçayır ve Sipahi, 2003: 35-66).

Vatandaşı değerli bir paydaş, temel siyasi karar alıcı ve hükümetleri halkın taleplerine karşı duyarlı ve halkın rızasına dayanma zorunluluğunda olması gerektiği düşüncesini paylaşan yönetim; ancak faal bir sivil toplum bünyesinde hayatiyet kazanmaktadır (Kalfa ve Ataay, 2008: 229-240).

Sivil toplumun sosyal paydaşları, iyi bir yönetimin de asli unsurlarıdır. Paydaşlık sürecinde bütün paydaşların eşit olduğu, birbirine emir veremeyeceği, ancak birbirini ikna edeceği ilkeleri geçerlidir.

Yönetim, çok aktörlü, kendisi yapmaktan çok toplumdaki aktörleri yapabilir kılmakta, insan haklarına dayalı performans ölçütlerini gerçekleştirmekte, ademi merkezi yönetim anlayışını benimsemekle birlikte devlete düzenleme rolü yüklemektedir (Tortop vd., 2007: 550). Bu bağlamda, yönetim sorumluluk dengesini devletten sivil topluma doğru kaydırarak, karşılıklı etkileşimle

yönlendirme sürecine katkı sağlamaktadır. Böylece, siyasal ve ekonomik güç daha yaygın bir biçimde dağılmakla birlikte bireyle devlet arasında yeni bir ilişki biçimi gelişmektedir.

Bir siyasi aktör olarak sivil toplum ve onun örgütlü paydaşları olan sivil toplum kuruluşlarının, beşeri, sosyal ve doğal kaynaklar dahil, tüm kaynakların kullanım ve yönlendirilmesi sürecini içeren yönetim üslubunu belirlemesi sürekliliği için kaçınılmazdır (Güzelsarı, 2004: 85-137).

Yönetişimde her biri kendine özgü sorumluluklar üstlenen devlet, özel sektör ve üçüncü sektör; üç sosyal paydaş olarak yeni toplumsal yapıyı oluşturur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ YÖNETİŞİM ANLAYIŞINA İLİŞKİN

ALGILARI: ANTAKYA ÖRNEĞİ

1.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacını; Antakya’da yönetişimin bir aktörü olarak birtakım sivil toplum kuruluşlarının yönetim yaklaşımını algılama düzeyleri ve uygulama kapasitelerinin ortaya konulması oluşturmaktadır.

Dolayısıyla bu çalışmayla; sivil toplum kuruluşlarına üyeliğin yeterli düzeyde olup olmadığı, farklı kesimlerce anlaşılma düzeyleri, karar mekanizmalarını etkileme konusundaki düşünceleri, yönetime katılma potansiyelleri, yurttaşların sivil toplum kuruluşlarına yaklaşımı ve katılımının ne düzeyde olduğunun tespiti üzerinden, yönetişimin uygulanabilirliği konusunda bilimsel verilere dayalı bir kanaate varmak amaçlanmaktadır.

Bu amaçla araştırmanın cevap aradığı ana soru; “Antakya’da yer alan çeşitli sivil toplum kuruluşları yönetim yaklaşımını nasıl algılamakta ve değerlendirmektedir?” şeklinde ifade edilebilir. Bu soruyu cevaplayabilmek için aşağıda ifade edilen alt sorulara yanıt aranmıştır.

*STK’ların işlev, sorun ve işleyiş düzeyleri STK türlerine göre nasıl farklılaşmaktadır?

*Yönetişim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları STK’ların üye sayılarına göre nasıl farklılaşmaktadır?

*STK’ların sorunları arttıkça STK’ların özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılara katılım düzeyi azalmakta mıdır?

*Yönetişim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları arttıkça STK’ların sorunları nasıl azalmaktadır?

*STK üyelerinin çalıştıkları sektörlerle göre STK’ların sorunlarına bakışı nasıl farklılaşmaktadır?

2.Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın önemini, yönetim anlayışının uygulanabilmesi ve işlerliği bakımından hayati rolü bulunan sivil toplum kuruluşlarının Antakya'daki örneklerinin ele alınması oluşturmaktadır. Yönetim anlayışı klasik yönetim yapılarınca tek taraflı olarak belirlenen ilişkiler yerine çok aktörlü ve etkileşimli ilişkileri içeren ve birlikte yönetme, birlikte düzenlemeye dayalı bir yönetim süreci olması nedeniyle oldukça önemlidir. Ortak bir amacı gerçekleştirmek için merkezi, hiyerarşik ve işbölümüne dayalı olmak yerine çok aktörlü, adem-i merkeziyetçi, kendisinin yapmasından çok toplumdaki diğer aktörlere yetki veren, onları yönlendiren ve kaynakların yönlendirilmesini kolaylaştıran özellikleri nedeniyle yönetim anlayışı oldukça gerekli ve önemlidir. Derin ve köklü kültürel geçmişe sahip olması nedeniyle zinde bir toplumsal yapıya sahip olan Antakya, yönetim yaklaşımının uygulanabilirliği bakımından incelenmeye değer bir örnek olarak düşünülmektedir.

Bu araştırmayla, yönetim anlayışı içerisinde yer alan sivil toplum kuruluşlarının da demokrasinin etkinliğinin ve işlevselliğinin artırılmasına katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarının karar alma ve katılım süreçlerine dahil edilmesi ile yönetim anlayışına ilişkin algılarının Antakya açısından ele alınması oldukça önemli ve gereklidir.

3. Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları

Araştırma zaman ve maliyet kısıtı düşünüldüğünden Antakya'daki dernek, vakıf ve sendika üyeleri ile sınırlandırılmıştır. Bununla birlikte elde edilen sonuçların Antakya genelindeki sivil toplum kuruluşu üyelerinin yönetim konusundaki algılarını ortaya koyabileceği söylenebilir.

Araştırmanın varsayımlarını, araştırmaya katılan sivil toplum kuruluşlarının başkanlarına ulaşmak mümkün olmadığından, kendileriyle anket yapılan ilgili STK üyelerinin temsil ettikleri STK ile ilgili tam bilgi sahibi oldukları ve anket sorularını doğru anlayıp doğru cevaplandıkları, aynı şekilde uygulamalarla ilgili gerçek durumu yansıtan bilgiler verdikleri oluşturmaktadır. Başka bir ifade ile, STK üyelerinin konuyu yeterince bildikleri, anket sorularını anladıkları ve objektif cevap

verdikleri varsayılmaktadır. Ayrıca sivil toplum kuruluşu üyelerinin yönetim konusundaki algı ve düşünceleri üzerinde, yapısal ve çevresel değişkenlerin olası etkileri araştırmanın kapsamına alınmıştır.

4. Araştırmanın Yöntemi

4.1. Araştırma Evreninin Niteliği ve Araştırma Evreni

Bu başlık altında, araştırmanın yapıldığı Antakya kentine ilişkin tarihi, kültürel, sosyo-ekonomik ve siyasal bilgiler verilmektedir. Diğer taraftan araştırma evrenini oluşturan Antakya'daki STK'larla ilgili nitel ve nicel verilere yer verilerek, bu evrende ne kadar anket uygulandığına değinilmektedir.

4.1.1. Araştırma Evreninin Niteliği

Antakya'nın sosyo-ekonomik yapısı, Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısı ile benzerlik göstermektedir. Antakya'nın gerek bir sınır ilinin ilçesi olması, gerekse Akdeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinin kesişme noktasında bulunması, ilçenin sosyal yapısında çeşitliliğin var olmasına neden olmuştur. Antakya, tarihte pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış bir ilçedir. Bundan dolayı, Antakya tarihi ve kültürel yönden önemli zenginlikler barındırmaktadır.

Yönetişimle, kamu yönetimi alanına getirilen yeni yönetim anlayışının beklentilere cevap verebilmesi ve başarılı olabilmesi için tam anlamıyla hayata geçirilebilmesi, uygulanabilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda yönetişimin önemli bir süreç olduğu, yeni bir yaşam biçimine dönüştüğü Antakya'da çok aktörlü bir yönetime geçilmesi oldukça gerekli ve önemlidir. Yönetişimin en temel unsuru olan, katılımcı, demokratik sivil toplum kuruluşlarının Antakya'da etkinliği önemli rol oynamaktadır. Sivil toplum kuruluşları, Antakya'daki farklı kesimlerinin ortak toplumsal çıkarları etrafında birleşerek halka en yakın yönetsel birimler olan yerel yönetimler üzerinde kamuoyu baskısı yaratmak suretiyle taleplerinin gerçekleştirilmesi yönünde faaliyetler yürütmektedir.

Sivil toplum kuruluşları düzeyinde Antakya'da yönetişimin algı düzeyini ortaya koymaya çalışan bu araştırmada, köklü bir çokkültürlülük geleneğine ve ortak yaşama kültürüne sahip olan Antakya'da, hem birlikte yönetim anlayışıyla daha

katılımcı bir demokrasinin gerçekleştirilmesi hem de toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda daha etkin, verimli hizmet sunulması sağlanmış olacaktır.

Antakya’da belli bir amacı gerçekleştirmek üzere kurulan, demokrasinin ve yönetişimin gerçekleşmesinde önemli rolü olan sivil toplum kuruluşlarının etkinlik durumlarını belirlemek, demokrasi ve yönetişimi gerçekleştirmek adına önemlidir.

4.1.2. Araştırma Evreni ve Örneklem

Çağdaş sivil toplum anlayışını bugünkü yasal zeminde yansıtabilen üç ana kategori olarak dernekleri, vakıfları ve sendikaları ele almak günümüz sivil toplumunu değerlendirmenin bir ölçütüdür. Ayrıca bu durum, sivil toplum kuruluşlarını tanımak açısından da önemli ölçüde yeterli olacaktır. Çünkü sivil toplum kuruluşları içerisinde dernekler, vakıflar ve sendikalar hem yapısal hem de işlevsel yönden önemli bir yere sahiptir.

Antakya İl Dernekler Müdürlüğü’nden alınan bilgiye göre, Antakya merkezde 353 tane dernek bulunmaktadır.

Antakya Vakıflar Bölge Müdürlüğü’nden edilen bilgiye göre Antakya merkezde 25 tane vakıf bulunmaktadır. Genellikle bu vakıflar sosyal dayanışma ve yardımlaşma için kurulmuş vakıflardır.

Antakya’daki sendikalar ülkemizde yer alan çeşitli sendikaların temsilciliklerinden oluşmaktadır. Antakya’da yaklaşık olarak 20 tane sendika olduğu belirtilmektedir.

Bu kapsamda araştırmanın evrenini, Antakya merkezde yer alan 353 dernek, 25 vakıf ve 20 sendika oluşturmaktadır.

Ana kütleyi temsil edecek örneklem büyüklüğü; 353 dernek için tesadüfi olmayan örneklem metotlarından kotalara göre örneklemyle 70, yine 25 vakıf için 21 ve 20 sendika için 20 olarak belirlenmiştir.

400 dernek için kabul edilen örneklem büyüklüğünün 70, 30 vakıf için kabul edilen örneklem büyüklüğünün 21 ve 20 sendika için kabul edilen örneklem büyüklüğünün ise 20 olduğu dikkate alınırsa örneklemin yeterli olduğu

görülmektedir.

4.2. Veri Toplama Yöntemi

Araştırma verilerinin toplanmasında ilgili sivil toplum kuruluşu üyelerinin görüşlerini öğrenebilmek için anket metodundan yararlanılmıştır.

Araştırmanın temel amacına uygun olarak sivil toplum kuruluşlarındaki yönetim anlayışı uygulamaları hakkında sivil toplum kuruluşu üyelerinin bu uygulamalar hakkındaki eğilim, görüş ve beklentilerini saptayacak şekilde anket soruları ilgili literatür incelenerek hazırlanmıştır. Alana hakim uzman ve bilir kişilerden araştırmayla ilgili görüş, öneriler ve eleştiri alınarak destek alınmıştır.

Hazırlanan anket üç bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümü, araştırma örnekleminin demografik bilgilerini tespit etmeye yönelik kapalı uçlu ifadelerden oluşmaktadır.

İlgili anketin ikinci bölümünü ise, toplam 46 adet ifadeden oluşmaktadır. Bu ifadeler üç temel grup içerisinde sınıflandırılmıştır. Bu ifade grupları incelendiğinde;

Birinci grup ifadeler, “Sivil toplum kuruluşlarının özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili ifadeler”,

İkinci grup ifadeler, “Demokrasi ve sivil toplum kuruluşlarının sorunları ile ilgili ifadeler”,

Üçüncü grup ifadeler, “Yönetişim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları ile ilgili ifadeler” den oluşmaktadır.

Araştırmada kullanılan ilgili 46 ifadenin yanıtlanmasında beşli Likert ölçek için kişilerin verilen önermelerle ilgili görüşlerini, çok olumludan çok olumsuzaya kadar sıralanan seçeneklerden belirtmeleri istenmiştir. Buna göre; (1) kesinlikle katılmıyorum, (2) katılmıyorum, (3) kararsızım, (4) katılıyorum, (5) kesinlikle katılıyorum şeklinde bir ölçek kullanılmıştır. Ölçek sonuçları 5.00-1.00=4.00 puanlık bir genişliğe dağılmışlardır. Bu genişlik beşe bölünerek ölçeğin kesim noktalarını belirleyen düzeyler belirlenmiştir. Ölçek ifadelerinin değerlendirilmesinde aşağıdaki kriterler esas alınmıştır.

Seçenekler	Puanlar	Puan Aralığı	Ölçek Değerlendirme
Kesinlikle Katılmıyorum	1	1,00 - 1,79	Çok düşük
	2	1,80 - 2,59	Düşük
	3	2,60 - 3,39	Orta
	4	3,40 - 4,19	Yüksek
Kesinlikle Katılıyorum	5	4,20 - 5,00	Çok yüksek

4.3. Veri Toplama Araçları

Anketler, 1-30 Kasım 2012 tarihleri arasında dernek, vakıf, sendika gibi sivil toplum kuruluşlarının üyeleri ile yüz yüze görüşülerek yapılmıştır.

İşlevler ölçeğindeki 20 maddenin güvenilirliğini hesaplamak için iç tutarlılık katsayısı olan “Cronbach Alpha” hesaplanmıştır. Ölçeğin genel güvenilirliği $\alpha=0.884$ olarak çok yüksek bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliğinin ortaya koymak için açıklayıcı(açımlayıcı) faktör analizi yöntemi uygulanmıştır. Yapılan Barlett testi sonucunda ($p=0.000<0.05$) faktör analizine alınan değişkenler arasında ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Yapılan test sonucunda ($KMO=0.805>0,60$) örnek büyüklüğünün faktör analizi uygulanması için yeterli olduğu tespit edilmiştir. Faktör analizi uygulamasında varimax yöntemi seçilerek faktörler arasındaki ilişkinin yapısının aynı kalması sağlanmıştır. Faktör analizi sonucunda değişkenler toplam açıklanan varyansı %66.21 olan 5 faktör altında toplanmıştır. Güvenirliğine ilişkin bulunan alpha ve açıklanan varyans değerine göre ölçekadı ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir araç olduğu anlaşılmıştır. Ölçeğe ait oluşan faktör yapısı aşağıda görülmektedir.

İşlevler Ölçeği Faktör Yapısı

Boyut	Madde	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans	Cronbach's Alpha
Faktör1 (Özdeğer=6.422)	S8	0,817	18,882	0,846
	S9	0,806		
	S16	0,769		
	S10	0,701		
	S11	0,672		
	S6	0,484		
Faktör2 (Özdeğer=2.414)	S14	0,821	14,121	0,816
	S13	0,821		
	S12	0,752		
	S15	0,618		
Faktör3 (Özdeğer=2.096)	S3	0,802	13,873	0,823
	S4	0,762		
	S1	0,703		
	S2	0,644		
	S5	0,556		
Faktör4 (Özdeğer=1.248)	S19	0,744	10,988	0,736
	S20	0,742		
	S18	0,614		
Faktör5 (Özdeğer=1.062)	S17	0,685	8,346	0,491
	S7	0,627		
Toplam Varyans %66.21				

İşlevler ölçeğinin faktör analizi sonucunda bir yapı geçerliliğine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Araştırma içerisinde ölçek alt faktörler yerine genel puanı alınarak ele alınmıştır.

Sorunlar ölçeğindeki 11 maddenin güvenilirliğini hesaplamak için iç tutarlılık katsayısı olan "Cronbach Alpha" hesaplanmıştır. Ölçeğin genel güvenilirliği $\alpha=0.818$ olarak çok yüksek bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliğinin ortaya koymak için açıklayıcı(açımlyıcı) faktör analizi yöntemi uygulanmıştır. Yapılan Barlett testi sonucunda ($p=0.000<0.05$) faktör analizine alınan değişkenler arasında ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Yapılan test sonucunda ($KMO=0.807>0,60$) örnek büyüklüğünün faktör analizi uygulanması için yeterli olduğu tespit edilmiştir. Faktör analizi uygulamasında varimax yöntemi seçilerek faktörler arasındaki ilişkinin yapısının aynı kalması sağlanmıştır. Faktör analizi sonucunda değişkenler toplam

açıklanan varyansı %64.521 olan 3 faktör altında toplanmıştır. Güvenirliğine ilişkin bulunan alpha ve açıklanan varyans değerine göre ölçekadı ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir araç olduğu anlaşılmıştır. Ölçeğe ait oluşan faktör yapısı aşağıda görülmektedir.

Sorunlar Ölçeği Faktör Yapısı

Boyut	Madde	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans	Cronbach's Alpha
Faktör1 (Özdeğer=4.462)	S9	0,829	35,793	0,870
	S3	0,800		
	S4	0,791		
	S5	0,735		
	S2	0,724		
	S7	0,675		
	S1	0,587		
Faktör2 (Özdeğer=1.626)	S6	0,764	15,895	0,473
	S8	0,752		
Faktör3 (Özdeğer=1.010)	S11	0,834	12,833	0,556
	S10	0,643		
Toplam Varyans %64.521				

Sorunlar ölçeğinin faktör analizi sonucunda bir yapı geçerliliğine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Araştırma içerisinde ölçek alt faktörler yerine genel puanı alınarak ele alınmıştır.

İşleyiş ölçeğindeki 15 maddenin güvenirliliğini hesaplamak için iç tutarlılık katsayısı olan "Cronbach Alpha" hesaplanmıştır. Ölçeğin genel güvenirliliği $\alpha=0.886$ olarak çok yüksek bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliğinin ortaya koymak için açıklayıcı(açımlyıcı) faktör analizi yöntemi uygulanmıştır. Yapılan Barlett testi sonucunda ($p=0.000<0.05$) faktör analizine alınan değişkenler arasında ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Yapılan test sonucunda ($KMO=0.789>0,60$) örnek büyüklüğünün faktör analizi uygulanması için yeterli olduğu tespit edilmiştir. Faktör analizi uygulamasında varimax yöntemi seçilerek faktörler arasındaki ilişkinin yapısının aynı kalması sağlanmıştır. Faktör analizi sonucunda değişkenler toplam açıklanan varyansı %60.601 olan 3 faktör altında toplanmıştır. Güvenirliğine ilişkin bulunan alpha ve açıklanan varyans değerine göre ölçekadı ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir araç olduğu anlaşılmıştır. Ölçeğe ait oluşan faktör yapısı aşağıda görülmektedir.

İşleyiş Ölçeği Faktör Yapısı

Boyut	Madde	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans	Cronbach's Alpha
Faktör1 (Özdeğer=5.960)	S11	0,806	28,981	0,877
	S12	0,776		
	S14	0,711		
	S9	0,680		
	S13	0,659		
	S10	0,613		
	S15	0,601		
	S6	0,561		
	S8	0,513		
Faktör2 (Özdeğer=1.865)	S3	0,884	16,762	0,746
	S4	0,813		
	S2	0,625		
Faktör3 (Özdeğer=1.265)	S7	0,891	14,858	0,713
	S5	0,671		
	S1	0,461		
Toplam Varyans %60.601				

İşleyiş ölçeğinin faktör analizi sonucunda bir yapı geçerliliğine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Araştırma içerisinde ölçek alt faktörler yerine genel puanı alınarak ele alınmıştır.

4.4. Verilerin İstatistiksel Analizi

“STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar” alt ölçeğinin güvenilirlik katsayısı $\alpha=0,884$; “STK'nın sorunları” alt ölçeğinin güvenilirlik katsayısı $\alpha=0,707$ ve “Yönetişim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları” alt ölçeğinin güvenilirlik katsayısı $\alpha=0,886$ olarak bulunmuştur.

Cronbach's Alpha Katsayısının değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme kriteri (Özdamar, 2004);

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 17.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır. Araştırmanın değişkenleri için Kolmogorov Smirnov-Normal Dağılım testi uygulanmıştır. Değişkenlerin normal dağılmadıkları tespit edilmiştir. Verilerin analizleri yapılırken parametrik olmayan yöntemler kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı Mann Whitney U testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplararası karşılaştırmalarında Kruskal Wallis H-Testi kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişki Spearman korelasyon analizi ile test edilmiştir.

Ölçekler arasındaki korelasyon ilişkileri aşağıdaki kriterlere göre değerlendirilmiştir (Kalaycı, 2006, s.116);

<i>R</i>	İlişki
0,00-0,25	Çok Zayıf
0,26-0,49	Zayıf
0,50-0,69	Orta
0,70-0,89	Yüksek
0,90-1,00	Çok Yüksek

Elde edilen bulgular %95 güven aralığında %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

5. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümü için, araştırmaya katılan STK üyelerinden ölçekler yoluyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklama ve yorumlar yapılmıştır.

5.1. Örneklem Grubunun Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan STK'ların türü, faaliyet süresi, üye sayısı ile STK üyelerinin yaş grubu, eğitim düzeyi, çalıştığı sektör, gelir durumuna ilişkin tespitler yer almaktadır.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan STK Üyelerinin Demografik Faktörlere Göre Dağılımı

	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde (%)
STK Türü	Dernek	70	63,1
	Vakıf	21	18,9
	Sendika	20	18,0
STK Faaliyet Yürütme Süresi	1-9 Yıl	29	26,1
	10-15 Yıl	28	25,2
	16 Yıl ve üstü	54	48,6
STK Üye Sayısı	0-99 Kişi	47	42,3
	100-199 Kişi	21	18,9
	200 Kişi ve Üstü	43	38,7
STK Üyelerinin Yaş Grubu	20-29 Yaş	9	8,1
	30-39 Yaş	23	20,7
	40-49 Yaş	54	48,6
	50-59 Yaş	11	9,9
	60 ve üstü	14	12,6
STK Üyelerinin Eğitim Düzeyi	İlk ve Orta Öğretim	60	54,1
	Üniversite	51	45,9
STK Üyelerinin Çalıştığı Sektör	Kamu Sektörü	70	63,1
	Özel Sektör	41	36,9
STK Üyelerinin Gelir Düzeyi	750-999 TL	28	25,2
	1000-1499 TL	34	30,6
	1500-1999 TL	26	23,4
	2000 TL ve üstü	23	20,7

Araştırmaya katılan STK üyelerinin üye olduğu STK türü değişkenine göre 70'i (%63,1) Dernek, 21'i (%18,9) Vakıf, 20'si (%18,0) Sendika olarak dağılmaktadır. Buradan çıkan sonuç, Antakya'da yer alan sivil toplum kuruluşları içerisinde derneklerin büyük bir yere sahip olduğu sonucudur.

Araştırmaya katılan STK üyelerinin STK faaliyet yürütme süresi değişkenine göre 29'u (%26,1) 1-9 yıl, 28'i (%25,2) 10-15 yıl, 54'ü (%48,6) 16 yıl ve üstü olarak

dağılmaktadır. Bu sonuç, sivil toplum kuruluşlarının çoğunlukla 16 yıl ve üstü faaliyet yürütme sürelerinin olması, bu kuruluşların uzun dönem faaliyet yürüttüklerini göstermektedir.

Araştırmaya katılan STK üyelerinin üye olduğu STK'nın üye sayısı değişkenine göre 47'si (%42,3) 0-99 kişi, 21'i (%18,9) 100-199 kişi, 43'ü (%38,7) 200 kişi ve üstü olarak dağılmaktadır.

Araştırmaya katılan STK üyelerinin yaş değişkenine göre 9'u (%8,1) 20-29 yaş, 23'ü (%20,7) 30-39 yaş, 54'ü (%48,6) 40-49 yaş, 11'i (%9,9) 50-59 yaş, 14'ü (%12,6) 60 yaş ve üstü olarak dağılmaktadır. Buradan çıkan sonuç, sivil toplum kuruluşu üyelerinin büyük bir kısmının orta yaş grubu içerisinde yer aldığı sonucudur. Bu durum, daha çok orta yaş grubu içerisinde yer alan kişilerin sivil toplum kuruluşlarına yöneldiğini göstermektedir.

Araştırmaya katılan STK üyelerinin eğitim düzeyi değişkenine göre 60'ı (%54,1) İlk ve Ortaöğretim, 51'i (%45,9) üniversite olarak dağılmaktadır.

Araştırmaya katılan STK üyelerinin çalıştığı sektör değişkenine göre 70'i (%63,1) Kamu sektörü, 41'i (%36,9) Özel sektör olarak dağılmaktadır. Bu sonuç, sivil toplum kuruluşu üyelerinin büyük bir kısmının çalıştığı sektörün kamu sektörü olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan STK üyelerinin STK üyelerinin gelir düzeyi değişkenine göre 28'i (%25,2) 750-999 TL, 34'ü (%30,6) 1000-1499 TL, 26'sı (%23,4) 1500-1999 TL, 23'ü (%20,7) 2000 TL ve üstü olarak dağılmaktadır.

Bu veriler ışığında araştırmaya katılan STK üyelerinin üye olduğu STK türü, faaliyet yürütme süreleri, üye sayıları, yaş dağılımları, eğitim düzeyleri, çalıştıkları sektörler ve gelir düzeylerine göre normal bir dağılım gösterdikleri görülmektedir.

5.2. Araştırmaya Katılan STK Üyelerinin “İşlev, Sorun ve İşleyiş”

Ölçeklerindeki İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

5.2.1. Araştırmaya Katılan STK Üyelerinin “STK'nın özellikleri, yapı ve

işlevleri ile ilgili yargılar” İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

Araştırmaya katılan STK üyelerinin “STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar” ilgili ifadelerine verdiği cevapların dağılımları Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan STK Üyelerinin “STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar” İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

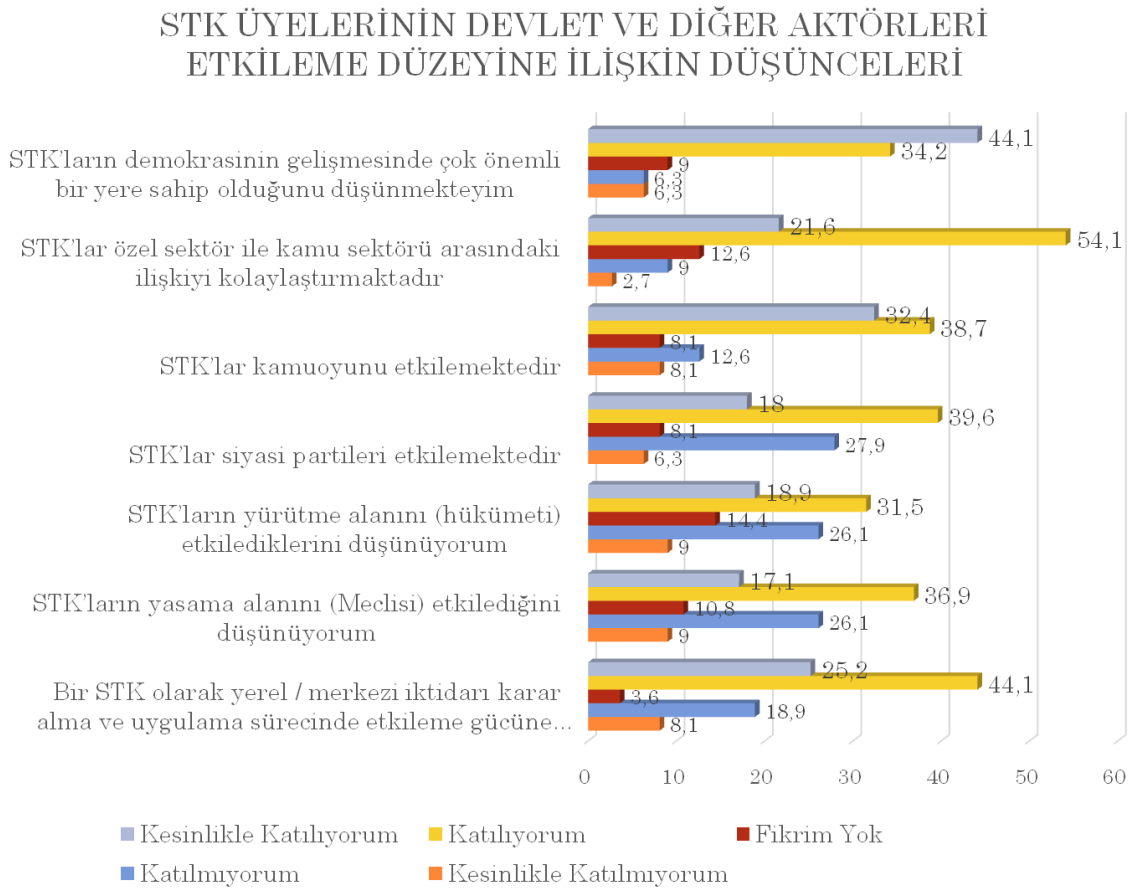
	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Ort	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1. Bir STK Olarak Yerel / Merkezi İktidarı Karar Alma Ve Uygulama Sürecinde Etkileme Gücüne Sahibim.	9	8,1	21	18,9	4	3,6	49	44,1	28	25,2	3,590	1,275
2. STK'ların Yasama Alanını (meclisi) Etkilediğini Düşünmekteyim.	10	9,0	29	26,1	12	10,8	41	36,9	19	17,1	3,270	1,272
3. STK'ların Yürütme Alanını (hükümeti) Etkilediğini Düşünmekteyim.	10	9,0	29	26,1	16	14,4	35	31,5	21	18,9	3,250	1,283
4. STK'lar Siyasi Partileri Etkilemektedir.	7	6,3	31	27,9	9	8,1	44	39,6	20	18,0	3,350	1,241
5. STK'lar Kamuoyunu Etkilemektedir.	9	8,1	14	12,6	9	8,1	43	38,7	36	32,4	3,750	1,261
6. STK'lar Özel Sektör İle Kamu Sektörü Arasındaki İlişkiyi Kolaylaştırmaktadır.	3	2,7	10	9,0	14	12,6	60	54,1	24	21,6	3,830	0,962
7. STK'ların Demokrasinin Gelişmesinde Çok Önemli Bir Yere Sahip Olduğunu Düşünmekteyim.	7	6,3	7	6,3	10	9,0	38	34,2	49	44,1	4,040	1,167
8. STK'ların Toplumsal Sorunların Çözümüne Katkı Sağladığını Düşünmekteyim.	9	8,1	4	3,6	6	5,4	52	46,8	40	36,0	3,990	1,140

9. Toplum Tarafından Yeterince Anlaşılmaktayız.	5	4,5	18	16,2	14	12,6	33	29,7	41	36,9	3,780	1,231
10. Merkezi Yönetim Tarafından Yeterince Anlaşılmaktayız.	11	9,9	31	27,9	8	7,2	37	33,3	24	21,6	3,290	1,344
11. Yerel Yönetim Tarafından Yeterince Anlaşılmaktayız.	6	5,4	23	20,7	8	7,2	51	45,9	23	20,7	3,560	1,188
12. Özel Sektör Tarafından Yeterince Anlaşılmaktayız.	5	4,5	30	27,0	16	14,4	37	33,3	23	20,7	3,390	1,215
13. STK'ların Yeterince Özerk (bağımsız) Olduğunu Düşünmekteyim.	6	5,4	21	18,9	13	11,7	41	36,9	30	27,0	3,610	1,222
14. STK'larda Gönüllülük İlkesinin çok önemli Olduğunu Düşünmekteyim.	7	6,3	5	4,5	7	6,3	31	27,9	61	55,0	4,210	1,153
15. STK'lar Kamu (toplum) Yararını Gözetecek çalışmalarda Bulunmaktadır.	7	6,3	9	8,1	3	2,7	40	36,0	52	46,8	4,090	1,180
16. STK'ların Şeffaf Ve Güvenilir Bir Kurum Olması Gerektiğini Düşünüyorum.	5	4,5	4	3,6	6	5,4	27	24,3	69	62,2	4,360	1,051
17. STK Üyelerinin Çıkarlarını, İsteklerini Ve Tercihlerini Kamuoyuna Duyurması Gerekmemektedir.	4	3,6	12	10,8	4	3,6	30	27,0	61	55,0	4,190	1,148
18. STK'lara Katılımın Yeterli Olduğunu Düşünmekteyim.	10	9,0	31	27,9	9	8,1	46	41,4	15	13,5	3,230	1,248
19. STK'ların Kar Amacı Gütmediklerini Düşünmekteyim.	2	1,8	7	6,3	12	10,8	36	32,4	54	48,6	4,200	0,989
20. STK'larda Etkin Bir Denetim Olduğunu Düşünmekteyim.	5	4,5	11	9,9	8	7,2	46	41,4	41	36,9	3,960	1,119

Araştırmaya katılan STK üyelerinin “*STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar*” ile ilgili ifadelerine verdiği cevaplar üç gruba ayrılarak incelenebilir. Buna göre ilk 8 yargı STK üyelerinin devlet ve diğer aktörleri etkileme düzeylerine ilişkin düşünceleri içermektedir. 9,10,11 ve 12. yargılar STK'ların diğer aktörlerce anlaşılma düzeyine ilişkin düşünceleri ölçmeye dönüktür. Son 8 yargı (13-20.

Yargılar) ise STK'ların özellikleriyle ilgili yargılara STK üyelerinin verdikleri yanıtları göstermektedir. Üç bölüme ayrılan Tablo 2 ile ilgili ayrıntılar aşağıdaki üç grafikte yer almaktadır:

Grafik 1. STK Üyelerinin Devlet ve Diğer Aktörleri Etkileme Düzeyine İlişkin Düşünceleri

STK üyelerinin “STK'ların demokrasinin gelişmesinde çok önemli bir yere sahip olduğunu düşünmekteyim.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Burada, sivil toplum kuruluşlarının demokrasinin gelişmesinde çok önemli bir yere sahip olduğunu düşünenlerin sayısı yüksektir. Çünkü demokrasinin temel öğelerinden biri de aktif bir sivil toplumun varlığıdır. Sivil toplum kuruluşlarının etkin bir işlevinin olması demokraside çok önemli paya sahiptir. Arıkboğa'nın (2004:

196) İstanbul ölçeğinde yapmış olduğu araştırmada ise, STK'ların işleyişinin ve etkinliğinin sağlanması için demokrasinin çok önemli bir yere sahip olduğu belirtilmektedir.

STK üyelerinin “STK'lar özel sektör ile kamu sektörü arasındaki ilişkiyi kolaylaştırmaktadır.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Bu bulgu STK'ların özel sektör ve kamu yönetimi arasında bir köprü ve etkileşim alanı olduklarını göstermesi bakımından önemlidir. Yönetişim, kamusal meselelerle ilgili olarak aktörlerin üst düzeyde etkileşimini gerektirmektedir. STK üyeleri, bu etkileşimde önemli bir role sahip olduklarına inanmaktadır. Buradan çıkan yüksek düzeyde katılım sonucu, sivil toplum kuruluşlarının özel sektör ile kamu sektörü arasındaki ilişkiyi kolaylaştırmasında Antakya'da bir köprü görevi görmektedir. Avcı'nın (2007: 80) Isparta İli ölçeğindeki araştırmasında da, STK'ların kamu ile özel sektör arasındaki ilişkiyi kolaylaştırması ve bu sektörlerin işbirliği içerisinde toplumsal yarara katkıda bulunacak projeler geliştirmesinin mümkün olacağını ifade etmiştir.

STK üyelerinin “STK'lar kamuoyunu etkilemektedir. ” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

STK'ların bu gücünden özellikle yurttaşların kamusal sorunlar konusundaki duyarlılığını artırabilmek için yararlanılabilir. Bu sonuç, sivil toplum kuruluşlarının kamuoyunu etkilemelerine yüksek düzeyde katılımın olduğunu göstermektedir. Zaten sivil toplum kuruluşları, faaliyetlerini sürdürürken, kamuoyundan yararlanmaya ve onu etkilemeye çalışırlar. Erdoğan'ın (2011: 100) Aydın İlindeki araştırmasında da, STK'ların kamu politikası oluşturma süreçlerinde etkili olabilmek adına düzenli olarak toplantılar yaptıkları konusundaki düşünceleri yer almaktadır. STK'ların kamu politikası oluşturma sürecine katılım amaçlı düzenli toplantılar yapmaları, sürekli aktif çalışma içerisinde olduklarının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

STK üyelerinin “STK'lar siyasi partileri etkilemektedir.” ifadesine orta düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Sivil toplum kuruluşlarının siyasi partileri etkilediklerine orta düzeyde bir katılım olduğu görülmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının siyasi partileri etkilemeleri mümkün olmakla birlikte, ancak buradan çıkan sonuçta Antakya'daki sivil toplum kuruluşlarında böyle bir durum görülmemektedir.

STK üyelerinin “STK’ların yürütme alanını (hükümeti) etkilediğini düşünmekteyim.” ifadesine orta düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Sivil toplum kuruluşlarının yürütme alanını (hükümeti) etkilediğine yüksek değil, orta düzeyde katıldıkları görülmektedir. Ancak, sivil toplum kuruluşları kamuoyunu harekete geçirerek, yönetim üzerinde daha genel bir denetim işlevini gerçekleştirirler.

STK üyelerinin “STK’ların yasama alanını (meclisi) etkilediğini düşünmekteyim.” ifadesine orta düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Sivil toplum kuruluşları çeşitli şekillerde yasama alanını (meclisi) etkilemeye çalışmaktadır. Ancak buradan çıkan sonuç, sivil toplum kuruluşlarının yasama alanını etkilediğine orta düzeyde katılım olduğunu göstermektedir.

STK üyelerinin yasama, yürütme ve siyasi partileri orta düzeyde etkilediklerini ifade etmiş olmaları, merkezdeki aktörlerle STK’lar arasında etkileşim olanaklarının yeterince gelişmemiş olduğunu göstermektedir. Bu etkileşimi artıracak çalışmaların yapılması STK’ların yönetim anlayışına ilişkin algılarını artırmaktadır. Akay’ın (2012: 138) Karaman İlindeki araştırmasında ise, burada çıkan sonucun aksine, STK’ların yasama, yürütme alanı ile siyasi partileri yeterince etkileyemediğidir. Ancak, STK’ların görev ağı genişlemesi ile beraber ilişki seviyesinde de bir yükselme olacağı belirtilmiş olup, STK’lar yeri geldiğinde yasama alanı ile irtibat halinde olacak, yeri geldiğinde yürütme organı ile temas kuracak veya siyasal partiler ile ilişki kurabilecektir. Bu alanlarda taleplerini dile getirecek, işlevlerini ve yöntemlerini uygulayarak hedefine ulaşmaya çalışacaktır.

STK üyelerinin “Bir STK olarak yerel / merkezi iktidarı karar alma ve uygulama sürecinde etkileme gücüne sahibim.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Bu durum yönetişimin uygulanabilirliği açısından önemli bir olanağın

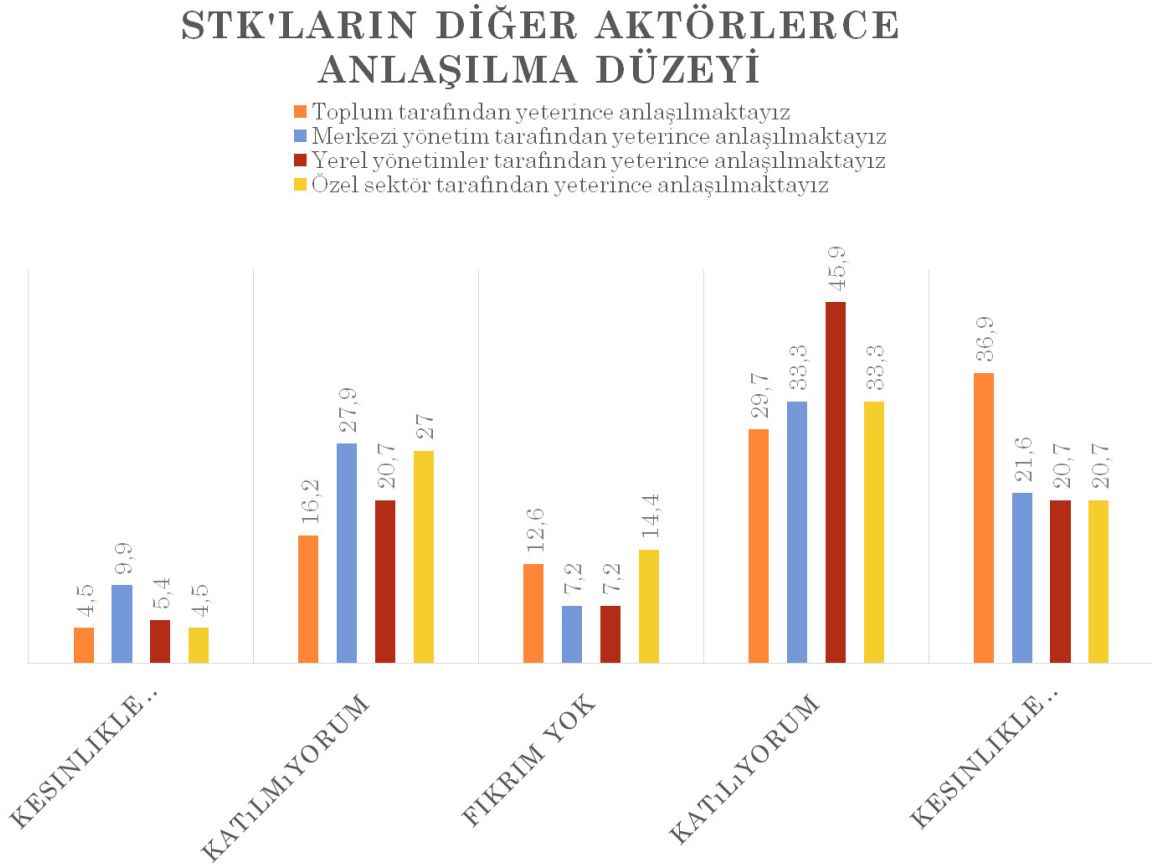

varlığına işaret etmektedir. Çünkü STK üyelerinin, yerel ve merkezi yönetimlerin karar alma ve uygulanma sürecinde onları etkileme gücüne sahip olduklarına inanmaları, STK'lar ile kamu kurumlarının etkileşimleri için büyük bir avantajın varlığını göstermektedir. Buradaki yüzdeler değerlere bakıldığında, Antakya'daki sivil toplum kuruluşlarının büyük bir kısmının yerel / merkezi iktidarı karar alma ve uygulama sürecinde etkiledikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Erdoğan'ın (2011: 93) Aydın İlindeki araştırmasında ise bu sonucun aksine, STK'ların genel anlamda karar alma süreçlerinde yeterince etkili olamadıkları görülmektedir. STK'ların etkililikleri konusunda kararsızların azımsanmayacak bir orana sahip olması, STK'ların kendileriyle ilgili konularda düşünce ve fikir bazında bile olsa konuya ilişkin açık ve net bir tutum içinde olmadıklarını göstermektedir.

STK üyelerinin “STK'ların sorunların çözümüne katkı sağladığını düşünmekteyim.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Bu sonuç, sivil toplum kuruluşlarının sorunların çözümüne katkı sağladığını düşünenlerin sayısının yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Sivil toplum kuruluşları siyasal, kültürel ve bireysel olmak üzere çeşitli işlevleri yerine getirdiği için, toplumdaki sorunların çözümüne de katkı sağladığı görülmektedir. Erdoğan'ın (2011: 105) Aydın İlindeki araştırmasında da, çoğu STK'nın kendi çapında sosyal yardımlaşma ve dayanışma konusunda yürüttüğü faaliyetleri karar alma süreçlerine katılım olarak değerlendirdiği belirtilmektedir.

Grafik 2. STK'ların Diğer Aktörlerce Anlaşılma Düzeyi

STK üyelerinin “Toplum tarafından yeterince anlaşılmaktayız.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Buradan çıkan sonuç, sivil toplum kuruluşlarının büyük bir çoğunluğu yürüttükleri faaliyetlerin amacının toplum tarafından yeterince anlaşıldığını düşünmektedir. Avcı'nın (2007: 84) Isparta İlindeki araştırmasında burada çıkan sonucun aksine, STK'ların toplum tarafından yeterince anlaşılmadıkları ancak STK'ların eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler gibi toplumsal faydayı sağlayacak kamu hizmetlerini üstlendiklerini ifade etmektedir.

STK üyelerinin “Merkezi yönetim tarafından yeterince anlaşılmaktayız.” ifadesine orta düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Bu sonuca göre, sivil toplum kuruluşları merkezi yönetim tarafından yeterince anlaşılmalarına orta düzeyde katılmalarının nedeni, kendilerini merkezi yönetimden uzak görmekteyler. Avcı'nın (2007: 71) Isparta İlindeki araştırmasında da, STK'ların merkezi yönetim tarafından anlaşılarak, STK'larla merkezi yönetimin hizmet sunum süreçlerinde, komisyonlarda, projelerde işbirliği yapmasının hizmet sunum kalitesini ve etkinliğini arttırdığı belirtilmektedir.

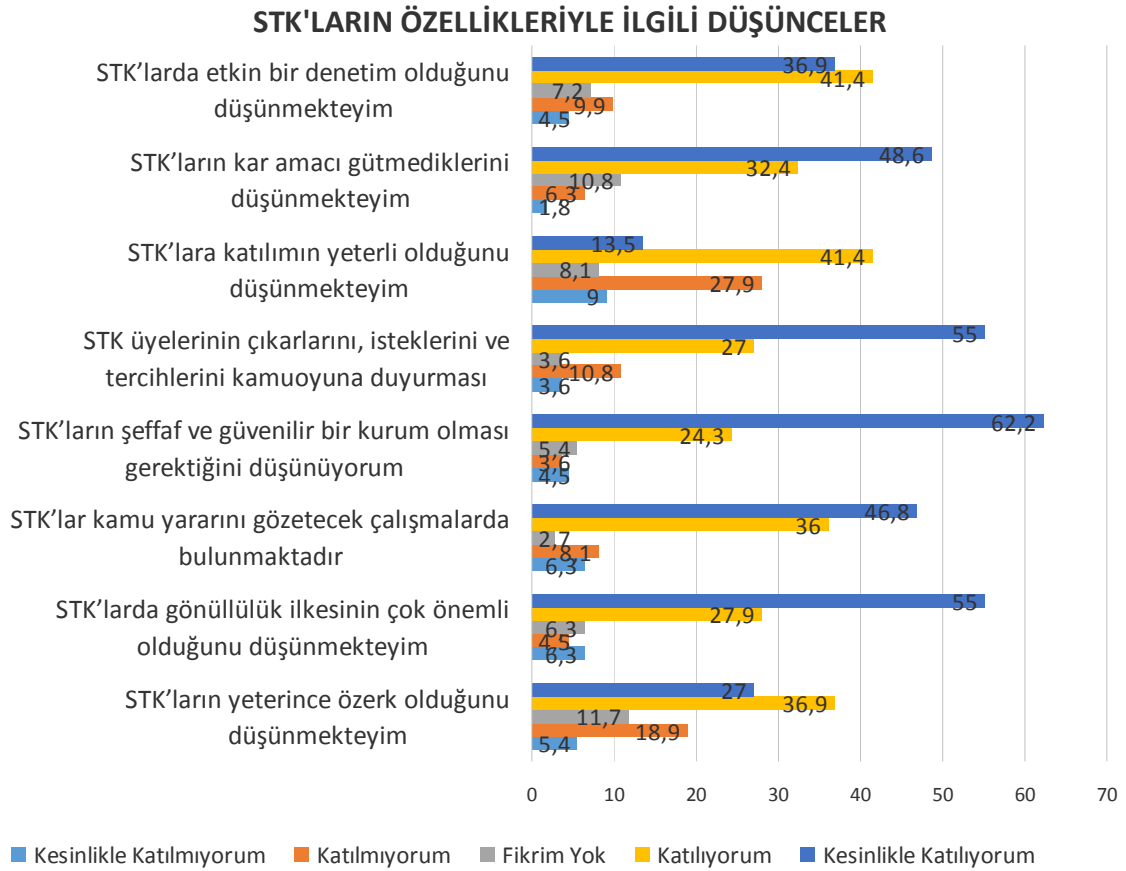
STK üyelerinin “Yerel yönetim tarafından yeterince anlaşılmaktayız.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

STK'ların merkezi yönetime göre yerel yönetimler tarafından daha fazla anlaşıldığı kanaati, araştırmada yerel düzeyde faaliyet gösteren STK'ların etkisinden kaynaklanıyor olabilir. Ancak bu bulgu her halükarda, yönetişimin yerel düzeyde uygulanabilirliğini göstermektedir. Burada, sivil toplum kuruluşlarının yerel yönetimler tarafından daha iyi anlaşıldıkları sonucu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca sivil toplum kuruluşları kendilerini yerel yönetimlere daha yakın hissetmektedirler. Gündoğan'ın (2007: 303) İstanbul Bağcılar Belediyesi araştırmasında da, sivil toplum kuruluşlarının yerel yönetimler ile yeterli görüş alışverişi yaptığı konusuna büyük bir oranda katılımın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

STK üyelerinin “Özel sektör tarafından yeterince anlaşılmaktayız.” ifadesine orta düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Bu sonuç, sivil toplum kuruluşlarının özel sektör tarafından yeterince anlaşıldıklarına orta düzeyde katılmalarının nedeni, sivil toplum kuruluşlarının yeteri kadar özel sektörle ilişkilerinin bulunmadığını göstermektedir. Gündoğan'ın (2007: 303) İstanbul Bağcılar Belediyesi araştırmasında ise, özel sektör kuruluşlarının temsilcileri ile gerekli işbirliği ve görüş alışverişi yaptığı konusuna yüksek bir düzeyde katılımın olduğu görülmektedir. Ayrıca araştırmada belirtilen bir diğer husus, özellikle sosyal yardım ve eğitim projelerinde sivil toplum örgütleri ve özel sektör kuruluşları ile birlikte ortak yaptıkları çalışmaların ve aldıkları birtakım kararların olduğu belirtilmektedir.

Grafik 3. STK'ların Özellikleri ile İlgili Düşünceleri

STK üyelerinin “STK’larda etkin bir denetim olduğunu düşünmekteyim.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Sivil toplum kuruluşlarında etkin bir denetim oluşunu düşünenlerin yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum, sivil toplum kuruluşlarının halka ve ilgili kurumlara karşı hesap verebilir olmasını içermektedir. Gündoğan’ın (2007: 296) İstanbul Bağcılar Belediyesinde yapmış olduğu araştırmada da, yapılan işlerin etkin bir şekilde denetlendiği konusuna yüksek düzeyde bir katılımın olduğu ortaya çıkmaktadır.

STK üyelerinin “STK’ların kar amacı gütmediklerini düşünmekteyim.” ifadesine çok yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Buradan çıkan sonuç, sivil toplum kuruluşlarının kar amacı gütmediklerine çok yüksek düzeyde katılımın olduğudur. Çünkü sivil toplum kuruluşları tamamen kamu yararı ve gönüllülük esas alınarak, kar amacı gütmeyen kuruluşlar olarak oluşturulmuşlardır. Akay’ın (2012: 139) Karaman İlindeki araştırmasında da, sosyal veya ekonomik kalkınmaya doğrudan ya da dolaylı katkı sağlamak amacıyla gönüllülük, bağımsızlık, kar amacı gütmemek esaslarına dayanan kuruluşlar olduğu belirtilmektedir.

STK üyelerinin “STK’lara katılımın yeterli olduğunu düşünmekteyim.” ifadesine orta düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Sivil toplum kuruluşlarına katılımın yeterli olduğunu düşünenlerin orta düzeyde olduğu görülmektedir. Ancak, katılım sivil toplum kuruluşlarında işlerlik kazanması ve sürdürülmesi boyutlarında kendini göstermektedir. Vatandaşlık bilinci ve örgütlenme kültürünün yerleşmemiş olması katılıma engel olmaktadır. Gündoğan’ın (2007: 268) İstanbul İlindeki araştırmasında, Bağcılar Belediyesi’nin oluşturduğu Kent Konseyi ile ilk başlarda katılımın yeterli olmadığı ancak daha sonra gerek yurttaşların, gerekse sivil toplum örgütlerinin, özel sektör temsilcilerinin, diğer kamu kuruluşlarının, eğitim-öğretim kurumlarının konuya ilgi duyması ve katılımın bir ihtiyaç olduğunun hissedilmesi için gereken süre geçtikten sonra, katılım konusunda bir sıkıntı kalmadığı görülmektedir. Ancak, 1991 yılından bugüne, başladıkları noktaya bakıldığında, yeterli olmasa bile umutlandırıcı gelişmeler olduğu belirtilmektedir.

Yönetişimin uygulanabilirliği için “aktif yurttaşlık bilinci” ve “örgütlü toplum yapısı” bulunması zorunlu iki özelliştir. Ancak genelde Türkiye’de STK’lara katılımın yeterli olmadığı yapılan birçok araştırmada saptanmıştır. Türkiye’de herhangi bir gönüllü kuruluşa üye olduğunu belirten seçmen sayısı % 6 – 7 civarında kalmaktadır (Kalaycıoğlu, t.y.). Ayrıca, Dünya Değerler Araştırmasına göre (1989-1991), Türkiye’de hiçbir gönüllü kuruluşa üye olmayan seçmen yaşındaki nüfus oranı %94,7’dir (Sarıbay, 2001: 96-97).

STK üyelerinin “STK üyelerinin çıkarlarını, isteklerini ve tercihlerini kamuoyuna duyurması gerekmektedir.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Burada, sivil toplum kuruluşları üyelerinin çıkarlarını, isteklerini ve tercihlerini kamuoyuna duyurması gerektiğine yüksek düzeyde katılımın olduğu görülmektedir. Bu durum, bazı konularda açıklamalar yapmak ve bunları ilgililere duyurmayı doğrudan yapmak istedikleri zamanlar, sivil toplum kuruluşlarının sözcü olduğunu göstermektedir. Arıkboğa'nın (2004: 189) İstanbul İlindeki araştırmasında, öneri getirmek, proje sunmak için veya talepleri aktarmak, sorunları dile getirmek ve çözüm aramak için STK üyelerinin tercihlerinin dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir.

STK üyelerinin “STK'ların şeffaf ve güvenilir bir kuruluş olması gerektiğini düşünüyorum.” ifadesine çok yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Bu bulgu en azından STK üyelerinin bu hususlardaki gerekliliğe inandıklarını göstermesi bakımından kayda değerdir. Sivil toplum kuruluşlarının şeffaf ve güvenilir olması gerektiğine çok yüksek düzeyde katılımın olması, serbest bilgi akışının sağlanması ile mümkün olabilmektedir. Bu ise, usullerin, kurumların ve bilgilerin, ihtiyacı olanlar için kolaylıkla erişebilir olması ile gerçekleşebilecektir. Böylece, demokrasinin gereği olan şeffaflık yönetimde etkinlik ve verimliliğin artırılmasını sağlayacaktır. Erdoğan'ın (2011: 103) Aydın İlinde yapmış olduğu araştırmada belirttiği gibi, yönetsel karar alma süreçlerinin şeffaf olması vatandaşların alınan kararlar hakkında bilgi sahibi olmalarını, kendi taleplerini aktarabilmelerini ve bu süreçte söz sahibi olabilmelerini sağlarken, yöneticilerin de daha dikkatli ve sorumluluk sahibi olmalarını sağlayacaktır.

STK üyelerinin “STK'lar kamu (toplum) yararını gözetecek çalışmalarda bulunmaktadır.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Bu bulgu, Antakya'da yerel düzeyde kamu politikalarının oluşturulma ve uygulanma sürecinde yönetişimin uygulanabilirliği için aktörler düzeyinde STK'ların iyi bir durumda olduklarını göstermektedir. Sivil toplum kuruluşları eğitim, sağlık, kültür, sosyal hizmet ve dayanışma gibi çok çeşitli amaçlarla kurulmuşlardır. Bu sebeple, sivil toplum kuruluşları kamu yararını gözetecek çalışmalarda

bulunmalarına yüksek düzeyde katılımın olduğu görülmektedir. Erdoğan'ın (2011: 100) Aydın İlindeki araştırmasında da, STK'ların yaptıkları çalışmaları ve bu yönde aldıkları kararları hayata geçirebilmeleri ve karar alma süreçlerinde toplumun menfaatleri doğrultusunda hareket ettikleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

STK üyelerinin “STK'larda gönüllülük ilkesinin çok önemli olduğunu düşünmekteyim.” ifadesine çok yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Bu yüzdeler sonucun çok yüksek düzeyde çıkması, sivil toplum kuruluşlarına katılmada gönüllülük ilkesinin çok önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Sivil toplum kuruluşlarının üstlendikleri işlevleri yerine getirmesinde ancak gönüllü olarak çalışan bireylerin olması gerekmektedir. Arıkboğa'nın (2004: 194) İstanbul İlindeki araştırmasında da, gönüllülük ilkesinin önemli olduğu belirtilerek, gönüllü olarak çalışan bireyler olduğu zaman sivil toplum kuruluşlarının başarıya ulaşacağı belirtilmektedir.

STK üyelerinin “STK'ların yeterince özerk (bağımsız) olduğunu düşünmekteyim.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Bu sonuca göre, sivil toplum kuruluşlarının yeterince bağımsız olmalarına yüksek düzeyde katılım olmuştur. Bu durum, sivil toplum kuruluşlarının yerine getirdiği görevleri, yaptıkları hizmetleri ve üstlendikleri işlevleri özerk bir biçimde yerine getirdiklerini göstermektedir. Akay'ın (2012: 140) Karaman İlindeki araştırmasında ise, burada çıkan sonucun aksine, STK'ların yeterince özerk olmayıp bazı sınırlamalara maruz kalmasıdır. Ayrıca, STK'ların kendi kendini düzenleyen, kendi ilke ve kurallarına göre işleyen özerk bir alana sahip olması gerektiği de belirtilmiştir.

5.2.2. Araştırmaya Katılan STK Üyelerinin “STK'nın sorunları” İlgili

İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

Araştırmaya katılan STK üyelerinin “STK'nın sorunları” ilgili ifadelere verdiği cevapların dağılımları Tablo 3’te görülmektedir.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan STK Üyelerinin “STK'nın sorunları” İlgili

İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Ort	Ss
	F	%	f	%	f	%	F	%	F	%		
Antakya’da Yeterli Sayıda STK Olduğunu Düşünmekteyim.	4	3,6	14	12,6	8	7,2	48	43,2	37	33,3	3,900	1,112
STK’lar Hukuka Uygun Hareket Etmektedir.	2	1,8	5	4,5	10	9,0	44	39,6	50	45,0	4,220	0,919
STK’lar Yapacağı İşlerde Eşitlik Ve Tarafsızlık İlkelerine Uygun Hareket Etmektedir.	3	2,7	8	7,2	10	9,0	48	43,2	42	37,8	4,060	1,003
STK’larda Yetki Ve Sorumluluklar Adil Olarak Dağıtılmaktadır.	2	1,8	15	13,5	13	11,7	48	43,2	33	29,7	3,860	1,052
STK’lar Yapacağı İşlerde Üyelerinin Görüşlerine Başvurmaktadır.	5	4,5	11	9,9	4	3,6	47	42,3	44	39,6	4,030	1,116
STK’ların Hizmet Ve Faaliyetlerinin Yürütülmesinde Vatandaşların Katılmaları Gerekmemektedir.	4	3,6	11	9,9	7	6,3	50	45,0	39	35,1	3,980	1,070
STK’ların Vatandaşlara Doğru Ve Açık Bilgi Verdiğini Düşünmekteyim.	3	2,7	11	9,9	18	16,2	43	38,7	36	32,4	3,880	1,059
STK’ların Çalışmasına Sınırlayıcı Düzenlemeler Engel Olmaktadır.	5	4,5	21	18,9	16	14,4	42	37,8	27	24,3	3,590	1,179

STK'ların İç İşleyişini Demokratik Bulmaktayım.	1	0,9	11	9,9	10	9,0	49	44,1	40	36,0	4,050	0,967
STK'ların Mali Kaynak Yetersizliği Olduğunu Düşünmekteyim.	4	3,6	6	5,4	9	8,1	40	36,0	52	46,8	4,170	1,035
STK'ların Eleman Ve Alt Yapı Yetersizliğinin Olduğunu Düşünmekteyim.	12	10,8	14	12,6	9	8,1	32	28,8	44	39,6	3,740	1,380

Araştırmaya katılan STK üyelerinin “*STK'nın sorunları*” ilgili ifadelere verdiği cevaplar incelendiğinde;

STK üyelerinin “Antakya’da yeterli sayıda STK olduğunu düşünmekteyim.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Burada, Antakya’da yeterli sayıda sivil toplum kuruluşu olduğunu düşünenlerin yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Zaten, Antakya’da dernek, vakıf ve sendikaları içine alan sivil toplum kuruluşlarının sayıca yeterli olduğu görülmektedir. Erdoğan’ın (2011: 96) Aydın İlindeki araştırmasında ise burada çıkan sonucun aksine, belli bir amaç üstlenmiş olan STK’ların amaçlarını gerçekleştirebilmeleri için yeterince aktif olduklarını düşünenlerin oranı nipten azdır. Bu noktada genel kanı, STK’ların yeterince aktif olmadıkları yönündedir. Bununla birlikte Türkiye genelinde olduğu gibi Antakya’da da STK sayılarının gelişmiş batı ülkeleriyle karşılaştırıldığında yetersiz olduğu bir gerçektir.

STK üyelerinin “STK’lar hukuka uygun hareket etmektedir.” ifadesine çok yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Görüldüğü üzere, sivil toplum kuruluşlarının hukuka uygun hareket etmeleri gerektiğine çok yüksek bir düzeyde katılım vardır. Zaten, yönetimde sürekliliğin sağlanabilmesi için mutlaka hukuka uygun hareket etmek gerekir. Gündoğan’ın (2007: 297) İstanbul Bağcılar Belediyesinde yaptığı çalışmada da, yapılan eylem ve işlemlerde hukuka uygun hareket edildiğini düşünenlerin sayısının yüksek düzeyde çıktığı görülmektedir.

STK üyelerinin “STK’lar yapacağı işlerde eşitlik ve tarafsızlık ilkelerine uygun hareket etmektedir.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Bu sonuca göre yüksek düzeyde katılım sivil toplum kuruluşlarının yapacağı işlerde eşitlik ve tarafsızlık ilkelerine uygun hareket etmeleri gerektiği ifadesinde görülmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının üstlendikleri işlevleri başarılı bir şekilde yerine getirebilmesi ancak eşitlik ve tarafsızlık ilkelerine uyması ile gerçekleşir. Gündoğan’ın (2007: 279) İstanbul Bağcılar Belediyesinde yapmış olduğu araştırmada da, yapılan işlerde eşitlik ve tarafsızlık ilkelerine uygun hareket edildiğini düşünenlerin sayısı yüksektir.

STK üyelerinin “STK’larda yetki ve sorumluluklar adil olarak dağıtılmaktadır.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Bu sonuçta, sivil toplum kuruluşlarında yetki ve sorumlulukların adil olarak dağıtıldığına yüksek düzeyde bir katılım görülmektedir. Ayrıca, sivil toplum kuruluşlarında yapılacak işe en uygun kişinin getirilmesi ve birtakım görevlerin eşit olarak paylaşılması gerekmektedir. Gündoğan’ın (2007: 300) İstanbul Bağcılar Belediyesindeki araştırmasında da, yetki ve sorumlulukların adil olarak dağıtıldığını düşünenlerin sayısının yüksek düzeyde olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

STK üyelerinin “STK’lar yapacağı işlerde üyelerinin görüşlerine başvurmaktadır.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Burada yüksek düzeyde çıkan yüzdeler sonucunda, sivil toplum kuruluşlarının yapacağı işlerde üyelerinin görüşlerine başvurması gerektiğini göstermektedir. Sivil toplum kuruluşu için önemli olan noktalardan birisi de ortak kararlar almaktır. Gündoğan’ın (2007: 294) İstanbul Bağcılar Belediyesinde yapmış olduğu araştırmada da, çalışanların görüşlerine başvurduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

STK üyelerinin “STK’ların hizmet ve faaliyetlerinin yürütülmesinde vatandaşların katılmaları gerekmektedir.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Buradan çıkan sonuç, sivil toplum kuruluşlarının hizmet ve faaliyetlerinin yürütülmesinde vatandaşların katılmaları gerektiğine yüksek düzeyde katılım olduğudur. Sivil toplum kuruluşları gönüllü kuruluşlar olduğu için hizmet ve

faaliyetlerin yürütülmesinde vatandaşların katılması gerekmektedir. Gündoğan'ın (2007: 282) İstanbul Bağcılar Belediyesindeki araştırmasında da, yürütülen hizmet ve faaliyetlere vatandaşların da katılmaları gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

STK üyelerinin “STK’ların vatandaşlara doğru ve açık bilgi verdiğini düşünmekteyim.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Burada, sivil toplum kuruluşlarının vatandaşlara doğru ve açık bilgi verdiği ifadesine yüksek düzeyde katılım olduğu görülmektedir. Ayrıca, sivil toplum kuruluşları yürüttükleri faaliyetler hakkında vatandaşları bilgilendirmesi gerekmektedir. Gündoğan'ın (2007: 285) İstanbul’da yaptığı araştırmada, hem yaptıkları iş ile ilgili bilgi hem de yapılan işlerde vatandaşlara doğru ve açık bilgi verildiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

STK üyelerinin “STK’ların çalışmasına sınırlayıcı düzenlemeler engel olmaktadır.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Görüldüğü üzere, sivil toplum kuruluşlarının çalışmasına sınırlayıcı düzenlemeler engel olduğuna yüksek düzeyde bir katılım vardır. Çünkü yaygın birer sivil toplum kuruluşu olan dernek, vakıf ve sendikaların yasalarla belirlenmiş birçok yasakları bulunmaktadır. Akay'ın (2012: 140) Karaman İlindeki araştırmasında da, STK’ların çalışmasına birtakım kural ve uygulamaların engel olduğu belirtilmektedir. Ancak, STK’ların herhangi bir sınırlamaya maruz bırakılmaksızın sesini duyurabilecek düzeyde bulunması gerektiği de ifade edilmektedir.

STK üyelerinin “STK’ların iç işleyişini demokratik bulmaktayım.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Yüksek düzeyde çıkan katılım sonucuna göre, sivil toplum kuruluşları kendi iç işleyişini demokratik bulmaktadır. Demokratik değerlerin öncelikle benimsenmiş olması gereken sosyal birimlerin başında sivil toplum kuruluşları gelmektedir. Ancak, Antakya’daki sivil toplum kuruluşlarının büyük bir çoğunluğu demokratik değerlerin örgütsel yapıya yerleştirildiğini düşünmektedir. Gündoğan'ın (2007: 294) İstanbul araştırmasında da, iç işleyişin demokratik olduğu konusuna yüksek düzeyde bir katılım olduğu görülmektedir.

STK üyelerinin “STK’ların mali kaynak yetersizliği olduğunu düşünmekteyim.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Bu sonuca göre, sivil toplum kuruluşlarının mali kaynak yetersizliği olduğuna katılım yüksek düzeydedir. Çünkü sivil toplum kuruluşları hizmet verebilmeleri için düzenli maddi kaynağa ihtiyaç duymaktadır. Genellikle bağışlar, hizmet gelirleri ve resmi ödenekler sivil toplum kuruluşlarının maddi kaynağını oluşturmaktadır.

STK üyelerinin “STK’ların eleman ve alt yapı yetersizliğinin olduğunu düşünmekteyim.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Buradan çıkan sonuçta, sivil toplum kuruluşlarının eleman ve alt yapı yetersizliğinin yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Sivil toplum kuruluşları için yeni üyeler yetiştirilmesi kurumun başarısını sürekli kılması açısından önemlidir.

Avcı’nın (2007: 89) Isparta İli araştırmasında da, STK’ların hem mali kaynak hem de eleman ve alt yapı yetersizliğinin olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. STK’ların özerk olma niteliğine bağlı olarak genel olarak aidat ve bağış yoluyla gelir elde eden bu kuruluşların en önemli sorunlarının yeterli finans bulamama, yer-mekan, araç-gereç yetersizliği ve bürokrasi olması STK’ların işlevlerini ve etki alanlarını son derece olumsuz etkilemektedir. Bulgulardan STK’ların, genel olarak mali kaynak yetersizliği, alt yapı eksikliği ve eleman yetersizliği olduğu anlaşılmaktadır. Mali gücün, nitelikli personelin yetersiz olduğu bu örgütlerle yönetişimin uygulanabilirliği sorunlu görülmektedir.

5.2.3. Araştırmaya Katılan STK Üyelerinin “Yönetişim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları” İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

Araştırmaya katılan STK üyelerinin “Yönetişim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları” ilgili ifadelerine verdiği cevapların dağılımları Tablo 4’te görülmektedir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan STK Üyelerinin “Yönetişim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları” İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Ort	Ss
	F	%	F	%	F	%	F	%	f	%		
Yönetişim Devlet, Özel Sektör Ve Sivil Toplumdan Oluşmaktadır.	8	7,2	9	8,1	12	10,8	45	40,5	37	33,3	3,850	1,185
Devlet, Siyasi Kuruluşlarla Kamu Sektörünü İçermektedir.	1	0,9	13	11,7	12	10,8	64	57,7	21	18,9	3,820	0,907
Özel Sektör, Çeşitli Sektörlerdeki Özel İşletmeleri Kapsamaktadır.	3	2,7	12	10,8	14	12,6	67	60,4	15	13,5	3,710	0,928
Sivil Toplum Çeşitli Grupların Ekonomik Ve Sosyal Hayata Katılımını Sağlamaktadır.	6	5,4	9	8,1	7	6,3	55	49,5	34	30,6	3,920	1,088
Yönetişimde Devlet, Özel Sektör Ve Sivil Toplum Arasında Karşılıklı İşbölümü/Görev Paylaşımı Vardır.	6	5,4	22	19,8	16	14,4	42	37,8	25	22,5	3,520	1,197
Yönetişim Sayesinde Denetimin Kolaylaştığını Düşünmekteyim.	2	1,8	11	9,9	10	9,0	65	58,6	23	20,7	3,860	0,919
Yönetişimde Sivil Toplum Kuruluşları Devlet Kurumlarıyla Birlikte Hareket Etmektedir.	5	4,5	26	23,4	11	9,9	52	46,8	17	15,3	3,450	1,142
Yönetişimin	2	1,8	11	9,9	11	9,9	63	56,8	24	21,6	3,860	0,929

Yönetime Katılmayı Kolaylaştırdığını Düşünmekteyim.												
Yönetişimin Birlikte Yönetmeyi Öngördüğünü Düşünmekteyim.	1	0,9	4	3,6	8	7,2	70	63,1	28	25,2	4,080	0,740
Yönetişim Sayesinde Katılımcılığın Arttığını Düşünmekteyim.	3	2,7	15	13,5	9	8,1	64	57,7	20	18,0	3,750	0,995
Yönetişimin Şeffaflığı (saydamlığı) Sağladığını Düşünmekteyim.	4	3,6	10	9,0	15	13,5	49	44,1	33	29,7	3,870	1,054
Yönetişim Hesap Verebilirliği (sorumluluk) Ve Dayanışmayı Arttırmaktadır.	5	4,5	8	7,2	9	8,1	55	49,5	34	30,6	3,950	1,043
Devlet, Özel Sektör Ve Sivil Toplum Arasında İşbirliği Ve Görüş Alışverişi Artmaktadır.	7	6,3	20	18,0	8	7,2	39	35,1	37	33,3	3,710	1,275
Yönetişim Çeşitli Sektörlerin Temsil Edilmesini Sağlamaktadır.	6	5,4	8	7,2	20	18,0	51	45,9	26	23,4	3,750	1,066
Yönetişimde Hukukun Üstünlüğünün Önemli Olduğunu Düşünmekteyim.	8	7,2	3	2,7	4	3,6	32	28,8	64	57,7	4,270	1,144

Araştırmaya katılan STK üyelerinin “Yönetişim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları” ilgili ifadelerine verdiği cevaplar incelendiğinde;

STK üyelerinin “Yönetişim devlet, özel sektör ve sivil toplumdandır.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Buradan çıkan sonuçta, yönetişimin devlet, özel sektör ve sivil toplumdandır oluşmasına yüksek düzeyde bir katılımın olduğu görülmektedir. Çünkü yönetişimde her biri kendine özgü sorumluluklar üstlenen; devlet, özel sektör ve üçüncü sektör;

üç sosyal paydaş olarak yeni toplumsal yapıyı oluştururlar. Gündoğan'ın (2007: 268) İstanbul araştırmasında, katılımcı bir yönetim uygulaması olan yönetişime, katılımcılar ve ortakların birbirini dengelemesi açısından olumlu bir bakış açısı getirilmiştir.

STK üyelerinin “Devlet, siyasi kuruluşlarla kamu sektörünü içermektedir.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Görüldüğü üzere, devletin siyasi kuruluşlarla kamu sektörünü içine alan bir yapıda olmasına yüksek düzeyde bir katılım vardır. Devletin bu yapıda olması kendi vatandaşlarına nasıl daha etkin bir şekilde hizmet verebileceği üzerinde odaklanmaktadır. Avcı'nın (2011: 82) Isparta İlindeki araştırmasında da, STK'ların geneli devletin aksadığı, yetemediği alanlarda STK'lara esas olarak devlete rehberlik eden ve destekleyici olan bir rol biçtiği belirtilmektedir.

STK üyelerinin “Özel sektör, çeşitli sektörlerdeki özel işletmeleri kapsamaktadır.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Bu sonuca göre, özel sektörün çeşitli sektörlerdeki özel işletmeleri kapsadığını düşünenlerin sayısı yüksek düzeydedir. Çünkü yönetişimde bu kuruluşlar istihdam ve gelir kaynağı oluşturarak, üretimi, ticareti geliştirerek, ekonomik kalkınmayı ve büyümeyi sağlamaktadırlar. Avcı'nın (2007: 81) Isparta İlindeki araştırmasında da, özel sektör-STK işbirliğinde gerçekleştirilecek olan toplumsal yarara katkıda bulunacak projeler özel sektörün finansmanlık üstlenerek, STK'larında uzmanlıklarını kullanarak özel sektöre rehberlik yaptığı projeler olduğu belirtilmektedir.

STK üyelerinin “sivil toplum çeşitli grupların ekonomik ve sosyal hayata katılımını sağlamaktadır.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Sivil toplumun çeşitli grupların ekonomik ve sosyal hayata katılmasını sağladığına yüksek düzeyde bir katılımın olduğu görülmektedir. Bunun yanında sivil toplum, siyasi ve sosyal etkileşimi kolaylaştırmak, dayanışmayı artırmak ve kültürleri beslemek yoluyla özgürlük, eşitlik ve sorumluluk temellerini oluşturmaya çalışmaktadırlar. Avcı'nın (2007: 84) Isparta'da yapmış olduğu araştırmada,

STK'ların büyük bir çoğunluğunun özel sektör eliyle eğitim, sağlık gibi kamusal hizmet alanlarında işlev gören kuruluşlar olduğu belirtilmektedir.

STK üyelerinin “Yönetişimde devlet, özel sektör ve sivil toplum arasında karşılıklı işbölümü/görev paylaşımı vardır.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Bu sonuca göre, yönetişimde devlet, özel sektör ve sivil toplum arasında karşılıklı işbölümü/görev paylaşımı vardır. Yönetişimin içerisinde yer alan aktörlerin her birinin kendine özgü rolleri olup, bu karşılıklı ilişki örgütler arası eşgüdümü ve sistemler arası döngüyü içermektedir. Gündoğan'ın (2007: 269) İstanbul'daki araştırmasında, bu sektörler arasında işbölümü/görev paylaşımının olduğu belirtildiği gibi vatandaşların da sosyal projelerde ve sosyal dayanışma girişimlerinde gönüllü çalışmalarından söz edilmektedir.

STK üyelerinin “Yönetişim sayesinde denetimin kolaylaştığını düşünmekteyim.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Yüksek düzeyde katılımın olduğu ifade, yönetişim sayesinde denetimin kolaylaşmasıdır. Denetimin kolaylaşması kamu örgütleri, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarındaki karar alıcıların, kamuoyuna ve kurumsal paydaşlarına karşı hesap verebilmelerini sağlamaktadır. Avcı'nın (2007: 72) Isparta İlindeki araştırmasında da, kamu görevlilerinin eylemlerinden sorumlu olmaları açısından denetim mekanizmalarına özel sektör ve sivil toplum örgütlerinin katılımının gerekli olduğu belirtilmektedir.

STK üyelerinin “Yönetişimde sivil toplum kuruluşları devlet kurumlarıyla birlikte hareket etmektedir.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Buradan çıkan sonuçta, yönetişimde sivil toplum kuruluşlarının devlet kurumlarıyla birlikte hareket etmesi gerektiğini düşünenlerin sayısının yüksek bir düzeyde olduğudur. Çünkü sivil toplum kuruluşları, ulusal, bölgesel, yerel, siyasal, sosyal gruplarla birlikte hareket etmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Arıkboğa'nın (2004: 196) İstanbul İlindeki araştırmasında da, STK'ların devlet kurumlarıyla birlikte hareket etmesi, kurumların birbirini tanımalarına ve birbirinden

haberdar olmasına imkan sağlaması ve kurumlar arasındaki işbirliğinin gelişmesi açısından önemli olduğu belirtilmektedir.

STK üyelerinin “Yönetişimin yönetime katılmayı kolaylaştırdığını düşünmekteyim.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Bu sonuçta, yönetişimin yönetime katılmayı kolaylaştırdığını düşünenlerin sayısının yüksek bir düzeyde olduğu görülmektedir. Vatandaşların aktif katılımı sayesinde, politikalar oluşturulurken farklı çıkarlar arasında uzlaşma sağlanmakta ve böylelikle ortak çıkar için hareket edebilmektedir. Erdoğan’ın (2011: 99) Aydın İlinde yapmış olduğu araştırmada ise, kendi kuruluşlarının karar alma süreçlerine yeterli düzeyde katılım sağladıklarına ilişkin düşüncelere, STK’ların bir kısmının katılımı sağlarken, bir kısmının ise karar alma süreçlerine yeterince katılmadığı ortaya çıkmaktadır

STK üyelerinin “Yönetişimin birlikte yönetmeyi öngördüğünü düşünmekteyim.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Yönetişimin birlikte yönetmeyi öngördüğünü düşünenlerin sayısının yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Zaten yönetim kavramı, yukarıdan aşağıya tek yanlı bir yönetim tarzı yerine hep birlikte yönetmeyi öngören bir sistemi öngörmektedir. Dolayısıyla birlikte yönetme olgusu katılımcılığın artmasını sağlamaktadır. Arıkboğa’nın (2004: 191) İstanbul araştırmasında, yönetişimin birlikte yönetmeyi öngörmesi konusunda güç paylaşımı açısından herhangi bir sorun olmadığını belirtmektedir.

STK üyelerinin “Yönetişim sayesinde katılımcılığın arttığını düşünmekteyim.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Burada, yönetim sayesinde katılımcılığın arttığını düşünenlerin sayısının yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Katılımcılık dolayısıyla sivil toplum kuruluşlarının ve özel kesimin de yönetime, karar almadan denetime kadar her aşamada katılması kavramın temelini oluşturmaktadır. Arıkboğa’nın (2004: 193) İstanbul’da yapmış olduğu araştırmada, bu sonucun aksine, katılım oranlarının az olduğuna dair sonucun ortaya çıktığı görülmektedir. Bunun nedeni de, STK üyelerinin zaman ayırma probleminin olmasıdır.

STK üyelerinin “Yönetişimin şeffaflığı (saydamlığı) sağladığını düşünmekteyim.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Bu sonuçta, yönetişimin şeffaflığı sağladığını düşünenlerin sayısının yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Yönetişimde şeffaflık, kurumların ve bilgilerin, ihtiyacı olanlar için kolaylıkla erişilebilir olması ile gerçekleşmektedir. Erdoğan’ın (2011: 103) Aydın’da yapmış olduğu araştırmada belirttiği gibi, yönetişimin şeffaflığı sağlama konusundaki etkinlik düzeyi demokrasinin geliştirilmesi açısından oldukça önemlidir.

STK üyelerinin “Yönetişim hesap verebilirliği (sorumluluk) ve dayanışmayı arttırmaktadır.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Buradan çıkan sonuçta, yönetişimin hesap verebilirliği ve dayanışmayı arttırmasına yüksek düzeyde bir katılımın olduğu görülmektedir. Bu durum, ilgili kişilere karşı cevap verebilir olma, bunlara yönelik eleştiri ve talepleri dikkate alarak bu yönde hareket etme ve bir başarısızlık durumunda sorumluluğu üzerine alma gerekliliğini ortaya koymaktadır. Gündoğan’ın (2007: 269) İstanbul’daki araştırmasında da, yaptıkları işleri her zaman ve her türlü denetim karşısında “hesap verebilirlik” ilkesine uygun olarak yürüttükleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

STK üyelerinin “Devlet, özel sektör ve sivil toplum arasında işbirliği ve görüş alışverişi artmaktadır.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Buradan çıkan sonuçta, devlet, özel sektör ve sivil toplum arasında işbirliği ve görüş alışverişinin artması ifadesine yüksek düzeyde bir katılımın olduğu görülmektedir. Yönetişim bir toplumsal-politik sistemdeki ilgili bütün aktörlerin ortak çabalarıyla elde edilen işbirliği ve görüş alışverişinin artmasını sağlamaktadır. Arıkoğa’nın (2004: 187) İstanbul’da yapmış olduğu araştırmada belirttiğine göre, burada çıkan sonucun aksine, STK’ların potansiyelinden yararlanma ve kendi ilgi alanındaki konularda bu kuruluşlarla çok rahat işbirliği yapılamamakta ve onların imkanlarından yeterince yararlanılamamaktadır.

STK üyelerinin “Yönetişim çeşitli sektörlerin temsil edilmesini sağlamaktadır.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Çıkan sonuçta, yönetim sayesinde çeşitli sektörlerin temsil edildiği ifadesine yüksek düzeyde katılım olduğu görülmektedir. Yönetim, kamu sektörü (devlet), özel sektör ve sivil toplumdan oluşmakta ve bu sektörlerin temsil edilmesini sağlamaktadır. Arıkboğa'nın (2004: 195) İstanbul araştırmasında belirttiği gibi, çeşitli sektörlerin temsil edilebilmesini sağlamak için, kurumları temsilen kurumun başındaki kişilerin üye yapıldığını ve bu üyelerin başka kişilerce temsil edilemediğidir.

STK üyelerinin “yönetimde hukukun üstünlüğünün önemli olduğunu düşünmekteyim.” ifadesine çok yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

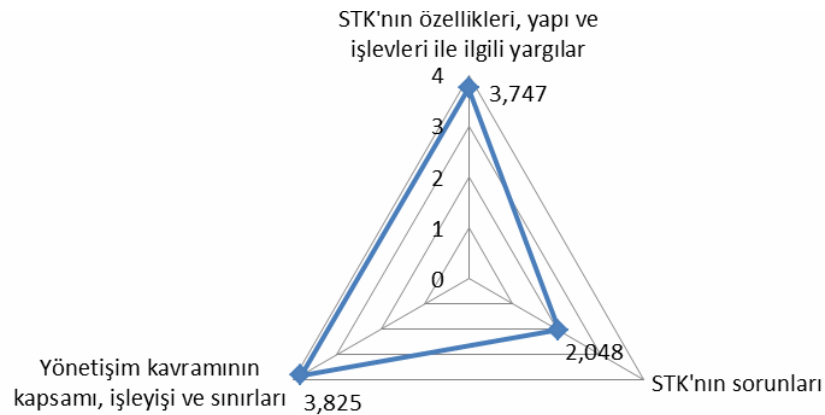
Bu sonuca göre, yönetimde hukukun üstünlüğünün önemli olduğu ifadesine çok yüksek düzeyde katılım vardır. Kurumların adil olarak oluşturulan yasal çerçeveler içinde hareket etmesi ve yönetimin sürekliliği için bu ilkeye mutlaka uyulması gerekmektedir. Akay'ın (2012: 101) Karaman araştırmasında belirttiği gibi, yönetimin gerçekleşebilmesi için hukukun üstünlüğü oldukça önemlidir. Bu bağlamda yönetim; hukukun üstünlüğünü benimsemiş, tarafsız, etkili ve sürekli bir ‘yasal sistemi’ gerektirir.

5.3. STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Ortalamaları

Tablo 5. STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Ortalamaları

	N	Ort	Ss	Min.	Max.
STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar	111	3,747	0,665	2,050	5,000
STK'nın sorunları	111	2,048	0,648	1,000	4,000
Yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları	111	3,825	0,652	2,400	5,000

STK'ların işlev, sorun ve işleyiş düzeylerinin ortalamaları incelendiğinde; STK üyelerinin “STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar” ifadesine yüksek ($3,747 \pm 0,665$); “STK'nın sorunları” ifadesine zayıf ($2,048 \pm 0,648$); “Yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları” ifadesine yüksek ($3,825 \pm 0,652$) düzeyde katıldıkları görülmektedir.

Şekil 1. STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Ortalamaları

Tablo 5 ve Şekil 1'de görüldüğü gibi, sivil toplum kuruluşlarının özellikleri, yapı ve işlevleri ile yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları ile ilgili yargılara yüksek düzeyde katılım olurken, sivil toplum kuruluşlarının sorunları ile ilgili yargılara katılım zayıf düzeydedir. Çünkü sivil toplum kuruluşlarının proje ve mali kaynak yetersizliği, sınırlayıcı yasal düzenlemeler, eleman ve alt yapı yetersizliği, iletişim eksikliği gibi birçok sorunları vardır. Sivil toplum kuruluşlarının işlevleri ile yönetimin işleyişi olumlu ifadeleri taşırken, sivil toplum kuruluşlarının sorunlarında ise olumsuz olan birtakım ifadelere yer verilmektedir.

5.4. STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Demografik Özelliklere

Göre Farklılaşması

Tablo 6. STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin STK Türleri Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	KW	P	Fark
STK'nın özellikleri, Yapı ve İşlevleri İle İlgili Yargılar	Dernek	70	3,836	0,611	3,265	0,195	----
	Vakıf	21	3,702	0,654			
	Sendika	20	3,483	0,804			
STK'nın Sorunları	Dernek	70	2,023	0,604	3,676	0,159	----
	Vakıf	21	2,268	0,742			
	Sendika	20	1,905	0,671			
Yönetişim Kavramının Kapsamı, İşleyişi ve Sınırları	Dernek	70	3,942	0,606	4,635	0,099	----
	Vakıf	21	3,629	0,714			
	Sendika	20	3,623	0,675			

Araştırmaya katılan STK üyelerinin STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar puanları ortalamalarının STK türü değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$).

Araştırmaya katılan STK üyelerinin STK'nın sorunları puanları ortalamalarının STK türü değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$).

Araştırmaya katılan STK üyelerinin yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları puanları ortalamalarının STK türü değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$).

Görüldüğü üzere, sivil toplum kuruluşlarının özellikleri, yapı ve işlevleri, sorunları ve yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları düzeylerinin sivil toplum kuruluşu türlerinin değişkenleri arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Yani, sivil toplum kuruluşlarının dernek, vakıf ve sendika gibi türleri sivil toplum kuruluşlarının işlev, sorun ve işleyiş düzeylerine göre herhangi bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 7. STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin STK Faaliyet Yürütme Süreleri Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	KW	P	Fark
STK'nın özellikleri, Yapı ve İşlevleri İle İlgili Yargılar	1-9 Yıl	29	3,745	0,748	2,174	0,337	----
	10-15 Yıl	28	3,627	0,573			
	16 Yıl ve üstü	54	3,810	0,665			
STK'nın Sorunları	1-9 Yıl	29	2,003	0,693	0,637	0,727	----
	10-15 Yıl	28	2,020	0,605			
	16 Yıl ve üstü	54	2,088	0,654			
Yönetişim Kavramının Kapsamı, İşleyişi ve Sınırları	1-9 Yıl	29	3,816	0,650	2,472	0,291	----
	10-15 Yıl	28	3,695	0,608			
	16 Yıl ve üstü	54	3,898	0,676			

Araştırmaya katılan STK üyelerinin STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar puanları ortalamalarının STK faaliyet yürütme süresi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$).

Araştırmaya katılan STK üyelerinin STK'nın sorunları puanları ortalamalarının STK faaliyet yürütme süresi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$).

Araştırmaya katılan STK üyelerinin yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları puanları ortalamalarının STK faaliyet yürütme süresi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$).

Görüldüğü üzere, sivil toplum kuruluşlarının özellikleri, yapı ve işlevleri, sorunları ve yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları düzeylerinin sivil toplum kuruluşlarının faaliyet yürütme süreleri değişkeni arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Yani sivil toplum kuruluşlarının 1-9 yıl, 10-15 yıl, 16 yıl ve üstü olan faaliyet yürütme süreleri sivil toplum kuruluşlarının işlev, sorun ve işleyiş düzeylerine göre herhangi bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 8. STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin STK üye sayıları Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	KW	P	Fark
STK'nın özellikleri, Yapı ve İşlevleri İle İlgili Yargılar	0-99 Kişi	47	3,716	0,624	2,043	0,360	----
	100-199 Kişi	21	3,941	0,503			
	200 Kişi ve üstü	43	3,686	0,766			
STK'nın Sorunları	0-99 Kişi	47	2,182	0,639	4,674	0,097	----
	100-199 Kişi	21	1,905	0,691			
	200 Kişi ve üstü	43	1,973	0,623			
Yönetişim Kavramının Kapsamı, İşleyişi ve Sınırları	0-99 Kişi	47	3,701	0,614	6,715	0,035	2 > 1
	100-199 Kişi	21	4,114	0,341			
	200 Kişi ve üstü	43	3,820	0,766			

Araştırmaya katılan STK üyelerinin STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar puanları ortalamalarının STK üye sayısı değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$).

Araştırmaya katılan STK üyelerinin STK'nın sorunları puanları ortalamalarının STK üye sayısı değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$).

Araştırmaya katılan STK üyelerinin yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları puanları ortalamalarının STK üye sayısı değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (KW=6,715; $p=0,035<0,05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre; bulunduğu STK'nın üye sayısı 100-199 kişi olan STK üyelerinin yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları puanları ($4,114 \pm 0,341$), bulunduğu STK'nın üye sayısı 0-99 olan STK üyelerinin Yönetişim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları puanlarından ($3,701 \pm 0,614$) yüksek bulunmuştur.

Görüldüğü gibi, sivil toplum kuruluşlarının özellikleri, yapı ve işlevleri ile sorunları ile ilgili ifadeler sivil toplum kuruluşlarının üye sayısına göre herhangi bir değişiklik göstermemektedir. Ancak, yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları ile ilgili ifadeler sivil toplum kuruluşlarının üye sayılarına göre değişiklik göstermektedir. Bu nedenle, sivil toplum kuruluşlarının üye sayısı arttıkça yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırlarına verilen önem artmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının üye sayısı azaldıkça yönetim kavramına verilen önemin daha da azaldığı görülmektedir. Dolayısıyla Antakya'daki STK sayısı ve onlara üye sayılarının dikkate alınması yönetimin daha iyi algılanabilmesini sağlamaktadır.

Tablo 9. STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	KW	P	Fark
STK'nın özellikleri, Yapı ve İşlevleri İle İlgili Yargılar	20-29 Yaş	9	3,350	0,400	24,783	0,000	2 > 1
	30-39 Yaş	23	4,000	0,509			3 > 1
	40-49 Yaş	54	3,874	0,713			2 > 5
	50-59 Yaş	11	3,705	0,633			3 > 5
	60 Yaş ve üstü	14	3,129	0,343			4 > 5
STK'nın Sorunları	20-29 Yaş	9	2,525	0,506	31,173	0,000	1 > 2
	30-39 Yaş	23	1,949	0,505			1 > 3
	40-49 Yaş	54	1,798	0,601			5 > 2
	50-59 Yaş	11	2,207	0,556			4 > 3
	60 Yaş ve üstü	14	2,747	0,519			5 > 3 5 > 4
Yönetişim Kavramının Kapsamı, İşleyişi ve Sınırları	20-29 Yaş	9	3,474	0,331	23,671	0,000	2 > 1
	30-39 Yaş	23	3,948	0,443			3 > 1
	40-49 Yaş	54	3,995	0,670			4 > 1
	50-59 Yaş	11	3,915	0,642			2 > 5
	60 Yaş ve üstü	14	3,124	0,530			3 > 5 4 > 5

Araştırmaya katılan STK üyelerinin STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar puanları ortalamalarının STK üyelerinin yaş grubu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur($KW=24,783$; $p=0,000<0.05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır.

Görüldüğü üzere, sivil toplum kuruluşlarının özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar sivil toplum kuruluşu üyelerinin yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır. Sivil toplum kuruluşu üyelerinin yaşları arttıkça yani 30-39, 40-49 ile 50-59 yaş aralığında olanların sivil toplum kuruluşlarının özellikleri, yapı ve işlevlerine verdiği önem artmaktadır. Ancak yaş aralığı 20-29 ile 60 ve daha büyük yaşta olan sivil toplum kuruluşu üyelerinin, sivil toplum kuruluşlarının özellikleri, yapı ve işlevlerine verdiği önem gittikçe azalmaktadır. Bu da orta yaş grubu içerisinde büyük bir yere sahip olan STK üyelerinin yönetişime verdikleri önemin artmasını sağlamaktadır.

Araştırmaya katılan STK üyelerinin STK'nın sorunları puanları ortalamalarının STK üyelerinin yaş grubu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur($KW=31,173$; $p=0,000<0.05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır.

Görüldüğü gibi, sivil toplum kuruluşlarının sorunları ile ilgili ifadeler sivil toplum kuruluşu üyelerinin yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır. Çünkü 20-29 yaş ile 60 ve daha büyük yaş aralığında olan sivil toplum kuruluşu üyelerinin diğer tüm yaş aralığında olanlara göre sivil toplum kuruluşlarının sorunlarının daha fazla olduğu görülmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının sorunlarının 30-39, 40-49 ve 50-59 yaş aralığında daha az düzeyde kaldığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan STK üyelerinin yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları puanları ortalamalarının STK üyelerinin yaş grubu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı

bulunmuştur(KW=23,671; p=0,000<0.05). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır.

Görüldüğü üzere, yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları ile ilgili ifadeler sivil toplum kuruluşu üyelerinin yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının 30-39, 40-49 ile 50-59 yaş aralığı arasında olan üyelerinin yönetim kavramının kapsamına, işleyişine ve sınırlarına verdiği önemin arttığı görülmektedir. Ancak, yaş aralığı 20-29 ile 60 ve daha büyük yaşta olan sivil toplum kuruluşu üyelerinin yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırlarına verdiği önemin daha az olduğu görülmektedir.

Tablo 10. STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Eğitim Düzeyleri Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	MW	P
STK'nın özellikleri, Yapı ve İşlevleri İle İlgili Yargılar	Lise ve Altı	60	3,608	0,577	1063,500	0,006
	Üniversite	51	3,911	0,727		
STK'nın Sorunları	Lise ve Altı	60	2,255	0,600	863,500	0,000
	Üniversite	51	1,806	0,623		
Yönetişim Kavramının Kapsamı, İşleyişi ve Sınırları	Lise ve Altı	60	3,716	0,647	1197,500	0,049
	Üniversite	51	3,954	0,640		

Araştırmaya katılan STK üyelerinin STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar puanları ortalamalarının STK üyelerinin eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur(Mann Whitney U=1 063,500; p=0,006<0,05). Lise ve altı eğitim düzeyine sahip STK üyelerinin STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar puanları (x=3,608), üniversite eğitim düzeyine sahip STK üyelerinin STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar puanlarından (x=3,911) düşük bulunmuştur.

Görüldüğü üzere, sivil toplum kuruluşlarının özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar sivil toplum kuruluşu üyelerinin eğitim düzeyleri değişkenine göre farklılaşmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının lise ve altı eğitim düzeyine sahip üyelerinin, sivil toplum kuruluşlarının özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılara verdiği önemin az olduğu görülmektedir. Ancak, eğitim düzeyi üniversite olan sivil toplum kuruluşu üyelerinin, sivil toplum kuruluşlarının özellikleri, yapı ve işlevlerine verilen önemin daha fazla olduğu görülmektedir. Buradan çıkan sonuç, sivil toplum

kuruluşu üyelerinin eğitim düzeyi arttıkça sivil toplum kuruluşlarının özellikleri, yapı ve işlevlerine verilen önem artmaktadır.

Araştırmaya katılan STK üyelerinin STK'nın sorunları puanları ortalamalarının STK üyelerinin eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (Mann Whitney $U=863,500$; $p=0,000<0,05$). Lise ve altı eğitim düzeyine sahip STK üyelerinin STK'nın sorunları puanları ($x=2,255$), üniversite eğitim düzeyine sahip STK üyelerinin STK'nın sorunları puanlarından ($x=1,806$) yüksek bulunmuştur.

Görüldüğü gibi, sivil toplum kuruluşlarının sorunları sivil toplum kuruluşu üyelerinin eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir. Lise ve altı eğitim düzeyine sahip sivil toplum kuruluşlarındaki sorunların daha fazla olduğu görülmektedir. Ancak, üniversite eğitim düzeyine sahip sivil toplum kuruluşlarındaki sorunların daha az olduğu görülmektedir. Çıkan sonuçta, sivil toplum kuruluşu üyelerinin eğitim düzeyi arttıkça sivil toplum kuruluşlarının sorunlarının azaldığı görülmektedir. Bu da STK üyelerinin eğitim düzeylerinin yüksek olması yönetişimin Antakya'da daha anlaşılır, uygulanabilir ve etkili olmasını sağlamaktadır.

Araştırmaya katılan STK üyelerinin yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları puanları ortalamalarının STK üyelerinin eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (Mann Whitney $U=1 197,500$; $p=0,049<0,05$). Lise ve altı eğitim düzeyine sahip STK üyelerinin yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları puanları ($x=3,716$), üniversite eğitim düzeyine sahip STK üyelerinin yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları puanlarından ($x=3,954$) düşük bulunmuştur.

Görüldüğü üzere, yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları ile ilgili ifadeler sivil toplum kuruluşu üyelerinin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılık göstermektedir. Çünkü lise ve altı eğitim düzeyine sahip sivil toplum kuruluşu üyelerinin yönetim kavramının kapsamına, işleyişine ve sınırlarına verdiği önemin

daha az olduğu görülmektedir. Ancak, üniversite eğitim düzeyine sahip sivil toplum kuruluşu üyelerinin yönetim kavramının kapsamına, işleyişine ve sınırlarına verdiği önemin arttığı görülmektedir. Sonuç olarak, eğitim düzeyi arttıkça yönetim kavramına verilen önem daha da artmaktadır. STK üyelerinin eğitim düzeyleri Antakya'da sivil toplum kuruluşlarının yönetim anlayışına ilişkin algı düzeylerini arttırmaktadır.

Tablo 11. STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Çalıştıkları Sektör Değişkenine Göre Farklaşması

	Grup	N	Ort	Ss	MW	P
STK'nın özellikleri, Yapı ve İşlevleri İle İlgili Yargılar	Kamu sektörü	70	3,743	0,653	1428,000	0,966
	Özel sektör	41	3,754	0,692		
STK'nın Sorunları	Kamu sektörü	70	1,958	0,639	1107,500	0,045
	Özel sektör	41	2,202	0,642		
Yönetim Kavramının Kapsamı, İşleyişi ve Sınırları	Kamu sektörü	70	3,886	0,665	1196,500	0,145
	Özel sektör	41	3,722	0,623		

Araştırmaya katılan STK üyelerinin STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar puanları ortalamalarının STK üyelerinin çalıştığı sektör değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır(Mann Whitney U=1 428,000; p=0,966>0,05).

Görüldüğü gibi, sivil toplum kuruluşlarının özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili ifadeler, sivil toplum kuruluşu üyelerinin çalıştığı sektöre göre herhangi bir farklılık göstermemektedir.

Araştırmaya katılan STK üyelerinin STK'nın sorunları puanları ortalamalarının STK üyelerinin çalıştığı sektör değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur(Mann Whitney U=1 107,500; p=0,045<0,05). Kamu sektöründe çalışan STK üyelerinin STK'nın sorunları puanları (x=1,958), özel sektörde çalışan STK üyelerinin STK'nın sorunları puanlarından (x=2,202) düşük bulunmuştur.

Görüldüğü üzere, sivil toplum kuruluşlarının sorunları, sivil toplum kuruluşu üyelerinin çalıştığı sektöre göre farklılık göstermektedir. Çünkü sivil toplum

kuruluşlarının sorunlarının kamu sektöründe çalışanlarda daha az olduğu görülürken, özel sektörde çalışanlarda daha fazla olduğu görülmektedir. Buradan çıkan sonuç, sivil toplum kuruluşlarının sorunlarının kamu sektörüne göre özel sektörde daha fazla olduğudur. Burada, Antakya’da STK üyelerinin büyük bir kısmının kamu sektöründe çalışması yönetişimin kamu sektöründe daha iyi algılandığını görülmektedir.

Araştırmaya katılan STK üyelerinin yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları puanları ortalamalarının STK üyelerinin çalıştığı sektör değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır(Mann Whitney U=1 196,500; p=0,145>0,05).

Görüldüğü gibi, yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları ile ilgili ifadeler sivil toplum kuruluşu üyelerinin çalıştığı sektör değişkenine göre herhangi bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 12. STK’ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p	Fark
STK'nın özellikleri, Yapı ve İşlevleri İle İlgili Yargılar	750-999 TL	28	3,484	0,543	8,348	0,039	2 > 1
	1000-1499 TL	34	3,782	0,554			4 > 1
	1500-1999 TL	26	3,781	0,879			
	2000 TL ve üstü	23	3,976	0,602			
STK'nın Sorunları	750-999 TL	28	2,425	0,527	20,004	0,000	1 > 2
	1000-1499 TL	34	2,072	0,673			1 > 3
	1500-1999 TL	26	1,689	0,576			1 > 4
	2000 TL ve üstü	23	1,961	0,600			2 > 3
Yönetişim Kavramının Kapsamı, İşleyişi ve Sınırları	750-999 TL	28	3,469	0,569	12,404	0,006	2 > 1
	1000-1499 TL	34	3,986	0,613			3 > 1
	1500-1999 TL	26	3,969	0,592			4 > 1
	2000 TL ve üstü	23	3,858	0,735			

Araştırmaya katılanların STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar puanları ortalamalarının STK üyelerinin gelir düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur(KW=8,348; p=0,039<0.05). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır.

Görüldüğü üzere, STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar STK üyelerinin gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşmaktadır. Gelir düzeyi 1000-1499 TL ile 2000 TL ve üstü olan STK üyelerinin, STK'nın özelliklerine, yapı ve işlevlerine verdiği önem artmaktadır. Ancak, gelir düzeyi 750-999 TL olan STK üyelerinin, STK'nın özelliklerine, yapı ve işlevlerine verdiği önemin azaldığı görülmektedir. Buradan çıkan sonuç, Antakya'daki STK üyelerinin gelir düzeyi arttıkça STK'nın özelliklerine, yapı ve işlevlerine verdiği önem artmaktadır.

Araştırmaya katılanların STK'nın sorunları puanları ortalamalarının STK üyelerinin gelir düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur(KW=20,004; p=0,000<0.05). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır.

Görüldüğü üzere, STK'nın sorunları ile ilgili yargılar STK üyelerinin gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşmaktadır. Çünkü gelir düzeyi 1000-1499 TL, 1500-1999 TL ile 2000 TL ve üstü olan STK üyelerinin STK'nın sorunları azalmaktadır. Ancak, gelir düzeyi 750-999 TL olan STK üyelerinin STK'nın sorunlarının daha fazla olduğu görülmektedir. Çıkan sonuçta, Antakya'daki STK üyelerinin gelir düzeyi arttıkça STK'nın sorunlarının azaldığı görülmektedir.

Araştırmaya katılanların yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları puanları ortalamalarının STK üyelerinin gelir düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur(KW=12,404; p=0,006<0.05). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır.

Görüldüğü üzere, yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları ile ilgili ifadeler STK üyelerinin gelir düzeyi değişkenine göre farklılık göstermektedir. Gelir düzeyi 1000- 1499 TL, 1500-1999 TL ile 2000TL ve üstü olan STK üyelerinin yönetim kavramının kapsamına, işleyişine ve sınırlarına verdiği önemin daha fazla olduğu görülmektedir. Gelir düzeyi 750-999 TL olan STK üyelerinin yönetim kavramının kapsamına, işleyişine ve sınırlarına verdiği önem azalmaktadır. Sonuç

olarak, Antakya'daki STK üyelerinin gelir düzeyi arttıkça yönetim kavramına verilen önem artmaktadır.

5.5. STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Aralarındaki İlişkinin

Korelasyon Analizi ile İncelenmesi

Tablo 13. STK'ların İşlev, Sorun ve İşleyiş Düzeylerinin Aralarındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesi

		STK'nın özellikleri, Yapı ve İşlevleri İle İlgili Yargılar	STK'nın Sorunları	Yönetişim Kavramının Kapsamı, İşleyişi ve Sınırları
STK'nın özellikleri, Yapı ve İşlevleri İle İlgili Yargılar	R	1,000		
	P	0,000		
	N	111,000		
STK'nın Sorunları	R	-0,526**	1,000	
	P	0,000	0,000	
	N	111,000	111,000	
Yönetişim Kavramının Kapsamı, İşleyişi ve Sınırları	R	0,686**	-0,637**	1,000
	P	0,000	0,000	0,000
	N	111,000	111,000	111,000

STK'nın Sorunları ile STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur($r=-0.526$; $p=0,000<0.05$). Buna göre STK'nın sorunları arttıkça STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar azalmaktadır.

Görüldüğü üzere, STK'nın sorunları ile STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar arasında ters orantı vardır. STK'nın sorunları artınca STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar azalırken, STK'nın sorunları azalınca STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri artmaktadır.

Yönetişim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları ile STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur($r=0.686$; $p=0,000<0.05$). Buna göre yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları arttıkça STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar artmaktadır.

Görüldüğü üzere, yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları ile STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar arasında doğru orantı vardır. Yönetişim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları arttıkça STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar artarken, yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve

sınırları azaldıkça STK'nın özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili yargılar da azalmaktadır.

Yönetişim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları ile STK'nın sorunları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur($r=-0.637$; $p=0,000<0.05$). Buna göre yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları arttıkça STK'nın sorunları azalmaktadır.

Görüldüğü üzere, yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları ile STK'nın sorunları arasında ters orantı vardır. Yönetişim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları arttıkça STK'nın sorunları azalmaktadır. Ancak, yönetim kavramının kapsamı, işleyişi ve sınırları azaldıkça STK'nın sorunları artmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmayla yönetişimin daha kolay uygulama alanı bulabileceği yerel düzeyde kamusal politika oluşturma sürecine katılım açısından sivil toplum kuruluşlarının rolü incelenmiştir. Ayrıca yapılan bu çalışmayla günümüz yönetim anlayışı olan yönetişimin temel ilkeleri olan demokrasi, yerellik ve sivil toplumun küresel dünyadaki değişen önemi, işlevleri, günümüzdeki algılanış biçimi ve uygulama örnekleri irdelenmiştir.

Yönetimde meydana gelen birtakım aksaklıklar, iyi, hesap verebilir, saydam, kabul edilebilir ve meşru bir yönetimin kurulması için yönetişim yaklaşımının küresel, ulusal, yerel, sosyal, ekonomik ve çevre boyutlarıyla uygulanmasının zorunlu olduğunu göstermektedir. Yönetişim yaklaşımıyla birlikte yaşanan, küresel değişim ve dönüşümler, toplumun ve devletin yönetiminde yeni bir sürece ve metoda işaret etmektedir. Bu yeni süreçte yönetişim, aktif katılımcı yurttaş ve örgütlü toplumu ifade eden sivil toplum kuruluşları üzerine inşa edilmiştir. Aktif katılımcı yurttaş, karar verme sürecine doğrudan ve sürekli bir etkide bulunmakla birlikte bu katılıma imkan verecek demokrasi de çok önemli bir yere sahiptir. Örgütlü toplum yapısını ifade eden sivil toplum kuruluşları ise, kamu yönetiminin etkin, sorumluluk sahibi ve şeffaf hale getirilmesi ve alınan kararların meşruluğunu sağlayan katılımın arttırılmasını sağlamaktadır. Görüldüğü üzere, yurttaşların aktif katılımı ve örgütlü toplum yapısını ifade eden sivil toplum kuruluşları yönetişimin oluşmasında iki önemli kriterdir. Ancak yönetişimin uygulanabilirliği için, STK üyelerinin konuyla ilgili algıları ve yaklaşımları da büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle bu çalışmada, STK üyelerinin yönetişim konusundaki algıları ve beklentileri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Yapılan araştırmayla anlaşılmaktadır ki, Antakya'da STK'ların büyük bir bölümünü dernekler oluşturmaktadır. Yarıya yakınının faaliyet yürütme süreleri 16 yıl ve üzeridir. Bu durum STK'ların belli bir tecrübeye ve kurumsal alt yapıya sahip olabileceklerini göstermektedir. Önemli bir kısmı orta yaş grubundan olan ve eğitim düzeyleri itibariyle dengeli bir dağılım gösteren STK üyelerinin sayıca yeterli olmadıkları görülmektedir. Aktif katılımcı yurttaş için STK'lara üye sayısının artırılması gerekmektedir. Yine STK üyelerinin büyük bir kısmının kamu sektöründe çalıştığı ve aylık 1000 TL'nin üzerinde gelire sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu

bulgulardan elde edilen veriler çerçevesinde Antakya'daki sivil yurttaşların STK'lara katılımının da teşvik edilmesi gerektiği söylenebilir.

Yapılan araştırmada STK'ların özellikleri, yapı ve işlevleri ile ilgili ifadelerden, Antakya'daki STK'ların yerel / merkezi iktidarı karar alma ve uygulama sürecinde yüksek düzeyde etkiledikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu durum yönetişimin sivil toplum kuruluşları tarafından doğru bir şekilde algılanmasının önemine işaret etmektedir. Çünkü STK üyelerinin, yerel ve merkezi yönetimleri karar alma ve uygulanma sürecinde etkileme gücüne sahip olduklarına inanmaları, Antakya'daki STK'lar ile kamu kurumlarının etkileşimleri için büyük bir avantajın varlığını göstermektedir. Antakya'daki STK üyeleri yasama, yürütme ve siyasi partileri orta düzeyde etkilediklerini ifade etmektedirler. Bu durum, merkezdeki aktörlerle STK'lar arasında etkileşim olanaklarının yeterince gelişmemiş olduğunu göstermektedir. Bu etkileşimi artıracak çalışmaların yapılması yönetişimin sivil toplum kuruluşları tarafından algılanabilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, Antakya'daki STK'ların kamuoyunu yüksek düzeyde etkileme gücü olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu durumdan özellikle yurttaşların kamusal sorunlar konusundaki duyarlılığını artırabilmek için yararlanılabilir. Antakya'daki STK'larda özel sektör ile kamu sektörü arasındaki ilişkiyi kolaylaştırdığı görülmektedir. Bu durum, STK'ların özel sektör ve kamu yönetimi arasında bir köprü ve etkileşim alanı olduklarını göstermesi bakımından önemlidir. Bu bağlamda yönetim, kamusal meselelerle ilgili olarak aktörlerin üst düzeyde etkileşimini gerektirmektedir. Antakya'daki STK üyeleri ise, bu etkileşimde önemli bir role sahip olduklarına inanmaktadır. Bir diğer bulgu, Antakya'daki STK'ların merkezi yönetime göre yerel yönetimler tarafından daha fazla anlaşıldığı kanaati araştırmada yerel düzeyde faaliyet gösteren STK'ların etkisinden kaynaklanmaktadır. Ancak bu bulgu, her halükarda, yönetişimin Antakya'da STK'lar tarafından algılandığını göstermektedir. Ayrıca, STK'ların kamu (toplum) yararını gözetecek çalışmalarda bulunmaktadır. Bu durum, Antakya'da yerel düzeyde kamu politikalarının oluşturulma ve uygulanma sürecinde yönetişimin anlaşılabilmesi için aktörler düzeyinde STK'ların iyi bir durumda olduklarını göstermektedir. Diğer taraftan, STK'ların şeffaf ve güvenilir bir kuruluş olması gerektiğini düşünenlerinin sayısının çok yüksek olması, Antakya'daki STK üyelerinin bu hususlardaki gerekliliğe inandıklarını göstermesi bakımından kayda değerdir.

Yapılan araştırmadaki STK'ların sorunları ile ilgili ifadelerden, tüm Türkiye'de olduğu gibi Antakya'da da özellikle STK'lara katılım düzeyinde bir eksikliğin olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda yönetişimin önemli sac ayaklarından birinin aktif katılımcı yurttaş olduğu düşünöldüğünde, yönetişimin anlaşılabilmesi için yurttaşların yönetime katılmayla ilgili eksikliğinin giderilmesi için çalışmalar yapılması gerektiği söylenebilir. Ayrıca, bulgulardan Antakya'daki STK'ların, genel olarak, alt yapı eksikliği, mali kaynak ve elaman yetersizliği olduğu anlaşılmaktadır. Mali gücün, nitelikli personelin yetersiz olması yönetim anlayışının sivil toplum kuruluşları tarafından algılanmasını zorlaştırdığı görölmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler çerçevesinde birtakım önerileri şu şekilde belirtmek mümkündür: Halkın sivil toplum konusunda bilgilendirilmesi ve STK'lara katılımı sağlanmalıdır. Araştırma sonuçları ne yazık ki Antakya'daki STK temsilcilerinin pek çoğunun sivil toplum konusunda yeterli donanım ve hassasiyete sahip olmadıklarını göstermektedir. Ayrıca Antakya'daki STK'lar üzerindeki siyasi ve merkezizyetçi baskılar kalkmalıdır. Aksi halde STK'ların bağımsızlığından ve özgürlüğünden söz etmek mümkün olamayacağı gibi işlevlerini tam olarak yerine getirmeleri de beklenemez. Yapılan anket sonuçlarında bazı STK yetkililerinin isim ya da kuruluş adını belirtmek istememeleri ya da genel merkezlerinin yetkili olduğunu söyleyerek, soruları yanıtlamaktan kaçınmaları, konuyla ilgili tereddütlerinin olduğunu göstermektedir. Antakya'daki STK'ların en önemli sorunlarından biri olarak görönen kaynak yetersizliklerinin ve mali sıkıntılarının çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Çünkü bu durum yeterince aktif ve etkili olmalarını engellemektedir. Ayrıca Antakya'daki STK'ların kamusal politikaların karar alma ve uygulama süreçlerine katılım ve topluma yararlı ortak projeler ve faaliyetler yürütme konusunda kendi aralarında ve yerel yönetimlerle işbirliği içerisinde olmaları gereklidir. Antakya'daki STK üyelerinin gerektiğinde ortak ve koordineli hareket edebilmeleri adına STK'lar konusundaki mevzuatı iyi bilmeleri, yasal düzenlemeleri ve değişiklikleri takip etmeleri, yaptıkları çalışmaların amacına ulaşması açısından önemlidir.

Son olarak özetle şu söylenebilir ki; yasal düzenlemelerin sadece kağıt üzerinde kalmaması, uygulanabilmesi ve uygulanabilirliğinin de sağlanması

gerekmektedir. Bunun için öncelikle siyasal ve yönetsel mekanizma içinde yer alan aktörlerin ortak ve birlikte çalışmalar yürütmeleri, işbirliği içerisinde olması gerekir.

KAYNAKÇA

- Akay, Hasan (2012). *Sivil Toplum Kuruluşlarının Yönetim Anlayışındaki Değişime Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Karaman.
- Aktan, Coşkun C. ve Dileyici, Dilek (2005). “Demokrasi Eleştirileri”. *Sivil Toplum Yazıları*, sayı 3, s. 38-45.
- Anbarlı, Şeniz (2004). “Demokratikleşme Perspektifinden Sivil Toplum Kuruluşlarının Siyasi İktidara Etkileri”, 1. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresinde Sunulan Bildiri, 4-6 Haziran, ÇOMÜ, Çanakkale.
- Arıkboğa, Erbay (2004). *Yönetimde Değişim Süreci ve Yönetişim: İstanbul Konseyi Örneği*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Aslan, Mehmet ve Kaya, Gazanfer (2004). “1980 Sonrası Türkiye’de Siyasal Katılımda Sivil Toplum Kuruluşları”. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, sayı 1, s. 213-223.
- Ateş, Davut ve Uysal, Ahmet (2006). “Merkez-dışı Ülkelerdeki Ulusötesi Sivil Toplum Kuruluşları (STK): Dış Politika, Finansman ve Meşruiyet”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı 16, s. 63-86.
- Avcı, Mücahit (2007). *Yönetişim Çerçevesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Değişen Rolü ve Sivil Toplum Kuruluşları Üzerine Bir İnceleme: Isparta İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Aydın, Ahmet Hamdi (2004). *Türk Kamu Yönetimi Sisteminde Temel Sorunlar ve Çağdaş Yaklaşımlar*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Batal, Salih (2010). “Yeni Kamu Yönetiminde Yönetişim Kavramı ve Türkiye’de Yerel Yönetim Alanındaki Uygulama Örnekleri”. *Mevzuat Dergisi*,

sayı 145, s. 15-35.

- Bayramoğlu, Sonay (2005). “Yönetişim Zihniyeti: Türkiye’de Üst Kurullar ve Siyasal İktidarın Dönüşümü”. *Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi*, sayı 10, s. 264-273.
- Bedük, Aykut, Usta, Sefa ve Kocaoğlu, Mehmet (2006). “Avrupa Birliği’ne Giriş Sürecinde Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları ve Demokratikleşme Sürecindeki Misyonları”. *Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF Dergisi*, sayı 10, s. 52-64.
- Bıçkı, Doğan ve Sobacı, M. Zahid (2011). “Yerel Yönetimden Yerel Yönetişime: Post-Fordizm Bağlamında Yerel Yönetimleri Anlamak”. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, sayı 9, s. 215-233.
- Bulut, Yakup (2000). “Büyükşehirlerde Katılımlı Yönetimin Hayata Geçirilmesinde Rol Oynayan Etmenler”. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, cilt 1, sayı 1, s. 47-63.
- Bulut, Yakup (2003). “Sivil Toplum, Devlet ve Yerel Yönetimler” , *Türk İdare Dergisi*, Yıl:75, Sayı:441, s.217-231.
- Bulut, Yakup ve Kahraman, Mehmet (2008). “Türkiye’de Sivil Toplumun Sivilliiği Üzerine Bir Tartışma”, *Uluslararası V. STK’lar Kongresi*, “Küresel Bakış”, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Bildiriler Kitabı, s.735-741.
- Bulut, Yakup ve Kahraman, Mehmet (2009). “Kamu Yönetiminin İşleyişinde Vatandaş-Yönetim İlişkileri”. *KAYFOR*, Kahramanmaraş.
- Canıklıoğlu, Meltem Dikmen (2007). *Sivil Toplum ve Türkiye Demokrasisindeki İzdüşümleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Cashore, Benjamin (2002). “Legitimacy and the Privatization of Environmental Governance: How Non-State Market-Driven (NSMD) Governance Systems Gain Rule-Making Authority”. *Yale School of Forestry and Environmental*

Studies, sayı 4, s. 503-529.

Caspary, Georg (2012). “Practical Steps to Help Countries Overcome the Resource Curse: The Extractive Industries Transparency Initiative”. *Global Governance*, sayı 18, s. 171-184.

Coşkun, Selim (2008). “Kamu Yönetiminde Yönetişim Yaklaşımı”. (Ed.: Asım Balcı, Ahmet Nohutçu, Namık Kemal Öztürk ve Bayram Coşkun), *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık. s. 67-82.

Çoker, Ziya (2005). *Yönetimde Yeniden Yapılanma*, Ankara: 20 Mayıs Vakfı Yayınları.

Çukurçayır, Akif (2003a), “Çok Boyutlu Bir Kavram Olarak Yönetişim”. (Ed.: Muhittin Acar ve Hüseyin Özgür), *Çağdaş Kamu Yönetimi 1*. Ankara: Nobel Yayıncılık. s. 259-275.

Çukurçayır, Akif (2003b). *Yurttaş Odaklı Yerel Yönetim*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Çukurçayır, M. Akif ve Sipahi, Esra (2003). “Yönetişim Yaklaşımı ve Kamu Yönetiminde Kalite”. *Sayıştay Dergisi*, sayı 50-51, s. 35-66.

Çukurçayır, M. Akif, Eroğlu, Tuğba, Uğuz, Hülya Ekşi (2010). *Yönetişim*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Doğan, İlyas (2002). *Özgürlükçü ve Totaliter Düşünce Geleneğinde Sivil Toplum*, İstanbul: Alfa Basım Yayın.

Eken, Musa (2005). *Yönetimde Şeffaflık*. Adapazarı: Sakarya Kitabevi.

Eliçin, Yeşeren (2011). “Avrupa Birliğinde Yönetişim”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı 10, s. 44-60.

Erdoğan, Ümran (2011). *Sivil Toplum Kuruluşlarının Yerel Yönetimlerin Karar Alma Sürecindeki Rolü Aydın İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

- Eren, Veysel (2003). “Kamu Yönetiminde Yeni Meşruluk Temeli Olarak Müşteri Odaklı Yönetim Yaklaşımı”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, sayı 58-1, s. 55-70.
- Eren, Veysel (2006). “Personel Rejiminde Bürokratik Modelden İşletmeci Anlayışa Geçiş”, *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Nisan, yıl 6, sayı 11, s. 131-153.
- Eren, Veysel, Kılıç, Selim ve Özel, Mehmet (2009). “Seçmenlerin Kent Belediye Başkanlarında Aradığı Nitelikler: Niğde Belediyesi Örneği”. *Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi*, sayı 34, s. 1-22.
- Eroğlu, H. Tuğba (2010). “Sürdürülebilir Yerel Kalkınma ve Kent Konseyleri”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı 26, s. 44-55.
- Eryılmaz, Bilal (2005). *Kamu Yönetimi*. İstanbul: Erkam Matbaacılık.
- Ferguson, Yale H. (2012). “NGOs' Role in Constructing Global Governance”. *Global Governance*, sayı 18, s. 383-386.
- Göymen, Korel (2010). *Türkiye’de Yerel Yönetişim ve Yerel Kalkınma*, İstanbul: Boyut Yayın Grubu.
- Grindle, Merilee S. (2012). “Good Enough Governance: Poverty Reduction and Reform in Developing Countries”. *Kennedy School of Government Harvard University*, s. 1-54.
- Güler, Birgül Ayman (2003). “Yönetişim: Tüm İktidar Sermayeye”, *Praksis*, sayı 9, s. 93-116.
- Gündoğan, Ertuğrul (2007). *Katılımcı Demokrasi Bağlamında Yönetişim ve Bağcılar Belediyesi Örneği*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Günlü, Ramazan (2011). “Siyaset, Demokrasi ve Sivil Toplum: Muğla’da Yerel Yönetişim”. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, sayı 35, s. 71-91.
- Güzelsarı, Selime (2004). “Kamu Yönetimi Disiplininde Yeni Kamu İşletmeciliği ve Yönetişim Yaklaşımları”. (Ed.: Kemal Öktem ve Uğur Ömürgönülşen),

Kamu Yönetimi Gelişimi ve Güncel Sorunları. Ankara: İmaj Yayınevi.
s. 85-137.

Haktankaçmaz, İlker M. (2004). “Türk Kamu Yönetiminde Yönetişimin
Uygulanabilirliği”. *Amme İdaresi Dergisi*, cilt 37, sayı 1, s. 45-66.

Hasanoğlu, Mürteza ve Aliyev, Ziya (2006). “Avrupa Birliği ile Bütünleşme
Sürecinde Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Ajansları”. *Sayıştay Dergisi*,
sayı 60, s. 81-103.

Kalaycı, Şeref (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*.
Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Kalaycıoğlu, Ersin (t.y). “Türkiye’de Demokrasinin Pekişmesi: Bir Siyasal Kültür
Sorunu”, <http://www.research.sabanciuniv.edu/.../>

Türkiyede_Demokrasinin_Pekişmesi_Ozb..., Erişim, 25.03.2013.

Kalfa, Ceren ve Ataay, Faruk (2008). “Yönetişim: Devlet-Toplum İlişkilerinde Yeni
Bir Aşama”. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 3, s. 229-240.

Kar, Muhsin (2006). “İyi Yönetişim”, *Yerel Siyaset Dergisi*, yıl 1, sayı 6, s. 40-51.

Karaman, Zerrin T. (2004). “Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Gerekliği
Üzerine”, *Yerel Yönetimler Kongresi*, Biga/ Çanakkale, s. 19-28.

Karasu, Koray (2003). "Kamu Örgütlenmesi Boyutuyla Kamu Yönetimi Temel
Kanun Tasarısı", *A.Ü. SBF GETA Tartisima Metinleri*, Özel Sayı (2),
sayı 60, s. 55-66.

Kesim, H. Kutay ve Petek, Ali (2005). “Avrupa Komisyonu’nca Belirlenen İyi
Yönetişimin İlkeleri Çerçevesinde Türk Kamu Yönetimi Reformunun Bir
Eleştirisi”. *Amme idaresi Dergisi*, sayı 4, s. 39-58.

Keyman, Fuat (2004). “Sivil Toplum, Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye”. *Sivil
Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları*, sayı 4, s. 1-21.

- Koç, Kadriye (2005). *Sivil Toplum Kuruluşlarının Siyasal İktidarın Karar Verme Sürecine Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Koçberber, Seyit (2006). “Kalkınma Ajansları ve Sayıştay Denetimi”. *Sayıştay Dergisi*, sayı 61, s. 37-55.
- Kooiman, Jan (1993). *Modern Governance*, California (USA): Sage Publications.
- Köse, Ömer H. (2004). “Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi”. *Sayıştay Dergisi*, sayı 52, s. 1-40.
- Küçükömer, İdris (2009). *Sivil Toplum Yazıları*. İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Meray, Alişan Erdal (2007). *Türkiye’de Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşlarının Siyasal Karar Alma Mekanizmalarına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Mishra, Santap Sanhari (2010). “Achieving Good Governance Through E-Governance: An Empirical Study of Orissa”. *The IUP Journal of Governance and Public Policy*, sayı 3, s. 45-60.
- Okçu, Murat (2007). “Yönetişim Tartışmalarına Katkı: Avrupa Birliği İçin Yönetişim Ne Anlama Geliyor?”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, cilt 12, sayı 3, s. 299-312.
- Okutan, Emre (2008). “Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Örgütlerinin Gelişmiş İşbirliği: İngiltere Örneği”. *Sayıştay Dergisi*, sayı 71, s. 91-108.
- Oskay, Cansel Seymen ve Kubar, Yeşim (2007). “Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türkiye’de Bölgesel Kalkınmanın Finansmanında Kalkınma Ajansları”. *Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF Dergisi*, Yerel Ekonomiler Özel Sayısı, s. 204-214.
- Ökmen, Mustafa ve Baştan, Serhat (2004). “Küreselleşme –Yerelleşme Dinamikleri ve Bir Yönetişim Faktörü Olarak Yerel Yönetimler”. *Yerel Yönetimler Kongresi Bildiriler Kitabı*, s. 209-243.

- Özalp, Ali (2008). “Sivil Toplum Örgütlerinin Toplumsal ve Siyasal Bakımdan Önemi”, *Sivil Toplum Kuruluşları Yazısı*, 14.
<http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/siviltoplumkuruluslari.pdf> (Erişim Tarihi: 15.10.2012).
- Özdamar, Kazım (2004). *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özdemir, Ali Tamer (2011). “Mahalli İdarelerde Halk Katılımı Bağlamında Kent Konseyleri”. *Sayıştay Dergisi*, sayı 83, s. 31-56.
- Özer, M. Akif (2005). *Yeni Kamu Yönetimi Teoriden Uygulamaya*. Ankara: Platin Yayıncılık.
- Özer, M. Akif (2006). “Yönetişim Üzerine Notlar”. *Sayıştay Dergisi*, sayı 63, s. 59-89.
- Özkayalar, Mustafa (2007). *Refah Devletinden Düzenleyici Devlete: Üst Kurullar ve Türkiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Palabıyık, Hamit (2004). “Yönetimden Yönetişime Geçiş ve Ötesi Üzerine Kavramsal Açıklamalar”. *Amme İdaresi Dergisi*, sayı 37, s. 63-85.
- Parlak, Bekir ve Sobacı, Zahid (2006). *Kuram ve Uygulamada Kamu Yönetimi Ulusal ve Küresel Perspektifler*. İstanbul: Alfa Aktüel Kitabevi.
- Renshaw, Catherine Shanahan (2012). “National Human Rights Institutions and Civil Society Organizations: New Dynamics of Engagement at Domestic, Regional, and International Levels”. *Global Governance*, sayı 18, s.299-316.
- Ryfman, Philippe (2006). *Sivil Toplum Kuruluşları*. (Çev. İsmail Yerguz), İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Sarıbay, Ali Yaşar (2001), *Türkiye’de Demokrasi ve Politik Partiler*, İstanbul: Alfa Akademi.

- Shleifer, Andrei and Vishny, Robert W. (2007). "A Survey of Corporate Governance". *The Journal of Finance*, sayı 2, s. 737-783.
- Şengül, Mihriban (2002). "Çevre Yönetimine Halk Katılımı Yolu Olarak Belediye Yönetimine Halk Katılımı", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, cilt 11, sayı 2, s. 25-36.
- Talas, Mustafa (2011). "Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi". *TÜBAR-XXIX*, s. 387-401.
- Tekeli, İlhan (2003). "Siyasal Toplum ile Sivil Toplum Arasında Yerini Belirlemekte Olan Yerel Yönetimler", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, cilt 12, sayı:2, s.5-15.
- Toksöz, Fikret (2008). "*İyi Yönetişim El Kitabı*", TESEV Yayınları, 1. Baskı.
- Tortop, Nuri, İsbir, Eyüp G., Aykaç, Burhan, Yayman, Hüseyin ve Özer, M. Akif (2007). *Yönetim Bilimi*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tosun, Gülgün Erdoğan (2006). *İzmir'de Sivil Toplum*. İstanbul: Alfa Aktüel Yayınları.
- Tosun, Gülgün Erdoğan (2001). *Demokratikleşme Perspektifinden Devlet-Sivil Toplum İlişkisi (Türkiye Örneği)*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Uçkan, Özgür (2003). *E-Devlet, E-Demokrasi ve Türkiye*, İstanbul: Literatür Yayınları.
- Usta, Sefa (2011). "Katılımcı Demokrasi Perspektifinden Kent Konseyleri ve Sivil Toplum Kuruluşları İlişkisi: Sakarya Örneği". *Kent Konseyleri Sempozyumu (6-7 Mayıs 2011) Bildiri Kitabı*, (Ed.: Enes Battal Keskin) Bursa: Uludağ Üniversitesi, s. 201-219.
- Yıldırım, İbrahim (2004). *Demokrasi, Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Ali (2010). "Kalkınma Ajansları ve Yerel Yönetişim". *Türk İdare Dergisi*, sayı 466, s. 175-195.

Zengin, Eyüp ve Öztaş, Cemal (2008). “Kamu Yönetiminde Çağdaş Gelişmeler ve Türkiye”. *Alatoo Akademik Çalışmaları*, sayı 1, s. 85-91.

EK: Yönetişim Anlayışının Antakya'da Uygulanabilirliği Üzerine Yapılan

Anket Forumu

Sayın katılımcı,

Bu anket, “Yönetişim Anlayışının Antakya’da Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma” adlı yüksek lisans tezi için hazırlanmıştır. Aşağıda, yönetim anlayışının sivil toplum kuruluşları üzerindeki etkilerini ölçmeye yarayan sorular yer almaktadır. Anket toplam 53 maddeden oluşmakta ve ortalama 15 dakika sürmektedir. Ankete katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırma bilimsel bir nitelik taşıdığından derlenen bilgiler başka hiçbir amaç için kullanılmayacaktır. Araştırmanın doğru sonuçlar verebilmesi için içtenlikle ve titiz bir şekilde cevaplamanızı rica eder, gösterdiğiniz ilgi ve katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Müzeyyen GÜÇLÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

Bölüm I: Bu bölüm STK'ların kurumsal bilgilerinden oluşmaktadır. Lütfen kutucuklara (X) işaretleyiniz.

STK Türü

Dernek ( ) Vakıf ( ) Sendika ( ) Diğer ( ).....

Kaç Yıldır Faaliyet Yürütüyor?

1-3 ( ) 4-6 ( ) 7-9 ( ) 10-12 ( ) 13-15 ( ) 15'in üstü ( )

Kaç Üyesi var?

0-49 ( ) 50-99 ( ) 100-149 ( ) 150-199 ( ) 200 ve üzeri ( )

STK Üyelerinin Yaş Grubu?

20'nin Altında ( ) 20-29 ( ) 30-39 ( ) 40-59 ( ) 50-59 ( )
59 'un Üstü ( )

STK Üyelerinin Eğitim Düzeyi?

Okur -yazar değil ( ) Okur- Yazar ( ) İlköğretim ( ) Lise ( )
Üniversite ( ) Yüksek lisans ve Doktora ( )

STK Üyelerinin Çalıştığı Sektör?

Kamu Sektörü ( ) Özel Sektör ( )
Mesleğiniz?.....

STK Üyelerinin Gelir Durumu? (TL)

0-749 ( ) 750-999 ( ) 1000-1499 ( ) 1500-1999 ( )
2000 ve Üzeri ( )

Bölüm II: : Bu bölüm Sivil Toplum Kuruluşlarının Özellikleri, Yapı ve İşlevleri ile ilgili yargılardan oluşmaktadır. Lütfen düşüncenizi en iyi yansıtan seçeneği (X) işaretleyiniz.

Kesinlikle
Katılmıyorum   **Katılmıyorum**   **Fikrim Yok**   **Katılıyorum**   **Katılıyorum**
1   **2**   **3**   **4**   **5**

1.Bir STK olarak yerel / merkezi iktidarı karar alma ve uygulama sürecinde etkileme gücüne sahibim.	1	2	3	4	5
2.Toplum tarafından yeterince anlaşılmaktayız.	1	2	3	4	5
3.Merkezi yönetim tarafından yeterince anlaşılmaktayız.	1	2	3	4	5
4.Yerel yönetim tarafından yeterince anlaşılmaktayız.	1	2	3	4	5
5.Özel sektör tarafından yeterince anlaşılmaktayız.	1	2	3	4	5
6.STK'lar özel sektör ile kamu sektörü arasında ilişkiyi kolaylaştırmaktadır.	1	2	3	4	5
7.STK'ların yeterince özerk (bağımsız) olduğunu düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
8.STK'larda gönüllülük ilkesinin çok önemli olduğunu düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
9.STK'lar kamu (toplum) yararını gözetecek çalışmalarda bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
10.STK'ların şeffaf ve güvenilir bir kuruluş olması gerektiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
11.STK üyelerinin çıkarlarını, isteklerini ve tercihlerini kamuoyuna duyurması gerekmektedir.	1	2	3	4	5
12.STK'ların yasama alanını (meclisi) etkilediğini düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
13.STK'ların yürütme alanını (hükümeti) etkilediğini düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
14.STK'lar siyasi partileri etkilemektedir.	1	2	3	4	5
15.STK'lar kamuoyunu etkilemektedir.	1	2	3	4	5
16.STK'ların demokrasinin gelişmesinde çok önemli bir yere sahip olduğunu düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
17.STK'lara katılımın yeterli olduğunu düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
18.STK'ların kar amacı gütmediklerini düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
19.STK'ların sorunların çözümüne katkı sağladığını düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
20.STK'larda etkin bir denetim olduğunu düşünmekteyim.	1	2	3	4	5

Demokrasi ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Sorunları					
1.Antakya'da yeterli sayıda STK olduğunu düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
2.STK'lar hukuka uygun hareket etmektedir.	1	2	3	4	5
3. STK'lar yapacağı işlerde eşitlik ve tarafsızlık ilkelerine uygun hareket etmektedir.	1	2	3	4	5
4.STK'larda yetki ve sorumluluklar adil olarak dağıtılmaktadır.	1	2	3	4	5
5. STK'lar yapacağı işlerde üyelerinin görüşlerine başvurmaktadır.	1	2	3	4	5
6. STK'ların hizmet ve faaliyetlerinin yürütülmesinde vatandaşların katılmaları gerekmektedir.	1	2	3	4	5
7. STK'ların vatandaşlara doğru ve açık bilgi verdiğini düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
8. STK'ların çalışmasına sınırlayıcı düzenlemeler engel olmaktadır.	1	2	3	4	5
9.STK'ların iç işleyişini demokratik bulmaktayım.	1	2	3	4	5
10. STK'ların mali kaynak yetersizliği olduğunu düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
11. STK'ların eleman ve alt yapı yetersizliğinin olduğunu düşünmekteyim.	1	2	3	4	5

Kesinlikle**Kesinlikle****Katılmıyorum****Katılmıyorum****Fikrim Yok****Katılıyorum****Katılıyorum****1****2****3****4****5**

Yönetişim Kavramının Kapsamı, İşleyişi ve Sınırları					
1.Yönetişim devlet, özel sektör ve sivil toplumdan oluşmaktadır.	1	2	3	4	5
2.Devlet siyasi kuruluşlarla kamu sektörünü içermektedir.	1	2	3	4	5
3.Özel sektör çeşitli sektörlerdeki özel işletmeleri kapsamaktadır.	1	2	3	4	5
4.Sivil toplum çeşitli grupların ekonomik ve sosyal hayata katılımını sağlamaktadır.	1	2	3	4	5
5.Yönetişimde devlet, özel sektör ve sivil toplum arasında karşılıklı işbölümü/görev paylaşımı vardır.	1	2	3	4	5
6.Yönetişim sayesinde denetimin kolaylaştığını düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
7.Yönetişimde sivil toplum kuruluşları devlet kurumlarıyla birlikte hareket etmektedir.	1	2	3	4	5
8.Yönetişimin yönetime katılmayı kolaylaştırdığını düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
9.Yönetişimin birlikte yönetmeyi öngördüğünü düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
10.Yönetişim sayesinde katılımcılığın arttığını düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
11.Yönetişimin şeffaflığı (saydamlığı) sağladığını düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
12.Yönetişim hesap verebilirliği (sorumluluk) ve dayanışmayı arttırmaktadır.	1	2	3	4	5
13.Devlet, özel sektör ve sivil toplum arasında işbirliği ve görüş alışverişi artmaktadır.	1	2	3	4	5
14.Yönetişim çeşitli sektörlerin temsil edilmesini sağlamaktadır.	1	2	3	4	5
15.Yönetişimde hukukun üstünlüğünün önemli olduğunu düşünmekteyim.	1	2	3	4	5

Müzeyyen GÜÇLÜ

**SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ YÖNETİŞİM
ANLAYIŞINA İLİŞKİN ALGILARI: ANTAKYA ÖRNEĞİ**

2013